

Załącznik nr 1 do uchwały Nr XIV.78.2015
Rady Gminy Kowala z dnia 30.09.2015 r.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWALA NA LATA 2015-2017

Przy opracowaniu dokumentu zastosowano
partycypacyjny model budowania strategii.

Gminny Ośrodek Pomocy
Społecznej w Kowali

48/610 17 60

Kowala, 30 września 2015 r.

Spis treści

Wstęp i podstawy prawne tworzenia strategii	3
1. ZASADY POLITYKI SPOŁECZNEJ, KTÓRE WZIĘTO POD UWAGĘ PRZY TWORZENIU STRATEGII	5
2. SŁOWNIK POJEĆ	7
3. CHARAKTERYSTYKA GMINY	8
3.1. POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA, PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY	8
3.2. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	10
3.2.1. Zaopatrzenie w wodę	10
3.2.2. Sieć gazownicza	11
3.2.3. Sieć elektroenergetyczna	11
3.2.4. Sieć kanalizacyjna	11
3.3. KOMUNIKACJA I TRANSPORT	12
3.3.1. Drogi	12
3.3.2. Linie kolejowe	12
3.3.3. Transport	12
3.4. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	12
3.5. SYTUACJA GOSPODARCZA	15
3.6. BEZROBOCIE	19
3.6.1. Analiza SWOT w zakresie Bezrobocia	21
3.7. ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE	22
3.7.1. Analiza SWOT w zakresie Zasobów i warunków mieszkaniowych	22
3.8. BEZDOMNOŚĆ	22
3.8.1. Analiza SWOT w zakresie Bezdomności	23
3.9. EDUKACJA	24
3.9.1. Analiza SWOT w zakresie Edukacji	30
3.10. KULTURA	31
3.10.1. Analiza SWOT w zakresie kultury	32
3.11. SPORT I REKREACJA	32
3.11.1. Analiza SWOT w zakresie sportu i rekreacji	33
3.12. SYTUACJA DZIECI I MŁODZIEŻY	33
3.12.1. Analiza SWOT w zakresie sytuacji dzieci i młodzieży	58
3.13. OCHRONA ZDROWIA	59
3.13.1. Analiza SWOT w zakresie ochrony zdrowia	60
3.14. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE I PRZEMOC W RODZINIE	61

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

3.14.1. Analiza SWOT w zakresie bezpieczeństwa publicznego i przemocy w rodzinie	64
3.15. POMOC SPOŁECZNA.....	64
3.15.1. Analiza SWOT w zakresie pomocy społecznej.....	72
3.16. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	73
3.16.1. Analiza SWOT w zakresie sytuacji osób niepełnosprawnych	76
3.17. PROBLEMY UZALEŻNIEŃ	77
3.17.1. Analiza SWOT w zakresie problemu uzależnień	81
3.18. SEKTOR POZARZĄDOWY.....	82
3.18.1. Analiza SWOT w zakresie sektora pozarządowego.....	83
4. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ WRAZ Z WNIOSKAMI	84
5. PROGNOZA ZMIAN	94
6. MISJA	95
7. PRIORYTETY	95
8. CELE STRATEGICZNE	96
8.1. Obszar Wychowanie i Edukacja.....	96
8.2. Obszar Ochrona i Promocja Zdrowia	99
8.3. Obszar Pomoc Społeczna	102
8.4. Obszar Organizacje Pozarządowe	112
8.5. Obszar Profilaktyka uzależnień.....	114
8.6. Obszar Bezpieczeństwo.....	119
8.7. Obszar Niepełnosprawność i osoby starsze.....	126
9. WDRAŻANIE STRATEGII I MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI	129
10. UWAGI KOŃCOWE.....	130
11. SPIS TABEL	132

Wstęp i podstawy prawne tworzenia strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Kowala jest bardzo ważnym dokumentem, który określa wyzwania, jak również cele rozwojowe regionu. Musi być ona zaplanowana dokładnie co do szczegółowej i jednostkowej sytuacji gminy.

Strategia jest centralnym punktem, wokół którego gmina formułuje inne istotne działania. Jest to dokument, który powinien obejmować dokładnie określony i uregulowany system celów.

Problemy społeczne, problemy wychowawcze wśród dzieci i młodzieży oraz patologii społecznych, jak również sytuacja gospodarcza powodują, iż konieczne jest określenie planów, które będą miały na celu przeciwdziałanie tym zjawiskom.

Strategia to przedstawienie mieszkańcom gminy Kowala możliwości i sposobów, z których mogą skorzystać, aby przy pomocy profesjonalnych służb społecznych uzyskać pomoc w ściśle określonej sytuacji, którą uznaje się za krępującą, stwarzającą zagrożenie, dyskomfort, zniewolenie, sytuacji w której sami nie potrafią dać sobie rady.

Problemy społeczne możemy zaobserwować w następujących obszarach: Edukacja i Wychowanie Młodzieży, Edukacja i Wychowanie Dzieci, Integracja Środowiskowa, Profilaktyka Uzależnień, Pomoc Społeczna, Polityka Prorodzinna i Mieszkaniowa, Opieka Zdrowotna i Wsparcie Osób Niepełnosprawnych, Bezpieczeństwo i Przeciwdziałanie Przemocy w Rodzinie, Wsparcie i Integracja Osób Starszych.

Istotą strategii jest m.in. sprężystość działań, ukierunkowanie ich na logiczną i przemyślaną realizację oraz rozpoznawanie głównych i zasadniczych problemów aktualnych i tych prawdopodobnie przyszłych.

Podmiotem Strategii jest społeczność gminy, którą reprezentuje demokratycznie wybrana władza pełniący obowiązki podmiotu sterującego. Przewagę ma tutaj sterowanie pośrednie czyli poprzez wpływ na inne podmioty i nazywane jest ono polityką. Żeby polityka ta była skuteczna niezbędne jest to, aby opierała się na wyżej wymienionej strategii przygotowanej razem z innymi podmiotami, przy wsparciu, których polityka ta może być realizowana.

Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r. (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 163, 693) zobowiązuje samorządy do sporządzenia i zrealizowania strategii rozwiązywania problemów społecznych wraz ze szczególnym zastosowaniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, które mają na celu zintegrowanie społeczeństwa, a głównie osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Przyjęcie tego dokumentu do realizacji w drodze Uchwały rady gminy, pozwoli na budowanie zintegrowanego systemu pomocy społecznej na terenie gminy Kowala, a także umożliwi pozyskiwanie środków z budżetu państwa i z funduszy pomocowych na realizację poszczególnych zadań określonych w Strategii.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

Innymi aktami prawnymi na podstawie, których sporządza się Strategię są:

Akty prawa krajowego:

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 594 ze zm.),
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2012 r. poz. 1356 ze zm.),
- Ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 1456 ze zm.),
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2012 r. poz. 1228 ze zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180 poz. 1493 ze zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2012 r. poz. 124 ze zm.),
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 674, 675, 829, 1291, 1623, 1645, 1650 ze zm.)
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225),
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 ze zm.),
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2013 r. poz. 966 ze zm.),
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2014r. poz. 150),
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 ze zm.),
- Ustawa z dnia 27 czerwca 2003r. o rencie socjalnej (t.j. Dz. U. z 2013r. poz. 982 ze zm.),
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375),
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 583 ze zm.),
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2014 r. poz. 382).

Prawo zewnętrzne:

- Europa 2020 - unijna strategia wzrostu na najbliższe lata. W zmieniającym się świecie UE potrzebna jest inteligentna i zrównowazona gospodarka sprzyjająca włączeniu społecznemu. Równoległa praca nad tymi trzema priorytetami powinna pomóc UE i państwom członkowskim w uzyskaniu wzrostu zatrudnienia oraz zwiększeniu produktywności i spójności społecznej. Celem strategii „Europa 2020” jest osiągnięcie wzrostu gospodarczego, który będzie: inteligentny – dzięki bardziej efektywnym inwestycjom w edukację, badania naukowe i innowacje; zrównowazony – dzięki zdecydowanemu przesunięciu w kierunku gospodarki niskoemisyjnej; oraz sprzyjający włączeniu społecznemu, ze szczególnym naciskiem na tworzenie nowych miejsc pracy i ograniczanie ubóstwa. Strategia koncentruje się na pięciu dalekosiężnych celach w dziedzinie zatrudnienia, innowacyjności, edukacji, walki z ubóstwem oraz w zakresie klimatu i energii.
- Narodowa Strategia Integracji Społecznej - to dokument, który ma na celu pomoc włączania się Polski w proces realizacji drugiego z celów Strategii Lizbońskiej stawiającego na odnawianie i zmianę europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego.
- Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój powstał w odpowiedzi na potrzeby reform w obszarach zatrudnienia, włączenia społecznego, adaptacyjności, edukacji, szkolnictwa wyższego, zdrowia i dobrego rządzenia. Wspierane będą też innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa w wymienionych dziedzinach. W programie będą także dostępne środki Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych. Wsparcie PO WER uzupełni działania na poziomie regionalnym w ramach RPO, z których bezpośrednią pomoc uzyskają osoby pozostające bez pracy, wykluczone bądź zagrożone wykluczeniem społecznym, czy też chcące podnieść swoje kwalifikacje

1. ZASADY POLITYKI SPOŁECZNEJ, KTÓRE WZIĘTO POD UWAGĘ PRZY TWORZENIU STRATEGII

- Zasada pomocniczości (subsydiarności)

Władze gminne skupiają się na zadaniach, których nie można przekazać innym podmiotom i które powinny być spełnione przez sektor publiczny dla najszerzej rozumianego interesu publicznego. Pozostałe uprawnienia (ustawy, rozporządzenia, uchwały władz miejskich) władze publiczne powinny przekazywać na najniższe szczeble realizacyjne. *(Tak mało państwa, jak to możliwe - tak dużo, jak to konieczne.)*

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

- Zasada solidaryzmu

Rozdysponowanie na ogół członków społeczności obciążeń, które związane są z takimi zadaniami jak edukacja, bezpieczeństwo, komunikacja, ochrona środowiska, kultura itp. oraz z zagrożeniami jakie niesie choroba, niepełnosprawność, przestępczość, wykluczenie itp.

- Zasada sprawiedliwości i równej dostępności

Akceptacja równości w dostępie do urządzeń infrastruktury społecznej oraz świadczeń i usług publicznych bez względu na cechy położenia społecznego. Wszyscy mieszkańcy mają prawo liczyć na zaspokojenia ich potrzeb w zakresie społeczności, zwłaszcza wsparcia w sytuacjach trudnych, natomiast władze powinny zmierzać do rozwoju infrastruktury społecznej na miarę potrzeb obywateli.

- Zasada promowania profilaktyki przed interwencją

Nagłaśnianie, popieranie programów i działań, które mają służyć usuwaniu przyczyn zagrożeń bezpieczeństwa ogólnego i socjalnego oraz stosowanie w zminimalizowanym zakresie taktyki natychmiastowego reagowania na problemy i objawiające się w ostrej formie przejawy patologii społecznej (leczenie skutków).

- Zasada ciągłości działania

Zapewnienie trwałości, jakości i efektywności rozwiązań systemowych, które służą do minimalizowania lub redukcji źródeł zagrożenia bezpieczeństwa socjalnego.

- Zasada jawności i przejrzystości działania podmiotów

Zagwarantowanie obywatelom prawa do bezpieczeństwa, wyboru, dostępu do informacji, bycia zapytanym oraz wysłuchanym. (m.in. poprzez stosowanie ustawy o finansach publicznych oraz ustawy o dostępie do informacji publicznej).

- Zasada efektów odłożonych w czasie

Przykładem może być system emerytalny: płacisz dziś, „zwrot” pieniędzy następuje po latach. Zasada ta nie jest zbyt prosta do stosowania, ponieważ zapowiedź zmian organizacyjnych czy prawnych najczęściej powoduje wzrost oczekiwań. „Odkładany w czasie” efekt zmian często wzbudza rozgoryczenie, niepokój, pretensje, odruchy protestu, buntu, nawet rozruchy.

- Zasada akceptacji społecznej

Stosowana jest w stosunku do działań, które z różnych przyczyn nie znajdują ogólnego poparcia. Jeżeli działania władz wywołują pozytywne emocje społeczne (np. organizowanie wakacji dla dzieci czy rozgrywek sportowych), efekt jest szybki, natomiast jeżeli władza lokalna zmuszona jest zabiegać o

akceptację swoich zamiarów, wtedy konieczne jest przygotowanie planu, który powinien zawierać: objaśnienie celu podjętego działania, przejrzystość i czytelność wszelkich poczynań, poparcie uznanych w środowisku autorytetów, akcję informacyjną poprzedzającą decyzje, zaangażowanie do realizacji celu jak największej liczby osób i instytucji, obserwowanie, wskazywanie i podkreślanie pierwszych sukcesów i wspólne ich świętowanie oraz ujawnianie trudności i ewentualnych niepowodzeń.

- Zasada kontroli społecznej

Każda wspólnota lokalna rozwija i doskonali własny system „miar”, ocen, nakazów i zakazów, sankcji, jak również uznania. Należy brać to pod uwagę planując strategię. Miara tego typu ma bardzo charakterystyczny lokalny wymiar.

- Zasada pozornego altruizmu (pomoc tzw. osobom wykluczonym w interesie osób niewykluczonych)

Kiedy wdraża się w życie jakieś działania społeczne, uzasadnia się je dobrem powszechnym: musimy pomóc ludziom starym i niepełnosprawnym, bezradnym (dzieciom), bezdomnym. Należy mieć na uwadze to, że jest również inna strona, która wyraża się w pytaniu: „Co ja z tego będę mieć?”. Obie są ważne. Żadnej nie można ani lekceważyć, ani oceniać jako gorszej. Działania charytatywne dają nam pewność, że mamy szansę na pomoc i wyjście z kryzysu dzięki pomocy innych.

2. SŁOWNIK POJĘĆ

- Wizja – to widzenie przyszłości, odpowiedź na to kim chcemy być, co chcemy osiągnąć. Jest punktem wyjścia do określenia misji.
- Misja – sformułowanie misji powinno zawierać odpowiedzi na kilka podstawowych pytań, kim jesteśmy? komu służymy, dlaczego istniejemy, jak realizujemy nasze zamierzenia, jakim etosem kierujemy się? Misja to sens naszego istnienia i działania.
- Strategia – jest to całość złożona z refleksji, decyzji i działań mających na celu określenie celów ogólnych, następnie zadań, dokonanie wyboru środków realizacji celów, a w konsekwencji podjęcie i wykonanie określonej działalności, kontrolowanie osiągnięć związanych z jej wykonaniem i realizacją celów.
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych – jest odpowiedzią władz na problemy społeczne z jakimi borykają się mieszkańcy danej gminy.
- Analiza SWOT – metoda analizy strategicznej, jedna z najczęściej stosowanych
 - Strength – moc, siła
 - Weaknesses – słabości
 - Opportunitites – możliwości

- Threats – zagrożenia

- Cele – to proponowana zmiana społeczna, to skutek wykonania konkretnych zadań. Muszą dotyczyć problemu, być mierzalne i realne.

3. CHARAKTERYSTYKA GMINY

3.1. POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA, PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Gmina Kowala położona jest w powiecie radomskim, w południowej części województwa mazowieckiego. Zajmując obszar 74,7 km² należy do mniejszych gmin powiatu radomskiego, natomiast pod względem ilości mieszkańców wynoszącej obecnie 11 716 (stan na 2014.12.31) osób lokuje się nieco powyżej średniej dla całego regionu. Od strony północnej Kowala graniczy z Radomiem, od wschodu z jego osiedlami mieszkaniowymi i gminą Skaryszew, od południa z gminami Orońsko i Wierzbica, a od zachodu z gminą Wolanów. Położenie geograficzne gminy, w bezpośredniej bliskości aglomeracji miejskiej oraz dogodnych szlaków komunikacyjnych, daje szczególne możliwości jej rozwoju.

Na obszarze gminy przyległym do Radomia przeważa zabudowa podmiejska z dynamicznie rozwijającą się sferą usług, natomiast jej południowa część to region z przewagą gospodarstw rolnych, w którym obok tradycyjnych gospodarstw wzrasta ilość specjalistycznych ferm hodowlanych oraz producentów owoców i warzyw. Spośród kilkuset przedsiębiorstw zarejestrowanych na terenie gminy Kowala najważniejsze znaczenie mają firmy transportowe, piekarnie i wytwórcy mebli. W ostatnich latach gmina Kowala stała się atrakcyjnym miejscem dla wielu Radomian, szukających miejsc wypoczynku i weekendowej rekreacji.

Kowala i jej okolice mają ciekawą historię, bogatą kulturę i tradycję. W źródłach historycznych niektóre miejscowości z naszego regionu pojawiają się już na przełomie XIII i XIV w. Do najważniejszych zabytków zalicza się modrzewiowy kościół w Bardzicach z XVIII wieku oraz barokowy kościół św. Wojciecha w Kowali.

Na terenie gminy Kowala mają swoje siedziby:

- Urząd Gminy, który stanowi jednostkę administracji podstawowego szczebla samorządu terytorialnego, Kowala 105A,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej, zapewnia opiekę zdrowotną na terenie gminy,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, organizuje i koordynuje zadania polityki społecznej najniższego szczebla,
- Gminna Biblioteka Publiczna z filiami w Młodocinie Mniejszym, Bardzicach i Parznicach,
- Urząd Pocztowy.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

Placówki oświaty i wychowania:

- Publiczne Gimnazjum im. Jana Pawła II w Parznicach,
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Kowali,
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Mazowszanach,
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Noblistów Polskich w Bardzicach,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Młodocinie Mniejszym,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Kończycach Kolonii,
- Publiczne Przedszkole w Kowali,
- Świetlica Środowiskowa z Elementami Socjoterapii „Szansa” w Kowali,
- Świetlica Wiejska „Słoneczko” w Trablicach,
- Świetlica Wiejska w Kosowie,
- Świetlica Wiejska „Parasol” w Rudzie Małej,
- Świetlica Wiejska „Kubuś” w Dąbrówce Zabłotniej,

Organizacje pozarządowe:

- Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Gminy Kowala,
- Stowarzyszenie Rozwoju Społecznego „Magis”,
- Stowarzyszenie „Wspólna Sprawa”,
- Stowarzyszenie „Nowe perspektywy”,
- Stowarzyszenie „Nasza Wieś Józefów”,
- Gminny Klub Sportowy "ZORZA" Kowala,
- Ludowo - Uczniowski Klub Sportowy "LUKS KOWAŁA",
- Uczniowski Ludowy Klub Sportowy "JASKÓŁKA",
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kowali,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kosowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Bardzicach,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Rudzie Małej.

Kościół:

- Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Wojciecha w Kowali,
- Parafia rzymskokatolicka p.w. MB Częstochowskiej w Trablicach (Pelagowie),
- Parafia rzymskokatolicka p.w. Św. Zofii w Młodocinie Mniejszym,
- Parafia rzymskokatolicka p.w. Św. Andrzeja Boboli w Bardzicach,
- Parafia rzymskokatolicka p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP w Kończycach– Kolonii,
- Parafia Matki Bożej Różańcowej w Mazowszanach;

Dwa banki spółdzielcze;

Apteka.

Swoje usługi oferują także stacje paliw, motel i dwa lokale gastronomiczne.

Gminę tworzy 18 sołectw w skład których wchodzi 26 miejscowości.

Do sołectw należą: Augustów, Bardzice, Dąbrówka Zabłotnia, Grabina, Huta Mazowskańska, Kończyce– Kolonia, Kosów, Kotarwice, Kowala, Ludwinów, Maliszów, Mazowszany, Młodocin Mniejszy, Parznice, Romanów, Rożki, Trablice, Ruda Mała.

Rys. 1 Mapa Gminy Kowala.

3.2. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

3.2.1. Zaopatrzenie w wodę

Na terenie Dąbrówki Zabłotniej znajduje się stacja ujęcia wody wraz ze zbiornikami o poj. 900 m³ oraz stacją uzdatniania i rozprowadzania wody. Od stacji wodociągowej rozprowadzana jest sieć wodociągowa o średnicach od \varnothing 300 mm, \varnothing 250 mm, \varnothing 160 mm, \varnothing 110 mm, \varnothing 90 mm wraz przyłączami, hydrantami i wodomierzami. Długość sieci wodociągowej wynosi 118,5 km

i doprowadzona jest do wszystkich miejscowości na terenie gminy (3336 - liczba przyłączy) oraz niektórych wsi w gminach sąsiednich. Woda z wodociągu nadaje się do celów komunalnych i produkcji, spełnia wszelkie wymogi sanitarne.

3.2.2. Sieć gazownicza

Przez teren gminy przechodzi gazociągi niskoprężne o łącznej długości 16,4 km.

- Makowiec - Trablice o \varnothing 300 mm;
- Radom - Mazowszany \varnothing 150 mm;
- Trablice - Kosów \varnothing 150 mm.

W miejscowościach Trablice, Ludwinów, Kotarvice, Mazowszany i Huta Mazowskańska rozprowadzone są gazociągi o mniejszych średnicach wraz przyłączami do gospodarstw domowych. Średnice gazociągów zapewniają możliwość rozbudowy i podłączenia wszystkich mieszkańców gminy do sieci.

3.2.3. Sieć elektroenergetyczna

Przez teren gminy przechodzą linie przesyłowe wysokiego napięcia 220, 110 KV. Rozdzielnia znajduje się w Rożkach. Wszystkich sołectwa na terenie gminy objęte są siecią średniego napięcia i stacjami trafo przetwarzającymi napięcie na 230V. We wszystkich wsiach i przysiółkach rozprowadzona jest sieć energetyczna niskiego napięcia (230V) - w ponad 90% liniami napowietrznymi z lampami oświetleniowymi dróg. Wszystkie zabudowania na terenie gminy zaopatrzone są w energię elektryczną. Niektóre odcinki sieci elektroenergetycznej wymagają remontu kapitalnego.

3.2.4. Sieć kanalizacyjna

W gminie Kowala brak jest oczyszczalni ścieków oraz kanalizacji. Ścieki gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych i okresowo wywożone do oczyszczalni ścieków przy użyciu samochodów asenizacyjnych. Niewielka ilość gospodarstw domowych wyposażona jest w ekologiczne oczyszczalnie przydomowe. Gospodarka ściekowa w stanie obecnym stwarza duże zagrożenie dla środowiska naturalnego, zanieczyszczane są wody podziemne i rzeki. W zwartej zabudowie problemem są rozszczielone i przepełnione zbiorniki ścieków. W latach 2011-2012 powstały przydomowe oczyszczalnie ścieków w południowej części gminy, tj. w miejscowościach: Bukowiec, Osiek, Maliszów, Bardzice, Grabina, Józefów, Romanów, Ruda Mała i Dąbrówka Zabłotnia jednak nie zlikwidowały wszystkich problemów.

3.3. KOMUNIKACJA I TRANSPORT

3.3.1. Drogi

Struktura układu komunikacyjnego gminy obejmuje jedną drogę krajową, dwie drogi wojewódzkie, sześć dróg powiatowych i sieć dróg gminnych.

Przez teren gminy przechodzą następujące drogi:

- droga krajowa Warszawa - Kraków nr 7 o oznaczeniu międzynarodowym;
- droga wojewódzka Radom - Wierzbica - Starachowice nr 744 o znaczeniu regionalnym;
- droga wojewódzka nr 733 Wolanów - Kowala - Skaryszew o znaczeniu regionalnym;
- droga powiatowa nr 34468 Radom - Kowala - Wierzbica;
- droga powiatowa nr 34447 Parznice - Gębarzów - Skaryszew;
- droga powiatowa nr 34471 Orońsko - Dąbrówka Warszawska – Ruda Mała;
- droga powiatowa nr 34441 Sołtyków - Trablice;
- droga powiatowa nr 34469 przez Kosów - Błonie.

Łączna długość dróg gminnych o nawierzchni asfaltowej wynosi 86,734 km.

3.3.2. Linie kolejowe

Na terenie gminy znajdują się cztery przystanki kolejowe: Radom - Potkanów, Kończyce Radomskie, Rożki, Ruda Wielka, na których zatrzymują się pociągi o znaczeniu regionalnym. Na stacji PKP Rożki znajdują się bocznice do obróbki i obsługi składów towarowych. Przez teren gminy przebiegają dwie linie kolejowe: Radom - Kraków i Radom - Tomaszów M. - Łódź

3.3.3. Transport

Teren gminy pokrywa sieć różnych linii komunikacyjnych:

- komunikacja podmiejska MPK - linia 23, 5;
- linie autobusowe PKS, Chełmińska;
- pociągi PKP;
- prywatne linie transportu zbiorowego.

3.4. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

Z końcem 2012 roku gmina Kowala liczyła 11 516 mieszkańców, na koniec 2013 roku liczba ta wzrosła do 11 659 mieszkańców, a w 2014 roku gmina liczyła 11 716 mieszkańców. Z tych danych można wywnioskować, iż z roku na rok następuje regularny wzrost liczby mieszkańców. Gęstość zaludnienia w gminie Kowala w poszczególnych trzech latach wynosiła: 2012 rok - 154 osób na km²,

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

2013 rok – 156 osób na km², natomiast w 2014 roku – 157 osób na km². Tendencje wzrostowe nadal utrzymują się, ponieważ liczba mieszkańców stale rośnie. Różnica pomiędzy końcem 2012 i 2014 roku wynosi 170 osób.

Tab. 1 Statystyka ludności gminy Kowala.

L.p.	Miejscowość	Liczba ludności		
		2012	2013	2014
1.	Augustów	648	658	658
2.	Bardzice	284	286	289
3.	Bukowiec	99	100	101
4.	Dąbrówka Zabłotnia	412	410	410
5.	Grabina	90	89	90
6.	Huta Mazowskańska	403	442	453
7.	Józefów	169	167	174
8.	Kończyce Kolonia	443	444	450
9.	Kosów	700	700	698
10.	Kotarwice	718	733	740
11.	Kowala	661	664	663
12.	Kowala Kolonia	415	428	436
13.	Kowalówka	85	82	85
14.	Ludwinów	724	733	725
15.	Maliszów	525	524	524
16.	Mazowszany	639	654	671
17.	Młodocin Mniejszy	497	499	489
18.	Młodocin Mniejszy Kąty	127	128	130
19.	Osiek	62	64	62
20.	Parznice	880	880	883
21.	Romanów	278	280	283
22.	Rożki	513	520	522
23.	Rożki Adamów	36	37	36
24.	Ruda Mała	385	384	391
25.	Trablice	1551	1587	1587
26.	Zenonów	172	166	166
Ogółem		11 516	11 659	11 716

Źródło: Referat Spraw Obywatelskich Urzędu Gminy w Kowali

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

Liczba urodzeń w latach 2012 – 2014 była zróżnicowana, w 2012 roku wynosiła 113, w 2013 roku 143, natomiast w 2014 roku 126. Liczba zgonów przez te trzy lata jednak rośnie. W 2012 roku zmarło 86 osób, w 2013- 90 osób, a w 2014 roku 100 osób.

Tab. 2 Ludność według płci

L.p.	Rok	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
1.	2012	11 516	5871	5645
2.	2013	11 659	5957	5702
3.	2014	11 716	5969	5747

Źródło: Referat Spraw Obywatelskich Urzędu Gminy w Kowali

Tab. 3 Struktura ludności według płci i wieku (stan na rok 2012)

Przedział wiekowy	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
0 - 4	754	396	358
5 - 9	774	380	394
10 - 14	788	420	368
15 - 19	902	459	443
20 - 24	896	474	422
25 - 29	880	459	421
30 - 34	965	528	437
35 - 39	972	489	483
40 - 44	854	461	393
45 - 49	718	383	335
50 - 54	639	339	300
55 - 59	656	330	326
60 - 64	543	262	281
65 - 69	400	181	219
70 - 74	260	124	136
75 - 79	208	90	118
80 - 84	172	58	114
85 lat i więcej	135	38	97

Źródło: Referat Spraw Obywatelskich Urzędu Gminy w Kowali

Biorąc pod uwagę powyższe dane i próbując dokonać prognozy ludności gminy na najbliższe lata, należy zwrócić uwagę na coroczne zwiększanie się liczby ludności oraz na istotną przewagę liczby urodzeń nad liczbą zgonów w gminie Kowala. Powyższe tendencje demograficzne będą wymagały

zwiększenia dostosowania usług społecznych do potrzeb zarówno dzieci i młodzieży, jak i seniorów. Tym młodszym niezbędne będzie zapewnienie właściwego dostępu do wychowania, edukacji, kultury, sportu i rekreacji, natomiast tym starszym konieczne będzie udzielanie stosownej pomocy zarówno materialnej jak i rzeczowej, ułatwienie im korzystanie z usług medycznych, opieki zdrowotnej, usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz różnorodnych form aktywnego spędzania wolnego czasu.

3.5. SYTUACJA GOSPODARCZA

Gmina Kowala ma charakter niebywale rolniczy. Użytki rolne stanowią 87% powierzchni. Gmina posiada średnie lub dobre warunki przyrodnicze do produkcji rolnej w zależności od położenia wsi, sołectwa. Powierzchnia gleb klasy bonitacyjnej II – III wynosi 1 033,5ha, co stanowi 13,8% powierzchni gminy, a gleb klasy IV: 2 538,7ha. Najwyższą wartość użytkową posiadają gleby brunatne bielcowe kompleksu pszennego dobrego lub pszenno – żytniego. Gleby te w gminie Kowala występują głównie na terenie wsi: Kotarwice, Mazowszany, Parznice, Józefów. Gleby słabe brunatne o małej zawartości składników pokarmowych i niskiej pojemności wodnej występują we wsiach: Kowala, Huta Mazowskańska, Romanów, Rożki, Ruda Mała, Młodocin Mniejszy, Dąbrówka Zabłotnia, Trablice, Parznice. Gleby te należą głównie do kompleksu żytnio –ziemniaczanego słabego. Najsłabsze gleby na terenie gminy to ubogie w składniki pokarmowe gleby brunatne wytworzone z piasków luźnych, należące do kompleksu żytniego bardzo słabego i VI klasy bonitacyjnej.

Liczba gospodarstw rolnych w gminie wynosi razem 2 566. Prognozuje się, że w 2020r. liczba ta wzrośnie do 2 874. Obecnie przeważają gospodarstwa o niewielkich powierzchniach, średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosi 1,8ha. Największe gospodarstwa znajdują się w sołectwach: Ruda Mała, Grabina, Romanów, Bardzice, Dąbrówka Zabłotnia. Największa liczba gospodarstw występuje w sołectwach: Trablice, Kowala, Parznice, Kosów, Augustów. Większość gospodarstw posiada ogólny profil produkcji towarowej: zwierzęcej i roślinnej. Liczba osób czynnych objętych ubezpieczeniem społecznym rolników w gminie Kowala stanowi 568 osób. Powierzchnia gospodarstw rolnych, z których podlegają ubezpieczeniu w gminie plasuje się w przedziale do 27 ha, w tym: gospodarstwa w przedziale grupy obszarowej powierzchni użytków rolnych do 1 ha stanowią 4%, od 2 do 5 ha stanowią 46% (KRUS Placówka terenowa w Radomiu).

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017

Tab. 4 Informacje o gospodarstwach rolnych w gminie Kowala (2014 r.)

L.p.	Sołectwo	Powierzchnia [ha]	Liczba Gospodarstw	Średnia wielkość gospodarstwa [ha]
1.	Augustów	259,12	170	1,0
2.	Bardzice	560,76	81	2,4
3.	Dąbrówka Zabłotnia	466,66	103	2,3
4.	Grabina	351,09	80	3,2
5.	Huta Mazowskańska	467,21	94	2,2
6.	Kończyce Kolonia	225,78	87	1,2
7.	Kosów	399,49	170	1,0
8.	Kotarvice	317,52	157	1,0
9.	Kowala	902,49	294	1,7
10.	Ludwinów	131,45	125	1,0
11.	Maliszów	421,64	121	2,0
12.	Mazowszany	246,06	118	1,0
13.	Młodocin Mniejszy	378,19	154	1,3
14.	Parznice	633,73	186	2,3
15.	Romanów	463,04	83	2,5
16.	Rożki	386,38	135	1,5
17.	Ruda Mała	400,45	90	3,5
18.	Trablice	486,94	318	1,0
Razem		7 471,00	2 566	Średnio: 1,8

Zródło: Referat Budownictwa, Inwestycji, Rolnictwa i Ochrony Środowiska Urzędu Gminy w Kowali

Na terenie gminy Kowala rozwijają się podmioty gospodarcze różnej wielkości i o różnym charakterze. Przeważają jednak firmy handlowo-usługowe z przewagą usług budowlanych i transportowych. Dane szczegółowe na temat podmiotów gospodarczych w gminie przedstawiono poniżej.

PIEKARNIE i CUKIERNIE:

Cukiernia MAK - Kościelniak Łukasz, Kowala

Piekarnia MAK - Kościelniak Józef, Kowala

Piekarnia - Matyga Aldona, Trablice

Piekarnia - Chełmińska Beata, Kotarwice

PRODUCENT OBUWIA:

DELLI - Przemyski Marek, Trablice

STOLARSTWO:

ARTMEBLE - Kłys Artur, Huta Mazowskańska

Kruk Jolanta, Trablice

Kulik Marcin, Kowala

STACHOWICZ-MEBLE- Stachowicz Monika, Kończyce Kolonia

STOLARNIA RADOM - Bryskiewicz Jan, Trablice

STYL-KLASIK - Ostatek Sławomir, Kowala - Kolonia

REHABILITACJA - MASAŻE:

REVITA - Jędrosik-Nędzi Marta, Trablice

PRODUKCJA WYROBÓW Z BETONU:

DZIURZYŃSKI - Artur Dziurzyński, Parznice

CEMENT-BUD - Farbiś Aneta, Ruda Mała

PPHU, AD-BUD - Socha Paweł, Maliszów

PRODUKCJA KONSTRUKCJI METALOWYCH:

EUROMONT - Pyciarz Cezary, Trablice

NARGILA - Mąkosa Marek i Konrad, Kosów

STAL-MET - Szczęsny Henryk, Ludwinów

ZAR-MEK - Żardecki Karol, Kotarwice

WYDOBYCIE PIASKU, ŻWIRU, TORFU:

GRYFPOL - Michał Pach, Bardzice

MADURA - Gierasńska Anna, Kowala Kolonia

PPHU TRANS - Żwir, Jasińska Honorata

TRANSPORT:

BAK-TRANS - Bąk Donata, Kowala

EURO-PATREX - Chełmiński Krzysztof, Kowala

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

Firma usługowo-Handlowa - Makowski Maciej, Parznice
JAR-TRANS - Bąk Jarosław, Ludwinów
KORALIK - Kowalik Radosław, Kowala
KOS-TRANS - Kosowski Rafał, Ruda Mała
MARICON - Markowski Maciej, Pietrzyk Iwona, Trablice
MELBART, Wójcicki Sylwester, Kowalówka
MIRHAL, Stanisławek Halina i Mirosław, Romanów
P.P.H.U. Szymczyk Grażyna, Parznice
PHU Łyżwińska Walentyna, Bardzice
PTHU - Podrygała Daria, Kowala
ROUTIER - TRANS BIS - Kłosiński Piotr, Kotarwice
Towarowy Transport Drogowy - Wójcicka Justyna, Kowalówka
TRANS-BAR - Besztyga Marzena, Kowala
TRANS-PIOTR - Piasecki Piotr, Augustów
TRANS-POL - Piskorz Łukasz, Kotarwice
MGębski - Mariusz Gębski, Parznice
VECTOR - Gębski Marcin, Parznice

ROBOTY ZWIĄZANA Z BUDOWĄ DRÓG I AUTOSTRAD

LEN-MAR - Korycki Marcin, Huta Mazowskańska
GRANBUD - Siewierski Bogdan, Kosów

KONSERWACJA I NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, SPRZEDAŻ SAMOCHODOWA I CZĘŚCI

AUTONAPRAWA - Niezgoda Kamil, Trablice
BONIMAX - Wachnicki Piotr, Kosów
DACAR - Kołacz Dariusz, Parznice
AUTONAPRAWA - Weryński Grzegorz, Huta mazowskańska
Blacharstwo i Lakiernictwo Pojazdowe - Grzyb Tomasz, Ludwinów
Kicior Sławomir - Ludwinów
KOMIS-AUTO - Strzelec Marek, Augustów
Kowalczyk Tomasz - Huta mazowskańska
Bednarczyk Zbigniew - Augustów
Mechanika Pojazdowa - Kaczor Andrzej, Kotarwice
PHTU-Bartek - Chełmiński Grzegorz, Kowala - Kolonia

PRZEMYSŁ I AUTOMATYKA:

GUTELEKTRIKER - Gutkowski Tomasz, Kotarvice

FIRMY BUDOWLANE:

ADBUD - Adach Kamil, Kosów

ART-BUD - Zbojna Artur, Maliszów

BUD-ROM-ART - Szyszka Roman, Trabllice

EMSTOPKA-BUD - Stopka Mateusz, Młodocin Mniejszy

Firma Usługowo Handlowa - Kicior Rafał, Kowala

INWEST-HAL - Szczęsny Jacek, Augustów

KAMEX - Fryškowski Michał, Huta Mazowskańska

LEBUD - Chruślak Leszek, Trabllice

Montaż-Zbrojenia - Dygas Ilona, Maliszów

MONTOSTAL - Dygas Michał, Maliszów

MOST-BUD - Fryškowski Łukasz, Huta Mazowskańska

NOREK - Kobiela Szczepan, Grabina

PLAST-UNIWERS - Funikowski Tomasz, Kowala

PPHU DAKO - Kopycki Daniel, Kosów

ROBEX - Bogacz Robert, Parznice

RST - Rutka Sylwester, Romanów

UBEZPIECZENIA:

Berliński Krzysztof, Mazowszany

Paul Andrzej, Parznice

APTEKI:

Sujecka Halina, Kowala

PRZEWOZY TURYSTYCZNE:

MILTOUR - Jakubiak Janusz, Parznice

3.6. BEZROBOCIE

Głównym problemem bezrobocia jest niedostateczna liczba miejsc pracy, co prowadzi do obniżenia standardu życia ludności, mieszkańców. Długotrwałe pozostawanie bez zatrudnienia ogranicza szanse na podjęcie pracy, przyczynia się do ubożenia ludności, a nawet prowadzi do wykluczenia społecznego.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

W 2012 roku liczba bezrobotnych w gminie Kowala zarejestrowanych w Urzędzie Pracy wynosiła 1159 osób, w tym 552 kobiety, w 2013 roku bezrobotnych zarejestrowanych było 1188 osób, w tym 569 kobiet, natomiast w roku 2014 bezrobotni stanowili 1100 osób, w tym 530 kobiet. Z powyższych informacji można wywnioskować, że bezrobocie na przełomie lat bardzo się waha i nie ma ono tendencji ani spadkowej ani wzrostowej. Chociaż w 2014 roku można stwierdzić, iż zmniejszyła się o dużo liczba kobiet będących na bezrobociu i można wysunąć z tego wnioski, że kobiety zaczynają bardziej angażować się w życie zawodowe i zaczynają czuć się pewniejsze na rynku pracy.

Tab. 5 Bezrobotni zarejestrowani w PUP

Rok	2012	2013	2014
Liczba bezrobotnych			
Ogółem	1159	1188	1100
w tym kobiety	552	569	530

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Radomiu

Tab. 6 Udział procentowy bezrobotnych w populacji gminy Kowala

Rok	Liczba ludności	Liczba bezrobotnych	Udział procentowy
2012	11 516	1159	10,06 %
2013	11 659	1188	10,18 %
2014	11 716	1100	9,38 %

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Radomiu

Wśród bezrobotnych w gminie największą grupą są osoby młode nie posiadające odpowiedniego wykształcenia, ale również doświadczenia, które jest niezbędne do podejmowania pracy. Trudności ze znalezieniem zatrudnienia miała również spora grupa ludzi, którzy pozostawali bez pracy dłużej niż 6 miesięcy. Po takim czasie człowiek wątpi czy potrafi zdobyć pracę po tylu niepowodzeniach, jest w pewnym stopniu załamany całą sytuacją i bardzo często dochodzi do wykluczenia go ze społeczeństwa.

Z danych statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że wśród 28 powiatów województwa mazowieckiego powiat radomski, w tym gmina Kowala, odznacza się najwyższym bezrobociem.

Z powyższych danych wynika, że programami aktywizującymi osoby bezrobotne z gminy należy objąć przede wszystkim osoby z krótkim stażem pracy lub bez stażu pracy, którym powinno się zapewnić możliwość poszerzenia doświadczenia zawodowego lub podjęcia pierwszej pracy. Nie należy

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

również zapominać o osobach mających za sobą kilkanaście lat pracy, którym powinno się zapewnić możliwość przekwalifikowania, aby wzmocnić ich konkurencyjność na rynku pracy. Ze względu na to, że problem bezrobocia w gminie w największym stopniu osiągał osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym, warto nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób pozostających na rynku pracy bez zatrudnienia, szczególnie nacisk należy położyć na doksztalcanie oraz podniesienie lub zmianę kwalifikacji zawodowych.

3.6.1. Analiza SWOT w zakresie Bezrobocia

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - bezpośredni kontakt z PUP w Radomiu mieszkańców gminy Kowala (bezrobotnych), - aktywność i zaangażowanie pracowników PUP w Radomiu i GOPS w Kowali w pomoc osobom bezrobotnym, - realizacja projektów systemowych dla osób bezrobotnych, - motywacja klientów GOPS biernych zawodowo w Kowali do zmiany swojej sytuacji życiowej, materialnej i zawodowej, - korzystne położenie komunikacyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> - emigracja młodych i dobrze wykształconych ludzi, - jednokierunkowa migracja, - niedostateczna informacja o rynku pracy dla młodzieży uczącej się, - niski poziom kwalifikacji osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem, - wzrost patologii społecznych: alkoholizmu, przestępczości, apatii społecznej, syndromu wyuczonej bezradności i rozpadu życia rodzinnego, - brak wzorców rodzinnych dotyczących kształcenia, zdobycia wykształcenia, - słabo rozwinięty system instytucji wspierania przedsiębiorczości, - słaba aktywność społeczna, - brak dużych zakładów szczególnie w sferze produkcyjnej.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - poprawa sytuacji osób długotrwale bezrobotnych, młodzieży i kobiet na rynku pracy dzięki aktywnym formom wspierania, - upowszechnianie polityki społecznej, - identyfikacja władz lokalnych z problemami bezrobocia, 	<ul style="list-style-type: none"> - mała ilość inwestycji tworzących nowe miejsca pracy, - niewystarczające środki finansowe na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu, - mała liczba pośredników pracy, - brak ludzi z odpowiednim wykształceniem,

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

- chęć rozwijania dialogu społecznego, - umiejętność pozyskiwania środków zewnętrznych na rzecz przeciwdziałania bezrobociu.	- szybki postęp techniczny i technologiczny i niedostosowane w związku z nim kwalifikacje osób, - brak osób z wyuczonymi zawodami.
---	---

3.7. ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE

Na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w roku 2012 zasoby mieszkaniowe gminy Kowala wynosiły 3337, a w 2013 roku liczba mieszkań zwiększyła się do 3400. Wśród mieszkań zamieszkałych stale przeważają obiekty czteroizbowe i trzyizbowe. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła w 2012 roku 87 m², natomiast w 2013 88,1 m². Obserwujemy z roku na rok wzrost powierzchni użytkowych budynków mieszkalnych. Liczba mieszkań oddanych do użytku w 2012 roku wyniosła 74, a w 2013 roku 73.

Jednym z problemów dotyczących zasobów mieszkaniowych gminy Kowala jest mała ilość lokali socjalnych. Jest to wyzwanie dla samorządu w jaki sposób pozyskać większą ilość lokali socjalnych. Problemem, który może być związany z małymi zasobami lokalowymi jest problem bezdomności lub utraty lokali mieszkalnych w wyniku różnych zdarzeń losowych czy samych zaniedbań ze strony społeczeństwa.

3.7.1. Analiza SWOT w zakresie Zasobów i warunków mieszkaniowych

Mocne strony	Słabe strony
- Wzrost powierzchni użytkowych budynków mieszkalnych, - W miarę stała i wysoka liczba oddawanych co roku do użytku budynków mieszkalnych.	- Mała ilość lokali socjalnych, - Problem bezdomności, - Utrata lokali mieszkalnych w wyniku zdarzeń losowych.
Szanse	Zagrożenia
- Zanik zjawiska bezdomności w gminie Kowala, - Zwiększenie ilości lokali socjalnych, - Poprawa jakości życia ludzi najbiedniejszych.	- Wzrost zjawiska bezdomności w gminie Kowala, - Ruchy migracyjne mieszkańców z innych gmin lub powiatów,

3.8. BEZDOMNOŚĆ

Bezdomność to w dzisiejszych czasach problem, który dotyczy wszystkich krajów na świecie. Nie ma znaczenia czy są to państwa biedne, czy bogate. Bezdomni żyją wszędzie. Każdy kraj stara się w miarę możliwości radzić sobie z tym problemem.

W Polsce bezdomnym pomaga około stu organizacji. Są wśród nich takie jak Caritas Polska, Polski Czerwony Krzyż, Monar, Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta, Polski Komitet Pomocy Społecznej, a także wiele mniejszych, jak Pomocna Dłoń czy Ludzie Ludziom.

Wśród powodów bezdomności wymienia się najczęściej: alkoholizm, utratę pracy, powodującą w konsekwencji brak środków do życia i eksmisję z miejsca zamieszkania, rozpad rodziny, powrót z zakładu karnego bez możliwości zamieszkania, przemoc w rodzinie, likwidację hoteli pracowniczych, opuszczenie domu dziecka, czy szpitala psychiatrycznego bez określonego miejsca powrotu. Powodem takim może być również brak tolerancji i zrozumienia dla osób przebywających ciężkie, a czasem nawet śmiertelne choroby, jak choćby AIDS. Bezdomnymi są też obcokrajowcy, uchodźcy bądź osoby czasowo przebywające na terenie danego kraju.

Bezdomność w gminie Kowala jest jedynie zjawiskiem, nie jest ono na tyle poważne aby nazywać go problemem społecznym, ale nie należy go też ignorować, aby z małego zjawiska nie powstał właśnie duży problem. Przez większą część roku ma charakter jednostkowy, ulegając nasileniu w okresie zimowym, i dotyczy głównie mężczyzn z problemem alkoholowym.

Pomoc osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością z gminy świadczy Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowali. Przybiera ona głównie formę wsparcia rzeczowego (odzież, posiłek, środki finansowe na utrzymanie) oraz schronienia.

Schronienie osobom bezdomnym zapewniał głównie Dom dla Bezdomnych w Radomiu lub inne schroniska na terenie Polski goszczące osoby z ostatnim miejscem zameldowania na terenie gminy Kowala. Koszty pomocy osobom bezdomnym z roku na rok jednak zwiększają się, podobnie jak liczba osób wymeldowanych do nikąd. Wydatki roczne to przedział od 6 tys. do 8 tys. W tym miejscu należy jeszcze raz wspomnieć o potrzebie posiadania przez gminę lokali socjalnych, które rozwiązałyby ewentualny problem tego zjawiska.

W 2013 r. liczba osób bezdomnych korzystających z pomocy Domu dla bezdomnych wynosiła 3, a w 2014 r. było to osoby, które korzystały z takiego wsparcia.

3.8.1. Analiza SWOT w zakresie Bezdomności

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">- Zmiana postrzegania problemu – dopuszczenie istnienia przyczyn bezdomności niezależnych od osoby bezdomnej,- Istnienie programów administracji samorządowej w zakresie bezdomności.	<ul style="list-style-type: none">- Brak mieszkań socjalnych i komunalnych,- Problemy związane z refundacją kosztów pomocy,- Wysokie koszty tworzenia i prowadzenia placówek i domów dla bezdomnych,

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

	<ul style="list-style-type: none"> - Trudności ze świadczeniem pomocy, szczególnie gdy brak jest woli zmiany swej sytuacji ze strony osoby bezdomnej, - Brak ujednolicenia usług dla osób bezdomnych, - Brak opracowywania indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności, - Brak działań na rzecz reintegracji zawodowej osób bezdomnych.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - Stworzenie norm i wzorców pomocy osobom bezdomnym, - Ograniczenie biurokracji podczas pomagania osobom bezdomnym, - Większe zaangażowanie podmiotów trzeciego sektora w pomoc bezdomnym, - Tworzenie interdyscyplinarnych zespołów pomocowych, - Lokalne kampanie społeczne na temat bezdomności. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ubożenie społeczeństwa, - Zagrożenie wykluczeniem społecznym, - Brak wyraźnej polityki wspierającej rozwój mieszkalnictwa (socjalnego, komunalnego, mieszkań chronionych), - Wysokie koszty organizacji i prowadzenia placówek wsparcia dla osób bezdomnych.

3.9. EDUKACJA

Edukacja, rozumiana jako wychowanie, wykształcenie, nauka oraz zdobywanie wiedzy, umiejętności i kształcenie, pełni zasadniczą rolę w rozwoju człowieka. Jako proces trwający od młodości jest sposobem na podniesienie jakości zasobów ludzkich, a tym samym poziomu konkurencyjności gospodarki i przyspieszenia tempa rozwoju gospodarczego. Głównym problemem edukacji jest nierówny dostęp do niej przez całe życie, efektem czego są zróżnicowane szanse życiowe poszczególnych grup ludności, np. młodzieży mieszkającej na wsi i w mieście, dziewcząt i chłopców, dorosłych bez wykształcenia i z wykształceniem.

W roku szkolnym 2012/2013 i 2013/2014 w gminie Kowala funkcjonowało i funkcjonuje dalej 7 placówek oświatowo-wychowawczych, w tym 1 przedszkole, 5 szkół podstawowych i 1 gimnazjum. Poniżej przedstawiono charakterystykę poszczególnych placówek.

Publiczne Przedszkole w Kowali

Placówka usytuowana jest na uboczu miejscowości, wokół rozciąga się las, łąki i pola, panuje cisza i spokój. Atutem są również bardzo dobre warunki lokalowe. Placówka posiada 5 przestronnych, słonecznych sal zajęć dla dzieci (dwie na parterze, trzy na piętrze). Obok każdej sali znajduje się łazienka dla dzieci. Sale zabaw wyposażone są w różnorodne kąciki zainteresowań, gry edukacyjne, kolorowe zabawki. Obok budynku znajduje się plac przedszkolny gdzie dzieci mają możliwość swobodnej i zorganizowanej zabawy. Znajdują się tam: dwie piaskownice, pociąg z wagonikami, karuzela, zjeżdżalnia, sprężynowce, przepłotnie, altanka, ławeczki. Przedszkole zatrudnia 14 nauczycieli.

W przedszkolu jest pięć oddziałów:

- Krasnoludki
- Pracowite pszczołki
- Smerfy
- Tygryski
- Mądre Sowy.

Przedszkole Publiczne w Kowali oprócz zajęć obowiązkowych oferuje swoim wychowankom:

- terapię logopedyczną,
- terapię psychologiczną,
- religię,
- język angielski,
- zajęcia taneczno – umuzykalniające,
- gimnastykę korekcyjną.

Świetlica Środowiskowa „Szansa” z elementami Socjoterapii w Kowali

Placówka będąca w strukturze organizacyjnej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, wspomagająca szczególnie pracę wychowawczą Publicznej Szkoły Podstawowej w Kowali. Zatrudnia na stałe jednego wychowawcę z pedagogicznym wykształceniem. Liczba dzieci formalnie zapisanych i korzystających z pomocy placówki to około 40 rocznie. Świetlica otwarta jest w godzinach od 7.00 do 16.00. Placówka zapewnia swoim wychowankom jeden suchy posiłek dziennie oraz pomoc w odrabianiu lekcji, a także proponuje różnego typu zajęcia dodatkowe dla różnych grup wiekowych (teatralne, plastyczne, komputerowe, taneczne) głównie dzięki środkom zewnętrznym. Zajęcia odbywają się także w ferie zimowe i podczas wakacji. W zakresie proponowanych atrakcji znajdują się wycieczki krajoznawcze, wyjścia do kina i teatru.

Publiczna Szkoła Podstawowa w Bardzicach

Powstała w 1922 roku. Do obwodu szkolnego należą miejscowości: Bardzice, Józefów, Bukowiec, Grabina, Osiek

Aktualnie w klasach I - VI uczy się 105 uczniów. Do oddziału przedszkolnego uczęszcza 23 uczniów. Szkoła posiada 9 sal lekcyjnych i 1 pracownię komputerową z 10 stanowiskami. Biblioteka szkolna liczy 3000 woluminów.

Publiczna Szkoła Podstawowa w Kończycach – Kolonii

Szkoła powstała w 1961 roku. Do obwodu szkoły należą Kończyce - Kolonia, Augustów od nr 94a, Kosów od nr 56c. W roku szkolnym 2014/2015 do szkoły uczęszcza 114 uczniów, w tym zorganizowany jest jeden oddział przedszkolny pięciolatków i sześciolatków. Szkoła posiada 7 sal lekcyjnych, salkę do prowadzenia zajęć dydaktyczno - wyrównawczych, korekcyjno – kompensacyjnych, terapeutycznych, salę gimnastyczną dobrze wyposażoną w sprzęt sportowy, 1 pracownię komputerową z 12 stanowiskami oraz bibliotekę szkolną, która liczy 2399 woluminów.

W szkole prężnie działa wolontariat. Uczniowie wydają gazetkę szkolną „Na marginesie”.

Publiczna Szkoła Podstawowa w Kowali

Powstała w 1916 roku decyzją Komisji Szkolnej Ziemi Radomskiej.

Do obwodu szkoły należą miejscowości: Kowała, Kowała Kolonia, Kowalówka, Dąbrówka Zabłotnia, Augustów od nr 1 do 34, Kosów od 1 do 56 b, Rożki od nr 20 do 43, Rożki Kolonia, Rożki Rozdzielnia, Rożki Stacja PKP, Rożki Adamów, Ruda Mała, Ludwinów.

Kadra pedagogiczna to nauczyciele z doświadczeniem, o wysokich kwalifikacjach pedagogicznych (większość posiada stopień nauczyciela dyplomowanego). Ich działania wspierane są przez pedagoga szkolnego, logopedę i bibliotekarza. To, co nas wyróżnia to ogromne zaangażowanie w działania na rzecz integracji środowiska lokalnego. Wykazujemy się dużym zaangażowaniem w realizowanych, co roku licznych projektach. Od kilku lat bierzemy udział w kolejnych edycjach ogólnopolskiego programu profilaktycznego „Zachowaj Trzeźwy Umysł” oraz programy Trzymaj Formę i Radosny Uśmiech.

Priorytetami misji i wizji szkoły są: rozwijanie twórczości uczniów, ich aktywne uczestnictwo w kulturze oraz promowanie talentów i umiejętności. W tym celu stawiamy na nowatorstwo, aktywność i samodzielność. W szkole obowiązują korczakowskie zasady wychowania oparte na przyjaznym traktowaniu dzieci i tworzeniu warunków dla ich wszechstronnego rozwoju.

Publiczna Szkoła Podstawowa w Mazowszanach

W roku szkolnym 2014/15 w szkole pracuje 34 nauczycieli, pedagog szkolny oraz logopeda. Większość posiada kwalifikacje do nauczania dwóch i więcej przedmiotów, 17 uzyskało status

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

nauczyciela dyplomowanego, 8 - mianowanego, 6 – kontraktowego, 3 stażysty. Najlepsi mają na swoim koncie wiele nagród (kuratora, wójta, dyrektora) oraz odznaczenia i medale.

W roku szkolnym 2014/2015 placówka liczy 362 uczniów, w tym w trzech oddziałach przedszkolnych i w klasach I-III – 285 oraz w klasach IV-VI - 132. Z trojgiem uczniów prowadzone są zajęcia rewalidacyjno – wychowawcze.

Placówka posiada 12 bardzo dobrze wyposażonych sal lekcyjnych, w tym pracownię komputerową z 13 stanowiskami i tablicą interaktywną. Od ubiegłego roku z tablicy interaktywnej, pozyskanej z projektu unijnego - „Dobry start” mogą korzystać również uczniowie i nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej. Biblioteka jest ośrodkiem życia kulturalnego szkoły. Jej pomieszczenie (powierzchnia ok. 70 m) składa się z wypożyczalni i czytelnicy z 20 miejscami dla czytelników. Księgozbiór to: wydawnictwa zwarte - 10 tys. 600 egzemplarzy (w tym bogaty zbiór wydawnictw informacyjnych - encyklopedie, słowniki, atlasy, albumy), czasopisma, zbiory audiowizualne. W szkole funkcjonuje świetlica szkolna oraz organizowane jest dożywianie.

Od 2009 r. szkoła dysponuje kompleksem boisk sportowych, wybudowanych w ramach programu „Orlik 2012”. Do dyspozycji uczniów pozostają boiska do piłki nożnej, siatkówki i koszykówki wraz z szatniami i zapleczem sanitarnym.

Publiczna Szkoła Podstawowa w Młodocinie Mniejszym

Do obwodu szkoły należą miejscowości: Młodocin Mniejszy, Młodocin Kąty, Augustów od nr 63 do 94, Rożki od nr 1 do 19 oraz Młodocin Większy gm. Wolanów od nr 63 do 82.

W roku szkolnym 2013/2014 do szkoły uczęszcza 71 uczniów oraz 10 dzieci do oddziału przedszkolnego. Szkoła ma 9 sal dydaktycznych, zastępczą salę gimnastyczną, boiska wymiarowe do piłki nożnej i piłki ręcznej. Biblioteka szkolna liczy 6100 woluminów.

W szkole działają różne koła zainteresowań dla uczniów pragnących pogłębiać swoją wiedzę oraz zajęcia wyrównawcze dla uczniów mniej zdolnych.

Od 1 marca 2013 r. w szkole funkcjonuje świetlica.

Publiczne Gimnazjum w Parznicach

W szkole w 17 oddziałach kształcą się 330 uczniów z terenu całej gminy, a nawet spoza jej granic.

Aktualnie w szkole zatrudnionych jest (łącznie z dyrekcją) 37 nauczycieli. Wszyscy posiadają wyższe wykształcenie magisterskie. Większość ukończyła różne studia podyplomowe i jest przygotowana do nauczania co najmniej dwóch przedmiotów. W gimnazjum na pełnym etacie pracują: nauczyciel - bibliotekarz, pedagog i psycholog szkolny oraz nauczyciel świetlicy. Gabinet psychologa, pedagoga i biblioteka to miejsca często odwiedzane przez młodzież poszukującą rady, pomocy, rozmowy i zaspokojenia potrzeb duchowych.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

Podczas swej dziesięcioletniej działalności szkoła wypracowała własne formy pracy wychowawczej np.: tydzień integracji dla nowo przyjętych uczniów - "otrząsiny", zabawa klas drugich - "połowinki", zabawa karnawałowa tzw. choinka, bal pożegnalny klas trzecich, wspólna Wigilia społeczności szkolnej oraz przedświąteczne spotkania wielkanocne.

Ważnym aspektem działalności wychowawczej w gimnazjum jest edukacja kulturalna młodzieży realizowana poprzez: wizyty w muzeach, udział w spektaklach teatralnych, wycieczkach krajoznawczych, rajdach, Zielonych Szkołach, ogniskach klasowych, spotkaniach z ludźmi kultury i sztuki. Wydarzeniami, które na stałe weszły do kalendarza szkolnych imprez są: andrzejki, mikołajki, walentynki, Dzień Patrona i Rajdy Europejskie.

Gimnazjum ułatwia młodzieży rozwijanie zdolności w licznych kołach przedmiotowych oraz kołach zainteresowań: polonistycznym, matematycznym, chemicznym, plastycznym, turystycznym (PTSM), sportowym, tanecznym, muzycznym, teatralnym, dziennikarskim, biologicznym, geograficznym, fizycznym oraz w Szkolnym Klubie Europejskim „Eurogim”. Młodzież może realizować swoje zainteresowania redagując gazetki: „Szkolne Echo”, „Świątoszek”, „GIM - Gimnazjalny Informator Młodzieżowy”.

W szkole znajduje się 15 pracowni przedmiotowych dobrze zaopatrzonych w pomoce dydaktyczne (w tym dwie informatyczne wyposażone w sprzęt wysokiej jakości), a także Internetowe Centrum Informacji Multimedialnej, biblioteka, świetlica, stołówka, duża hala sportowa wyposażona w sprzęt do ćwiczeń siłowych (atlas). Bezpieczeństwo uczniom zapewnia m.in. monitoring, którym objęte są korytarze i plac szkolny.

Od kilku lat szkoła współpracuje z następującymi organizacjami i instytucjami: PTSM, proNatura, Wolontariat, Miejska Biblioteka Publiczna w Radomiu.

W szkole organizowana jest stała i doraźna pomoc socjalna oraz wychowawcza (dożywianie, zaopatrzenie w podręczniki, opieka pedagoga i psychologa). Charakterystyką Szkolnego Planu Nauczania gimnazjum jest wprowadzenie obok podstawowego języka obcego jakim jest język angielski, także drugiego języka obcego - języka niemieckiego.

W związku z reformą oświaty uczniowie klas pierwszych uczestniczą w zajęciach fakultatywnych z wychowania fizycznego, natomiast uczniowie klas trzecich przygotowują się do egzaminów gimnazjalnych na dodatkowych lekcjach z przedmiotów humanistycznych i matematyczno-przyrodniczych.

Wszystkie szkoły korzystają z posiłków dla dzieci o niższym statusie finansowym dowożonych i finansowanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, pozostałe dzieci mają możliwość wykupu obiadów. Warunki lokalowe placówek są w większości na dobrym poziomie, tylko w PSP w Mazowszanach z powodu napływu mieszkańców z Radomia i wzrastającą z roku na rok liczbą dzieci baza lokalowa wymusza system dwuzmianowy. Problemem wszystkich mniejszych placówek jest brak

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

światlicy szkolnej, w PSP Kowala i Mazowszany świetlica nie zaspokaja potrzeb rodziców pracujących i wracających późno do domu. Od wielu lat, przed zapisaniem dzieci do szkoły, rodzice pytają o możliwość skorzystania ze świetlicy i z tym wiążą swoje decyzje wybierając szkołę dla dziecka. Jest to ważna informacja dla władz realizujących ofertę dla rodzin. Pomimo kryzysów i skromnych środków budżetowych placówki są systematycznie modernizowane i doposażane w różne pomoce dydaktyczne. Wszystkie placówki mają dostęp do sieci internetowej, ale w części z nich pracownie informatyczne wymagają unowocześnienia. We wszystkich szkołach różnymi sposobami organizowane są różnorodne koła zainteresowań. Szkoły realizują liczne programy wychowawcze, takie jak: „Przyjazna szkoła” (profilaktyczno- wychowawczy), „Veto wobec przemocy, alkoholu, narkotyków”, „5 porcji warzyw dziennie”, „Radosny uśmiech”, „Trzymaj formę”, „Wolność oddechu- jak zapobiegać astmie”, „Czyste powietrze wokół nas”, „Lepiej zapobiegać niż leczyć”, „Między nami kobietkami”, „Zdrowa szkoła”, „Zachowaj trzeźwy umysł”, „Aktywnie po zdrowie”, „Spójrz inaczej”, „Owoce w szkole”, „Na straganie”, „Pomagamy dorastać”.

Zorganizowana forma wolontariatu funkcjonuje we wszystkich szkołach na terenie gminy. Wszystkie Kluby Młodego Wolontariusza są częścią Centrum Wolontariatu przy GOPS w Kowali.

W godzinach popołudniowych odbywają się nieliczne zajęcia, zazwyczaj płatne przez rodziców w PSP Kowala i Mazowszany (treningi szybkiego czytania, koło szachowe, szkoła języka angielskiego). Brak większej liczby zajęć popołudniowych wiąże się przede wszystkim z godzinami odwozów dzieci po zajęciach. Wszelkie koła, zespoły wyrównawcze organizowane są w takich godzinach, aby dzieci mogły bezpiecznie wrócić. Podobna sytuacja jest z dniami wolnymi od nauki.

Coraz większa liczba czynnych zawodowo rodziców spowoduje konieczność organizowania świetlic, w których dzieci będą mogły przebywać po zajęciach. Duża grupa dzieci wymaga opieki pedagogicznej, w większości placówek zatrudniony jest pedagog. Obecność coraz młodszych uczniów w szkole pięcioletków i sześciolatków sprawia, że opieka logopedyczna jest niezbędna, aby ograniczyć liczbę niepowodzeń szkolnych u dzieci z wadami wymowy. Baza lokalowa i wyposażenie placówek są na dobrym poziomie, ale sukcesywne doposażenie i modernizacja to również wymóg czasu.

Tab. 7 Ludność gminy według edukacyjnych grup wieku w 2013 roku

Ludność gminy według edukacyjnych grup wieku w 2013 roku	
0 – 2 lata	393
3 – 6 lat	669
7 – 12 lat	932
13 – 15 lat	503

Źródło: Urząd Statystyczny w Warszawie

Tab. 8 Edukacja

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

Edukacja	2012/2013	2013/2014
Placówki wychowania przedszkolnego	7	7
w tym przedszkola	1	1
Miejsca w Przedszkolach	120	125
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	329	328
w tym w przedszkolach	120	124
Szkoły podstawowe	5	5
Uczniowie szkół podstawowych	824	806
Szkoły gimnazjalne	1	1
Uczniowie szkół gimnazjalnych	329	352
Liczba uczniów przypadająca na 1 oddział w szkołach:		
podstawowych	20	19
gimnazjalnych	19	21

Zródło: Urząd Statystyczny w Warszawie

3.9.1. Analiza SWOT w zakresie Edukacji

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - Dobra baza szkoleniowa: (baza lokalowa, baza dydaktyczna), - Zorganizowany dowóz dzieci do szkół, - Wystarczająca kadra nauczycielska, - Szeroka oferta zajęć pozalekcyjnych, - Współpraca ze środowiskiem lokalnym, - Współpraca z rodzicami (w tym aktywne rady rodziców), - Akcje społeczno-integracyjne, - Projekty edukacyjne (w tym udział w akcjach ogólnopolskich), 	<ul style="list-style-type: none"> - Brak świetlic, - Brak standardów wyposażenia w komputery, - Brak wystarczającej obsady pedagogów, - Brak wystarczającej obsady psychologów, - Brak organizacji dowozu do szkół w godzinach popołudniowych, - Brak dostatecznej liczby etatów dla logopedów.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

<ul style="list-style-type: none"> - Niewielka liczebność klas sprzyjająca integracji uczniów i prawidłowemu oddziaływaniu metod wychowawczych, - Propagowanie wśród dzieci idei wolontariatu. 	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - Projekty dotowane ze środków zewnętrznych (w tym środków unijnych), - Środki na prowadzenie zajęć ze specjalistami (logopeda, terapeuta), - Poszerzanie oferty spędzania wolnego czasu pozalekcyjnego dla dzieci w godzinach popołudniowych i weekendy, - Obowiązkowe szkolenia kadry nauczycielskiej w obszarze kompetencji wychowawczych, - Stworzenie systemu stypendialnego dla dzieci, - Stworzenie i utrzymanie świetlic szkolnych z elementem socjoterapii, - Stworzenie programu wczesnego wspomagania rozwoju dziecka. 	<ul style="list-style-type: none"> - Problemy z dowozem na zajęcia pozalekcyjne, - Niewielka świadomość rodzica dotycząca edukacji dziecka, - Niedostateczna świadomość rodziców w ramach współpracy ze szkołą. - Brak specjalistów (m.in. logopeda), - Brak oferty edukacyjnej dla dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych - Kontakt dzieci z narkotykami, - Incydenty przemocy i chuligaństwa, - Przyzwolenie społeczne na spożywanie przez nieletnich alkoholu i palenia papierosów, - Szeroka propozycja spędzania wolnego czasu, która nie podlega kontroli rodziców, - Powiększająca się bieda społeczeństwa i bezrobocie, - Brak motywacji i autorytetów, - Narastająca agresja wśród nieletnich.

3.10. KULTURA

Korzystanie z dóbr kultury wpływa na jakość życia ludności i świadczy o poziomie rozwoju społecznego. Na terenie gminy znajduje się Gminna Biblioteka Publiczna w Kowali, która funkcjonuje od 1947. Posiada w swoich zbiorach 12.160 woluminów. W strukturze Gminnej Biblioteki funkcjonują 3 filie: w Młodocinie Mniejszym gdzie mieści się w szkole podstawowej, liczy 7118 woluminów oraz w Parznicach, w Publicznym Gimnazjum, liczy 7600 woluminów. Filia w Bardzicach mieści się w szkole podstawowej, a liczy 9365 woluminów. Ponadto na terenie gminy brak placówki odpowiedzialnej za organizację wydarzeń kulturalnych lub twórcze wypełnianie czasu dzieciom i młodzieży. Dużą część tego typu aktywności przejęły szkoły organizując święta lokalne lub proponując zajęcia pozaszkolne typu kulturalno-artystycznego.

Aktywni mieszkańcy, mający możliwości korzystania z własnego dojazdu czerpią z propozycji Domów Kultury lub innych placówek w pobliskim Radomiu.

Obserwuje się wiele potrzeb w tym obszarze.

3.10.1. Analiza SWOT w zakresie kultury

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">- Duża biblioteka z 3 filiami, która posiada w swoich zbiorach 12 160 woluminów,- Posiadanie zabytków kulturowych (np. Kościoł w Bardzicach, Grodzisko).	<ul style="list-style-type: none">- Mała ilość imprez lokalnych, kulturalnych,- Mała ilość miejsc do organizacji takich imprez,- Brak integracji społeczeństwa,- Brak placówki odpowiedzialnej za organizację wydarzeń kulturalnych.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none">- Zwiększenie zainteresowania się mieszkańców wydarzeniami kulturalnymi i ogólnie kulturą gminy,- Zwiększenie osób odwiedzających gminę Kowala spoza jej obszaru,- Powstanie Domu Kultury do opieki i dbania o kulturę gminy Kowala.	<ul style="list-style-type: none">- Brak uczestnictwa mieszkańców w kulturze gminy,- Czerpanie korzyści z innych Domów Kultur i placówek w innych gminach i powiatach,- Zanik kultury gminnej.

3.11. SPORT I REKREACJA

Sport wpływa nie tylko na kondycję zdrowotną człowieka, ale również na jego cechy charakteru, postawę, relacje z innymi ludźmi, umiejętność współpracy i asertywność. Propagowany w dzisiejszych czasach zdrowy styl życia obejmuje m.in. właściwe odżywianie, aktywny wypoczynek oraz uprawianie różnorodnych dyscyplin sportowych.

W gminie Kowala znajdują się następujące kluby zajmujące się propagowaniem zdrowego stylu życia:

- a) Gminny Klub Sportowy Zorza Kowala, założony w 1998 roku. Grają w barwach biało-czerwonych. Korzystają ze stadionu w Kowali o pojemności 1000 miejsc. Od 1995r. pracuje drużyna młodzików występująca w Radomskiej Lidze Młodzików.
- b) Ludowo - Uczniowski Klub Sportowy "Luks Kowala" z siedzibą w Publicznym Gimnazjum im. Jana Pawła II w Parznicach. Celami klubu są: wychowywanie dzieci i młodzieży poprzez kulturę fizyczną, organizacja zajęć sportowych dla uczniów, popularyzacja i rozwój tenisa stołowego oraz szkolenia najzdolniejszej młodzieży w różnych kategoriach wiekowych
- c) Uczniowski Ludowy Klub Sportowy "Jaskółka", który jest stowarzyszeniem zrzeszającym uczniów Publicznej Szkoły Podstawowej w Kowali, rodziców uczniów, nauczycieli i sympatyków. Celami Klubu są: angażowanie wszystkich uczniów do różnorodnych form aktywności ruchowej, gier i zabaw

dostosowanych do wieku, stopnia sprawności i zainteresowań sportowych, organizowanie działalności sportowej ze szczególnym uwzględnieniem funkcji zdrowotnych, a także kształtowanie pozytywnych cech charakteru i osobowości poprzez uczestnictwo w realizacji zadań sportowych klubu.

Mieszkańcy mają możliwość korzystać z kompleksu boisk „Orlik” w Mazowszanach, sali gimnastycznej, boiska o sztucznej nawierzchni przy PSP w Kowali i boiska wiejskiego w Kowali, boiska wielofunkcyjnego w Kosowie oraz boiska wiejskiego w Trablicach.

Corocznie organizowane są takie wydarzenia sportowe jak: Turniej badmintonu o „Puchar Wójta Gminy Kowala”, Turnieju w Piłce Nożnej Mężczyzn o Puchar Przechodni Wójta Gminy Kowala oraz Gminne Biegi Przelajowe.

3.11.1. Analiza SWOT w zakresie sportu i rekreacji

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - Kluby sportowe na terenie gminy Kowala promujące zdrowy styl życia i sport, - Kompleks boisk „Orlik”, - Organizowanie wydarzeń sportowych (np. Turniej w piłce nożnej), - Możliwość użytkowania przez mieszkańców gminy boisk i sal gimnastycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> - Brak ścieżek rowerowych, - Mała ilość boisk w sołectwach, - Brak miejsc do wypoczynku, relaksu, rekreacji, - Brak miejsc do spacerowania i spędzania wolnego czasu na świeżym powietrzu.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - Umacnianie i poprawianie wyników zawodników z klubów sportowych gminy, - Stworzenie dzieciom i młodzieży miejsc gdzie mogłyby spędzać wolny czas (np. grać w piłkę nożną), - Zainteresowanie mieszkańców osiągnięciami sportowymi osób z gminy Kowala, - Promowanie sportu i zachęcanie ludzi do jego uprawiania. 	<ul style="list-style-type: none"> - Użytkowanie przez rowerzystów ulic i chodników może powodować zwiększenie ilości wypadków z ich udziałem, - Dzieci i młodzież nie mająca zajęcia (np. gra w piłkę nożną) może zacząć sięgać po narkotyki lub alkohol, - Wyjazd mieszkańców poza teren gminy w celu spędzenia wolnego czasu.

3.12. SYTUACJA DZIECI I MŁODZIEŻY

Dziecko to istota wymagająca szczególnej opieki i troski. Działalność na jego rzecz powinna polegać przede wszystkim na ochronie jego praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty, służby zdrowia i wypoczynku oraz na asekurowaniu go w obliczu zagrożeń.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

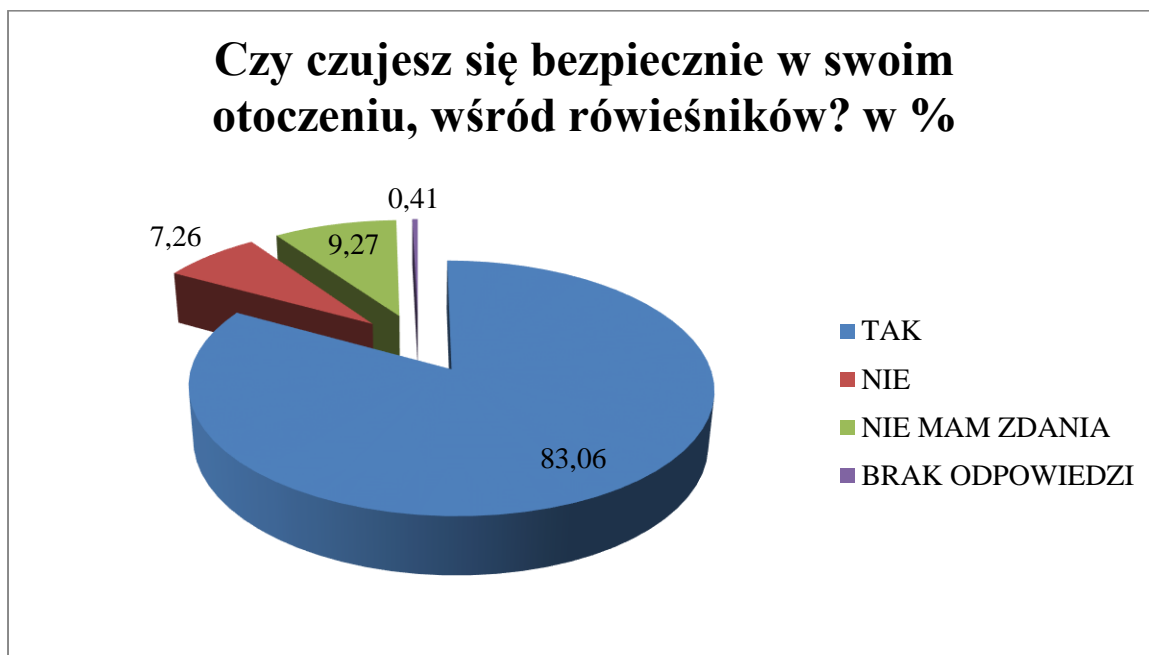
Analiza sytuacji młodzieży w gminie Kowala została dokonana na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w funkcjonujących na jej terenie placówkach oświatowych oraz w świetlicy. Badania te pozwoliły zdiagnozować środowisko szkolne pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej. Z ankiet przeprowadzonych wśród reprezentantów instytucji uzyskano natomiast informację na temat prowadzonych w szkołach działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych, którą zamieszczono w rozdziale dotyczącym działalności placówek oświatowych. Ankietę przeprowadzono wśród dzieci i młodzieży pomiędzy 11, a 25 rokiem życia.

Ogólna liczba osób, z którymi przeprowadzono ankietę anonimową wyniosła 496, z tego 51% to kobiety, a 49% mężczyźni.

Na pytanie: Czy czujesz się bezpiecznie w swoim otoczeniu, wśród rówieśników? Uczniowie odpowiadali:

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
TAK	206	206	412	83,06
NIE	12	24	36	7,26
Nie mam zdania	31	15	46	9,27
Brak odpowiedzi	2	0	2	0,41

Źródło: Opracowanie własne

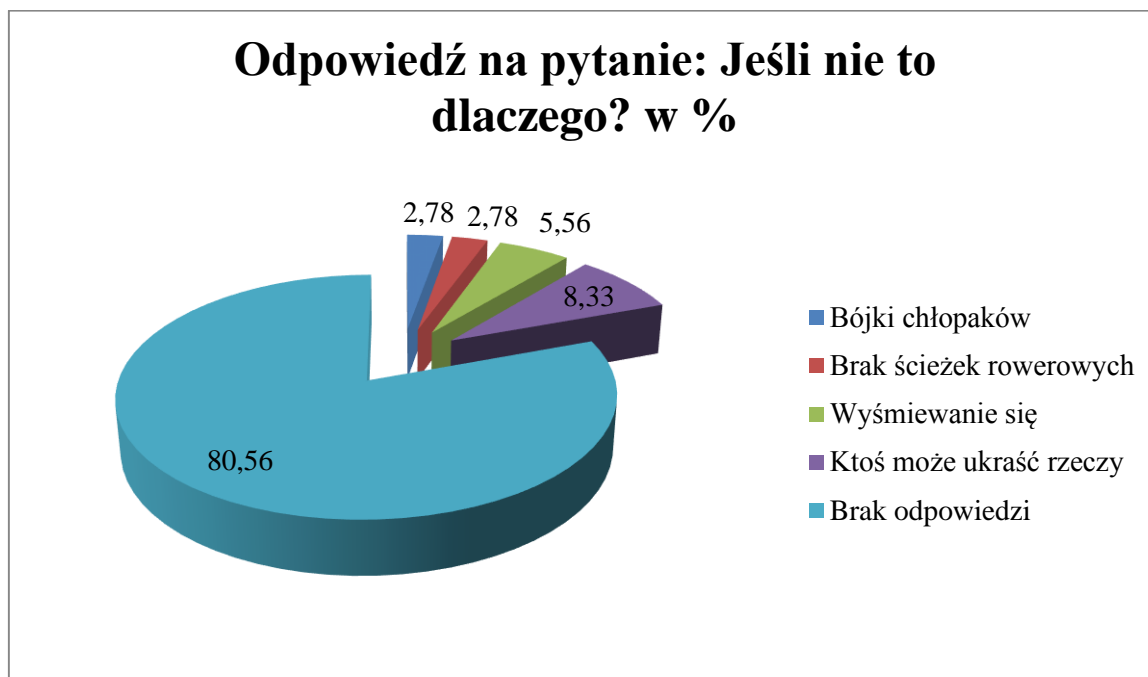
Źródło: opracowanie własne

Z powyższego wykresu wynika, że 83,06% ankietowanych czuje się bezpiecznie w swoim otoczeniu, wśród rówieśników, 9,27% badanych nie ma zdania, 7,26% osób nie czuje się bezpiecznie, a 0,41% ankietowanych nie udzieliło żadnej odpowiedzi.

Jeśli nie to dlaczego?

Odpowiedź	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
Bójki chłopaków	1		1	2,78
Brak ścieżek rowerowych	1		1	2,78
Wyśmiewanie się	2		2	5,56
Ktoś może ukraść rzeczy		3	3	8,33
Brak odpowiedzi	8	21	29	80,56

Źródło: opracowanie własne

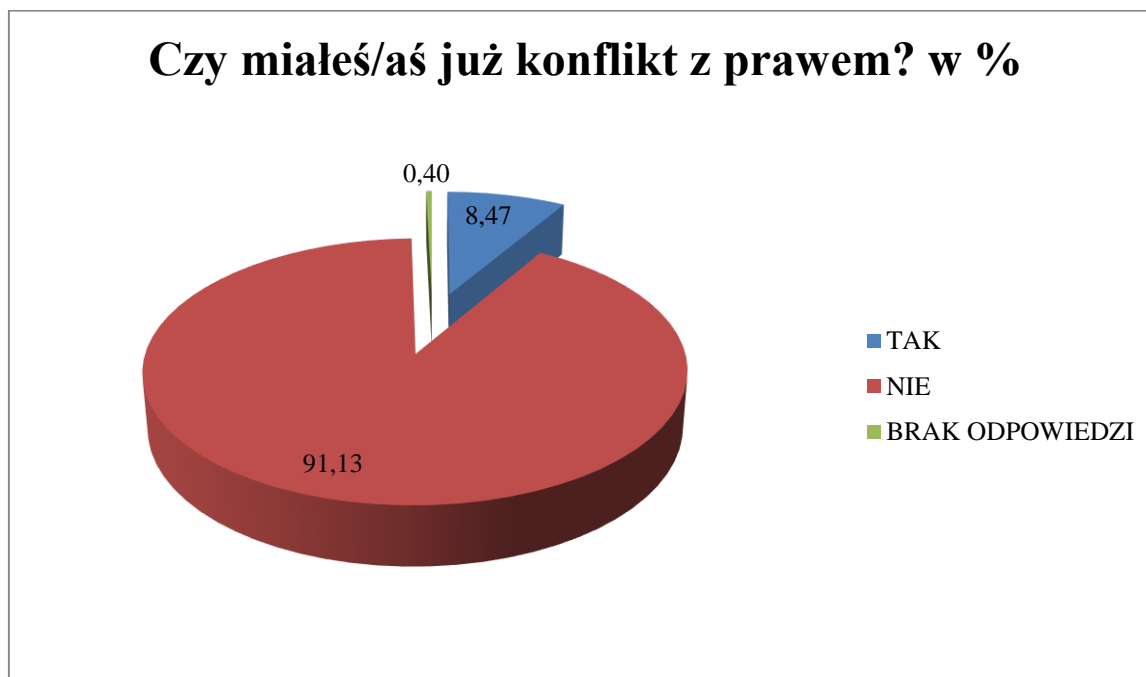
Źródło: opracowanie własne

8,33% ankietowanych nie czuje się bezpiecznie z powodu., że ktoś może ukraść jego rzeczy, 5,56% z powodu wyśmiewania, 2,78% z powodu braku ścieżek rowerowych oraz bójek chłopaków. Ponad 80,56% ankietowanych nie wymieniło powodów, dla których nie czują się bezpiecznie w swoim otoczeniu, wśród rówieśników.

Na pytanie : Czy *miałeś/-łaś* już *konflikt z prawem*? Uczniowie odpowiedzieli:

Odpowiedź	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
TAK	13	29	42	8,47
NIE	235	217	452	91,13
Brak odpowiedzi	1	1	2	0,40

Źródło: opracowanie własne

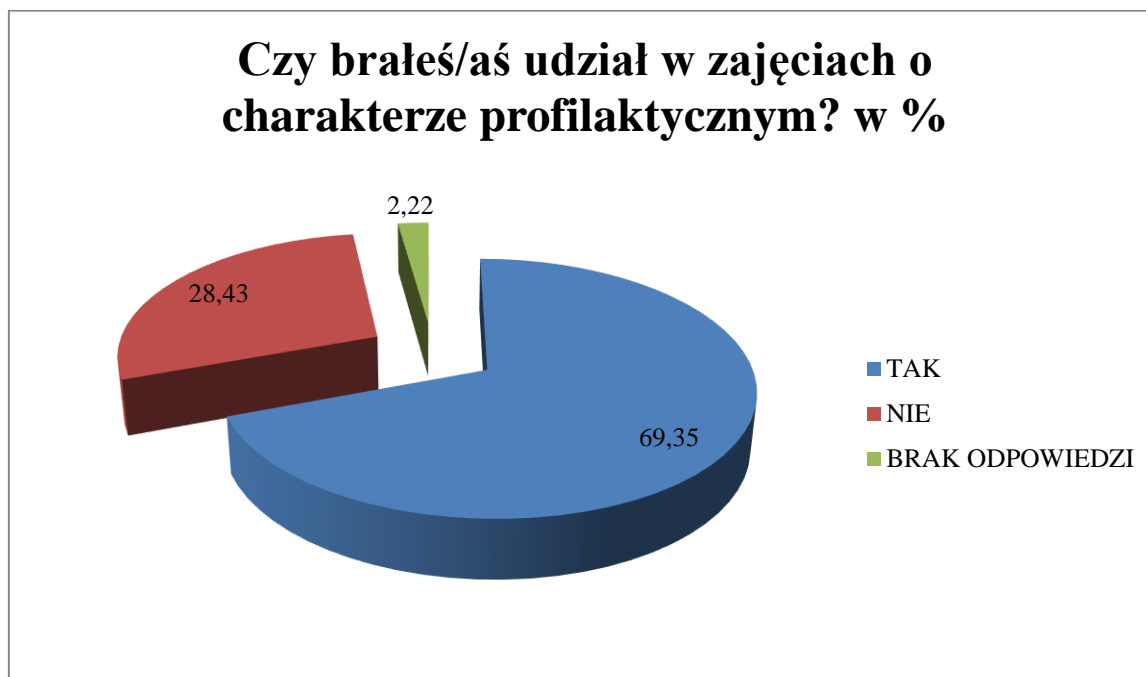
Źródło: opracowanie własne

Jak wynika z powyższego wykresu 91,13% ankietowanych nie miało konfliktu z prawem, 8,47% ankietowanych miało konflikt z prawem, a 40% nie udzieliło odpowiedzi na pytanie.

Na pytanie: *Czy brałeś/aś udział w zajęciach o charakterze profilaktycznym?* Uczniowie odpowiadali:

Odpowiedź	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
tak	204	140	344	69,35
nie	41	100	141	28,43
Brak odpowiedzi	4	7	11	2,22

Źródło: opracowanie własne

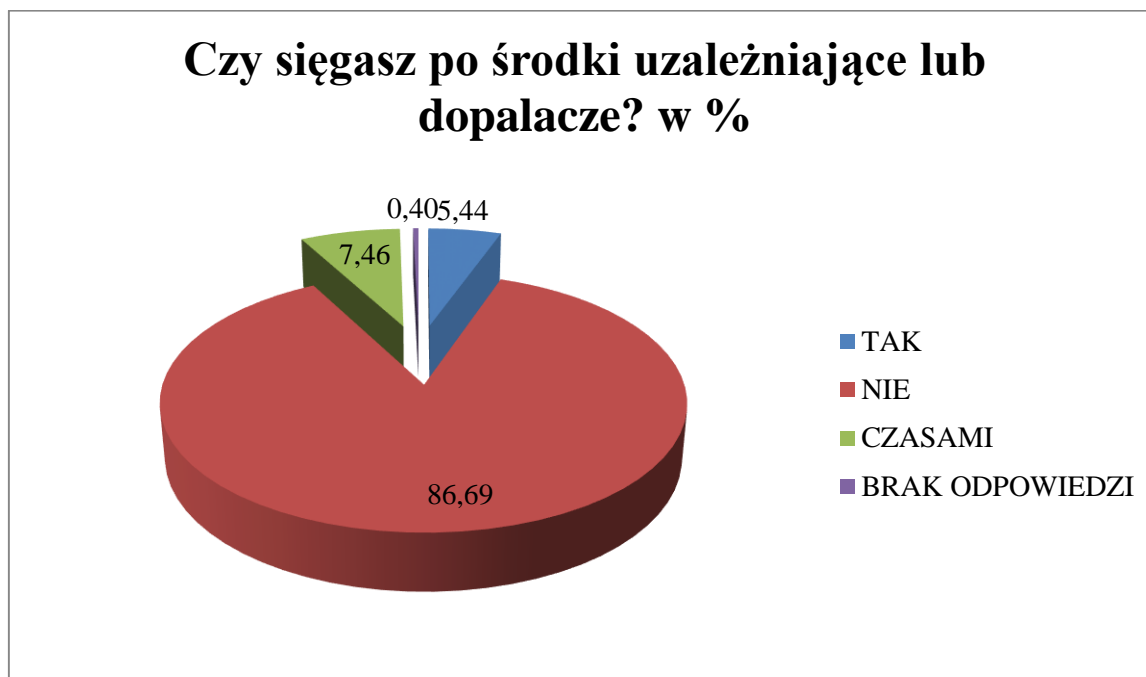
Źródło: opracowanie własne

Jak wynika z powyższego wykresu 69,35% ankietowanych brała udział w zajęciach o charakterze profilaktycznym, 28,43% twierdzi, że nie brała udziału w tego typu zajęciach, a 2,22% ankietowanych nie udzieliło żadnej odpowiedzi.

Na pytanie: *Czy sięgasz po środki uzależniające lub dopalacze?* Uczniowie odpowiedzieli:

Odpowiedź	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
TAK	14	13	27	5,44
NIE	214	216	430	86,69
CZASAMI	21	16	37	7,46
Brak odpowiedzi	0	2	2	0,40

Źródło: opracowanie własne

Źródło: opracowanie własne

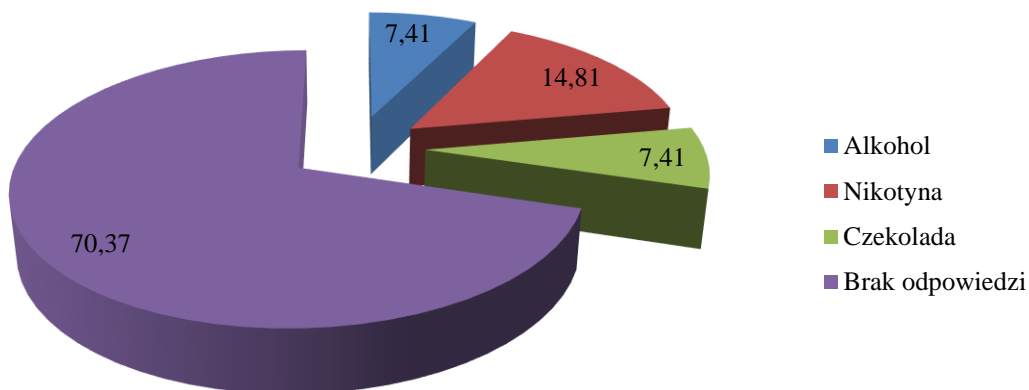
Z powyższego wykresu wynika, że 86,69% ankietowanych nie sięga po środki uzależniające lub dopalacze, 7,46% sięga czasami, 5,44% ankietowanych przyznaje się do korzystania z używek, a 0,40% badanych nie udzieliła odpowiedzi.

Ci którzy na powyższe pytanie odpowiedzieli TAK wymienili po jakie używki sięgają najczęściej.

Odpowiedź	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
Alkohol	1	1	2	7,41
Nikotyna	2	2	4	14,81
Czekolada		2	2	7,41
Brak odpowiedzi	11	8	19	70,37

Źródło: opracowanie własne

Po jakie środki uzależniające sięgasz najczęściej? w %

Źródło: opracowanie własne

Powyższy wykres przedstawia po jakie środki uzależniające sięgają ankietowani; 14,81% sięga po nikotynę, 7,41 po czekoladę i alkohol, a 70,37% badanych nie udzieliło żadnej odpowiedzi.

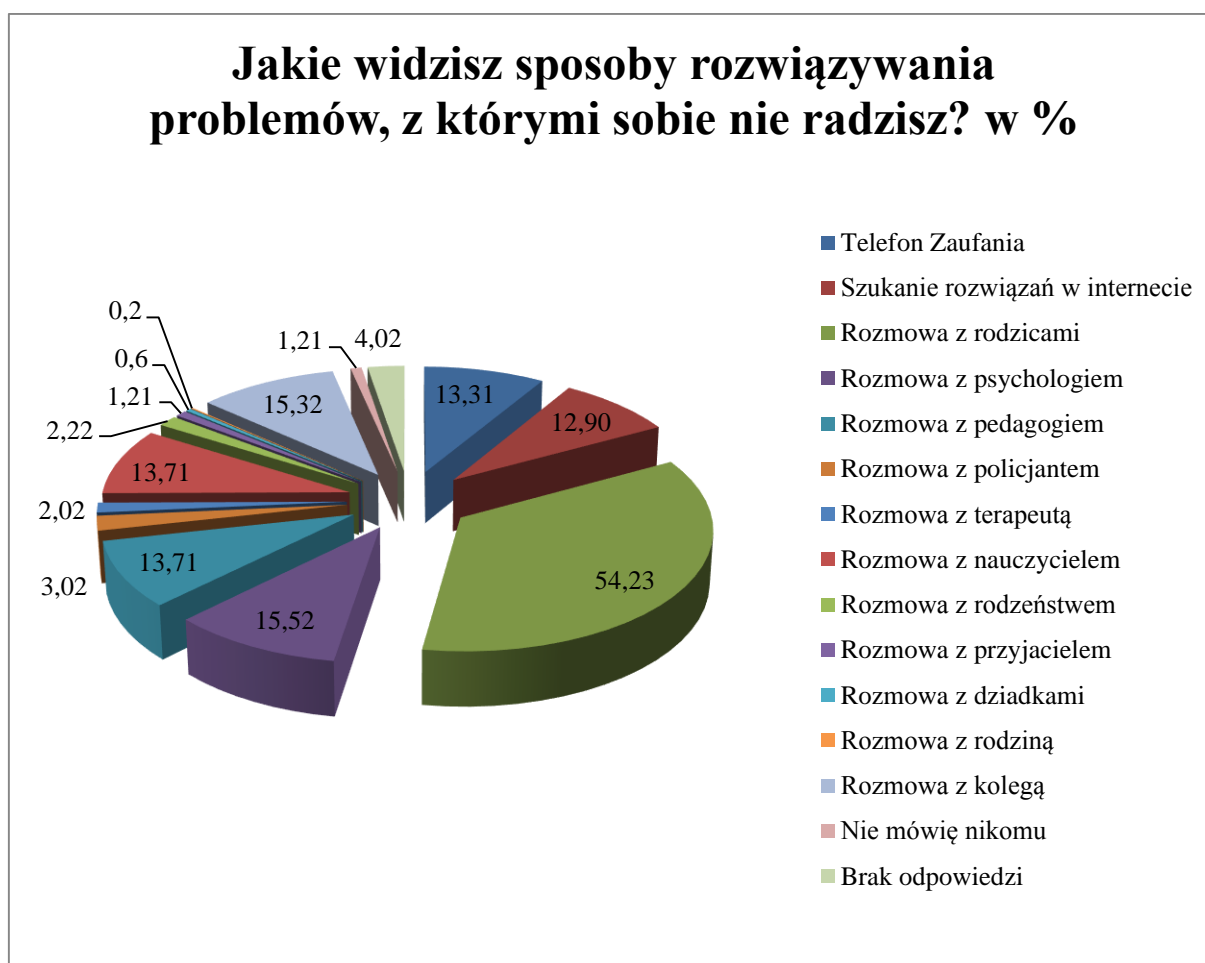
Na pytanie: *Jakie widzisz sposoby rozwiązywania problemów, z którymi sobie nie radzisz?* Uczniowie odpowiadali:

Odpowiedź	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
Telefon zaufania	26	40	66	13,31
Szukanie rozwiązania w Internecie	40	24	64	12,90
Rozmowa z dorosłym:	159	110	169	34,07
rodzic	155	114	269	54,23
psycholog	37	40	77	15,52
pedagog	36	32	68	13,71
policjant	3	12	15	3,02
terapeuta	4	6	10	2,02
nauczyciel	33	35	68	13,71
Inny (kto?) rodzeństwo	8	3	11	2,22

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

przyjacieli	5	1	6	1,21
dziadkowie	1	2	3	0,60
rodzina	1		1	0,20
Rozmowa z kolegą	22	54	76	15,32
Inne (jakie) nie mówię nikomu	3	3	6	1,21
Brak odpowiedzi	4	16	20	4,02

Źródło: opracowanie własne

Źródło: opracowanie własne

Powyższy wykres przedstawia sposoby rozwiązywania problemów, z którymi nie radzą sobie ankietowani. Najwięcej 54,23% osób odpowiedziało, że najlepszym sposobem radzenia sobie z problemami jest rozmowa z rodzicem, następnie 34,07% rozmowa z dorosłym, 15,52% odpowiedziało, że rozmowa z psychologiem, 15,32% rozmowa z kolegą, 13,71% rozmowa z nauczycielem i pedagogiem, 13,31% wymieniło telefon zaufania, 12,90% szuka rozwiązania

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

w internecie, 3,02% odpowiedziało, że rozmowa z policjantem, z rodzeństwem 2,22%, z terapeutą 2,02%, z przyjacielem 1,21, nikomu nie mówi 1,21% ankietowanych, 0,60% wymieniło rozmowę z dziadkami, 0,20% rozmowy z rodziną, a 4,03% ankietowanych nie udzieliło żadnej odpowiedzi.

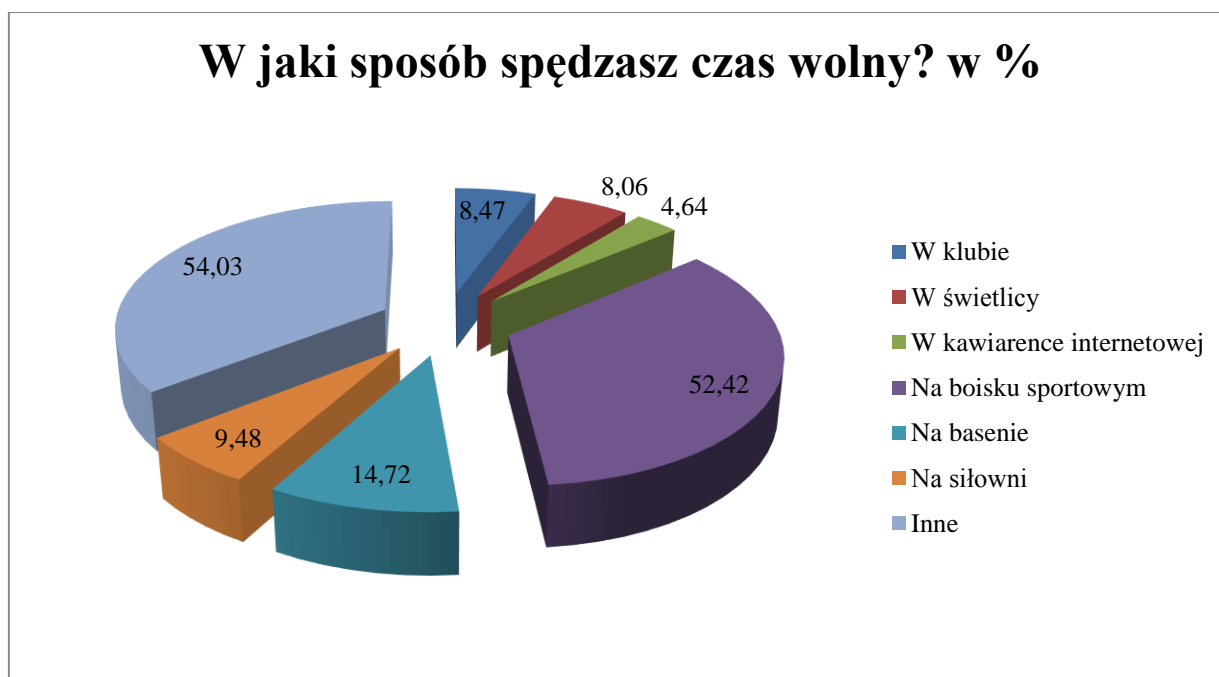
Na pytanie: *W jaki sposób spędzasz czas wolny?* Uczniowie odpowiadali:

Odpowiedź	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
w klubie	15	27	42	8,47
w świetlicy	24	16	40	8,06
w kawiarence internetowej	10	13	23	4,64
na boisku sportowym	91	169	260	52,42
na basenie	38	35	73	14,72
na siłowni	20	27	47	9,48
Inne: RAZEM	187	81	268	54,03
na dworze	34	13	47	9,48
z przyjaciółmi	42	9	51	10,28
z rodziną	7		7	1,41
w domu	64	30	94	18,95
w stadninie (jazda konna)	4		4	0,81
na judo	1	1	2	0,40
rysując	1		1	0,20
przed komputerem	7	17	24	4,84
grając w piłkę	1	1	2	0,40
spacerując	4		4	0,81
na zajęciach dodatkowych	3		3	0,60
jazda na rowerze	5	3	8	1,61
czytając książki	2		2	0,40
na ogniskach	1		1	0,20
sluchając muzyki	1		1	0,20
tańcząc	1		1	0,20
robiąc zakupy	1		1	0,20
na zajęciach sportowych	3		3	0,60
jazda na rolkach	2		2	0,40

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017

oglądanie telewizji	1	1	2	0,40
odrabianie prac domowych	1	1	2	0,40
granie na telefonie	1		1	0,20
w parku		2	2	0,40
na rybach		2	2	0,40
jazda na skuterze		1	1	0,20

Źródło: opracowanie własne

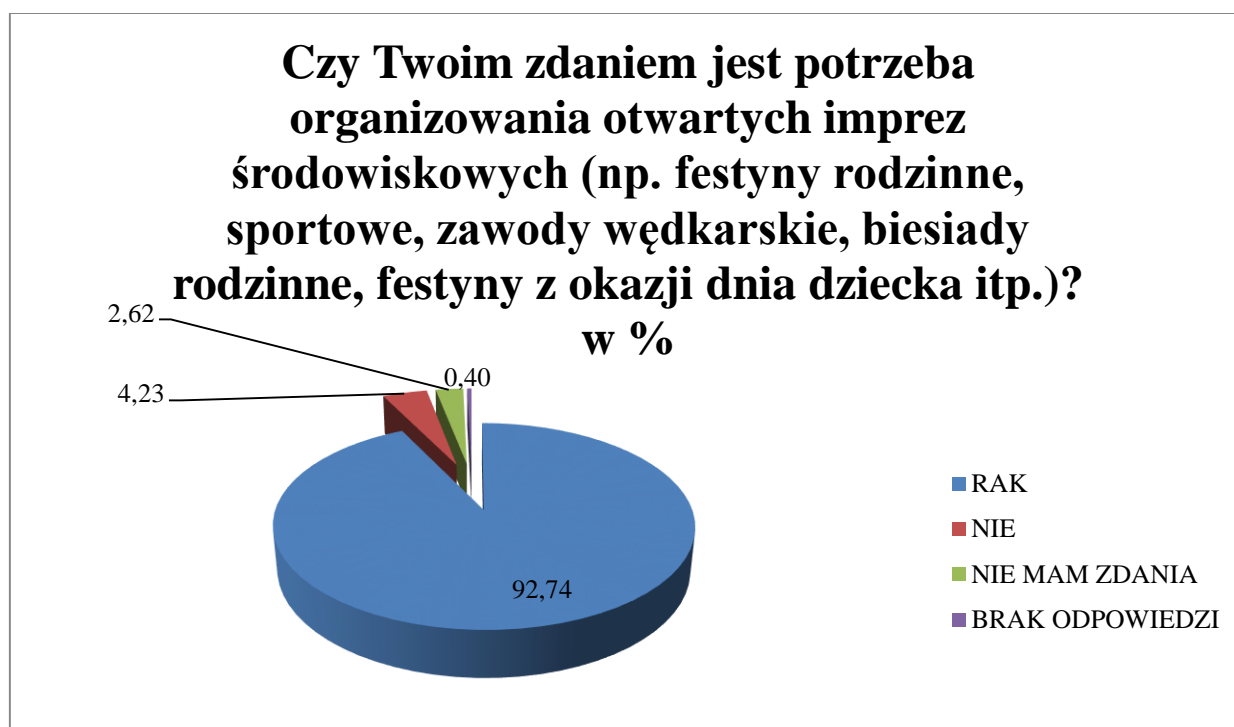
Źródło: opracowanie własne

Powyższy wykres przedstawia sposoby spędzania wolnego czasu. 52,42% badanych spędza go na boisku sportowym, 14,72% na basenie, 9,48 na siłowni, 8,47% w klubie, 8,06% w świetlicy, 4,64% w kawiarence internetowej, a 54,03% wymienia inne sposoby spędzenia wolnego czasu są to: w domu 18,95%, z przyjaciółmi 10,28%, na dworze 9,48%, przed komputerem 4,84%, jazda na rowerze 1,61%, z rodziną 1,41%, spacerując 0,81%, w stadninie (jazda konna) 0,81%, na zajęciach dodatkowych 0,60%, na zajęciach sportowych 0,60%, na judo 0,40%, czytając książki 0,40%, jazda na rolkach 0,40%, oglądanie telewizji 0,40%, odrabianie prac domowych 0,40%, w parku 0,40%, na rybach 0,40%, rysując 0,20%, na ogniskach 0,20%, słuchając muzyki 0,20%, tańcząc 0,20%, robiąc zakupy 0,20%, granie na telefonie 0,20%, jazda na skuterze 0,20% badanych.

Na pytanie: *Czy Twoim zdaniem jest potrzeba organizowania otwartych imprez środowiskowych (np.. festyny rodzinne, sportowe, zawody wędkarskie, biesiady rodzinne, festyny z okazji dnia dziecka itp.)?* Uczniowie odpowiedzieli:

Odpowiedź	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
TAK	242	218	460	92,74
NIE	6	15	21	4,23
Nie mam zdania		13	13	2,62
Brak odpowiedzi	1	1	2	0,40

Źródło: opracowanie własne

Źródło: opracowanie własne

Z powyższego wykresu wynika, że 92,74% ankietowanych jest za organizowaniem otwartych imprez środowiskowych, 4,23% jest przeciwnych, 2,62% nie ma zdania, a 0,40% ankietowanych nie udzieliło odpowiedzi.

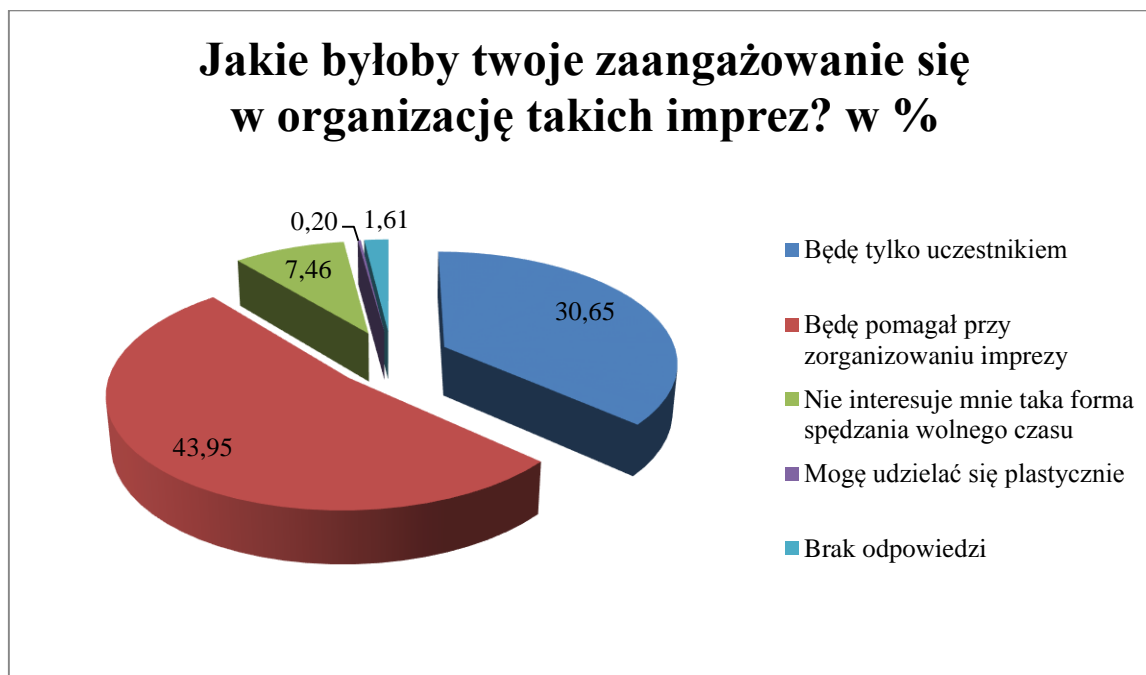
Na pytanie: *Jakie byłoby twoje zaangażowanie się w organizację takich imprez?* Uczniowie odpowiadali:

Odpowiedź	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
Będę tylko uczestnikiem	112	140	152	30,65

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017

Będę pomagał przy zorganizowaniu imprezy	130	88	218	43,95
Nie interesuje mnie taka forma spędzania wolnego czasu	15	22	37	7,46
Mogę udzielać się plastycznie		1	1	0,20
Brak odpowiedzi	4	4	8	1,61

Źródło: opracowanie własne

Źródło: opracowanie własne

Powyższy wykres przedstawia jakie byłoby zaangażowanie ankietowanych w organizację takich imprez. 43,95% badanych odpowiedziało, że będą pomagać przy zorganizowaniu imprezy, 30,65% będzie tylko uczestnikiem, 7,46% nie interesuje taka forma spędzania wolnego czasu, 0,20% może udzielać się plastycznie, a 1,61% nie odpowiedziało na to pytanie.

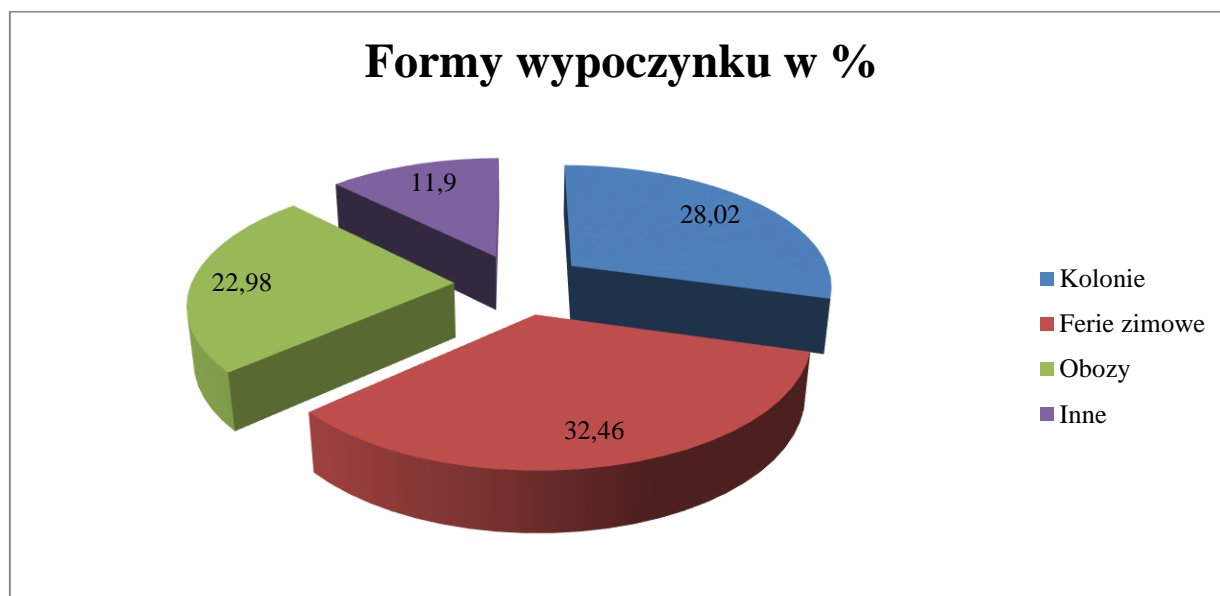
Na pytanie: *Czy korzystasz z takich form wypoczynku jak:uczniowie* odpowiedzieli:

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
Kolonie	72	67	139	28,02
Ferie zimowe	67	94	161	32,46
Obozy	53	60	113	22,98

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017

Zielone szkoły	143	101	244	49,19
Inne: RAZEM	31	28	59	11,90
w domu	3	6	9	1,81
z rodziną	12	3	15	3,02
z przyjaciółmi	1		1	0,20
wycieczki	1	1	2	0,40
zajęcia jeździeckie	1		1	0,20
półkolonie	1		1	0,20
zawody wędkarskie		1	1	0,20
wczasy		2	2	0,40
gra w piłkę na boisku sportowym		2	2	0,40
nie korzysta z żadnych form wypoczynku	12	13	25	5,04
Brak odpowiedzi	14	39	39	7,86

Źródło: opracowanie własne

Źródło: opracowanie własne

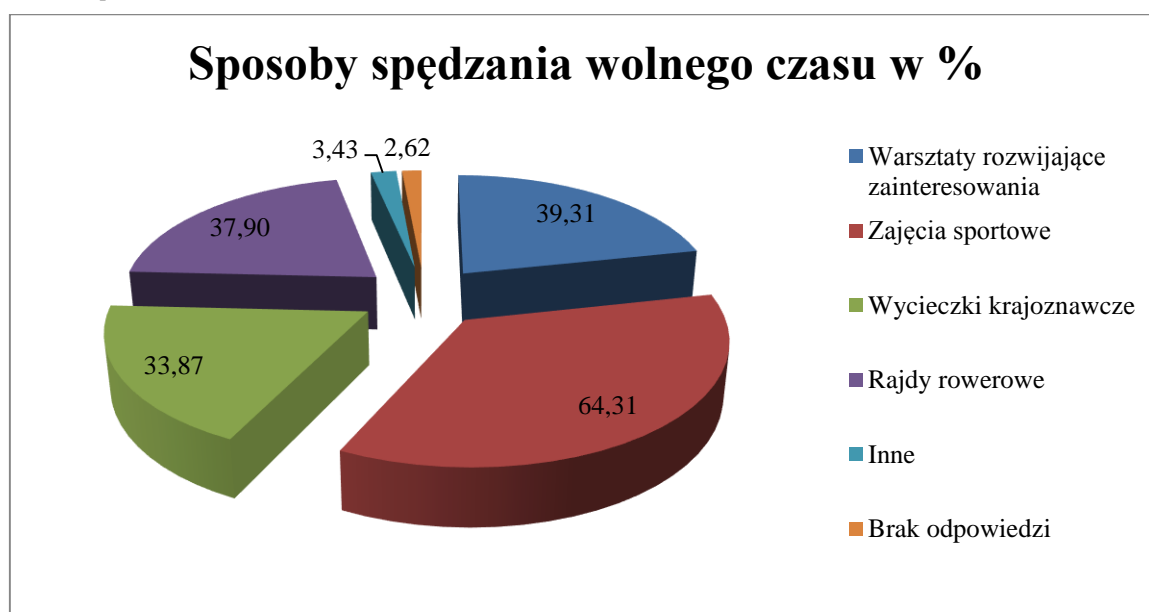
Powyższy wykres przedstawia formy wypoczynku z jakich korzystają ankietowani. Są to: 49,19% zielone szkoły, 32,46% ferie zimowe, 28,02% kolonie, 22,98% obozy, 11,90% osób wymieniło inne formy: wypoczynek z rodziną 3,02%, w domu 1,81%, wycieczki 0,40%, zawody jeździeckie 0,40%, wczasy 0,40%, gra w piłkę na boisku sportowym 0,40%, z przyjaciółmi 0,20%, zajęcia jeździeckie 0,20%, półkolonie 0,20%, 5,04% nie korzysta z żadnych form wypoczynku, a 7,86% badanych nie udzieliło żadnej odpowiedzi.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

Na pytanie: *W jaki sposób chciałbyś/abyś spędzać czas wolny*: uczniowie odpowiedzieli:

Odpowiedź	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
Warsztaty rozwijające zainteresowania	148	47	195	39,31
Zajęcia sportowe	148	171	319	64,31
Wycieczki krajoznawcze	110	58	168	33,87
Rajdy rowerowe	103	85	188	37,90
Inne: RAZEM	7	10	17	3,43
z rodziną w domu	2	4	6	1,21
jazda konna	2		2	0,40
wyjazdy na basen	1		1	0,20
pikniki	1		1	0,20
grając w piłkę	1		1	0,20
wypoczywając		1	1	0,20
wędkując		1	1	0,20
plywając		1	1	0,20
zajęcia sportowe		1	1	0,20
jazda na skuterze		1	1	0,20
przed komputerem		1	1	0,20
Brak odpowiedzi	6	7	13	2,62

Źródło: opracowanie własne

Źródło: opracowanie własne

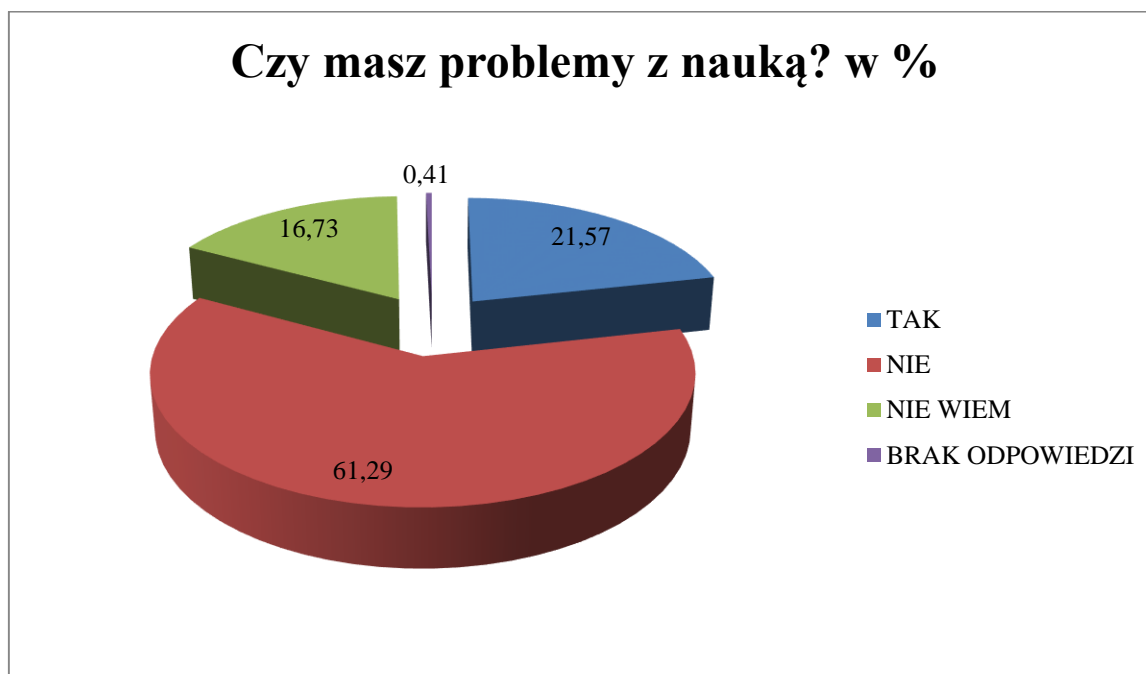
STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

Z powyższego wykresu wynika, że najlepszym sposobem spędzania wolnego czasu są zajęcia sportowe; tak odpowiedziało 64,31% ankietowanych, następnie 39,31% wybrało warsztaty rozwijające zainteresowania, 37,90% rajdy rowerowe, 33,87% wycieczki krajoznawcze, a 3,43% wybrało inne sposoby: spędzanie czasu z rodziną 1,21%, jazda konna 0,40%, wyjazdy na basen 0,20%, pikniki 0,20%, grając w piłkę 0,20%, wypoczywając 0,20%, wędrując 0,20% pływając 0,20% zajęcia sportowe 0,20%, jazda na skuterze 0,20%, przed komputerem 0,20%, a 2,62% badanych nie udzieliło żadnej odpowiedzi.

Na pytanie: *Czy masz problemy z nauką?* Uczniowie odpowiadali:

Odpowiedzi	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
TAK	46	61	107	21,57
NIE	164	140	304	61,29
Nie wiem	39	44	83	16,73
Brak odpowiedzi		2	2	0,41

Zródło: opracowanie własne

Źródło: opracowanie własne

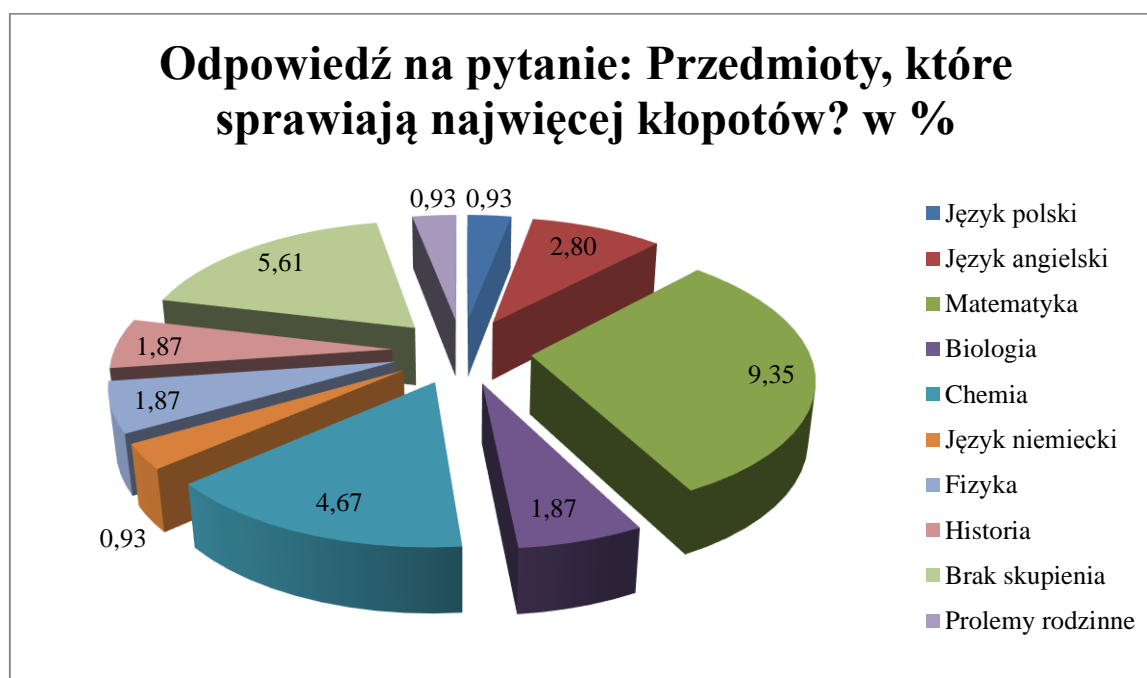
**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

Z powyższego wykresu wynika, że 61,29% ankietowanych nie ma problemu z nauką, 21,57% badanych ma problem z nauką, 16,73% nie wie, a 0,40% ankietowanych nie udzieliło odpowiedzi.

Na pytanie: *Najwięcej problemów sprawia następujące przedmioty*: uczniowie odpowiadali:

Odpowiedź	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
Język polski	1		1	0,93
Język angielski	2	1	3	2,80
Matematyka	6	4	10	9,35
Biologia	1	1	2	1,87
Chemia	3	2	5	4,67
Język niemiecki	1		1	0,93
Fizyka	1	1	2	1,87
Historia	1	1	2	1,87
Brak skupienia	6		6	5,61
Problemy rodzinne	1		1	0,93

Źródło: opracowanie własne

Źródło: opracowanie własne

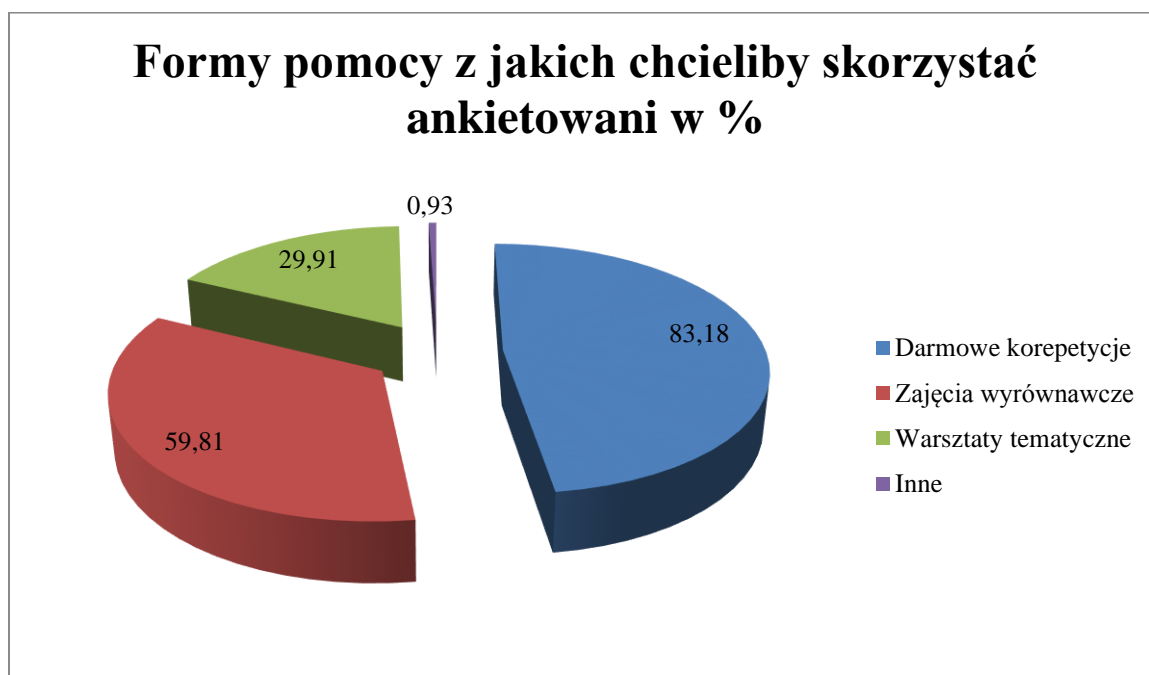
STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

Z powyższego wykresu wynika, że najczęściej kłopotów ankietowanym sprawia matematyka 9,35%, następnie brak skupienia 5,61%, chemia 4,67%, język angielski 2,80%, fizyka 1,87%, historia 1,87%, biologia 1,87%, język polski 0,93%, problemy rodzinne 0,93%, język niemiecki 0,93%.

Formy pomocy z jakich chcieliby skorzystać ankietowani. Uczniowie odpowiedzieli:

Odpowiedź	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
Darmowe korepetycje	35	54	89	83,18
Zajęcia wyrównawcze	23	41	64	59,81
Warsztaty tematyczne	13	19	32	29,91
Inne (jakie?) szybko przyswajać wiedzę		1	1	0,93

Źródło: opracowanie własne

Źródło: opracowanie własne

Z powyższego wykresu wynika, że ankietowani w 83,18% z formy pomocy jaką są darmowe korepetycje, następnie 59,81% wybrało zajęcia wyrównawcze, 29,91% warsztaty tematyczne, a 0,93% wymieniło formę pomocy, która pokaże jak szybko przyswoić wiedzę oraz żeby nie musieć zostawać po lekcjach.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWALA
NA LATA 2015-2017**

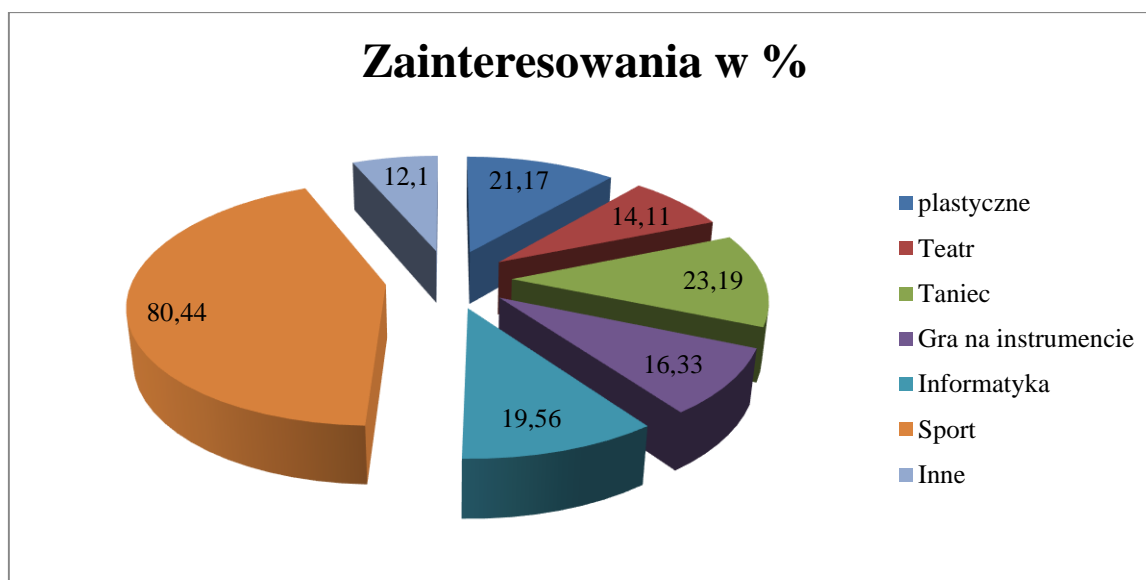
Na pytanie: *Jakie posiadasz zainteresowania, które chciałbyś rozwijać?* Uczniowie odpowiadali:

Odpowiedź	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
plastyczne	78	27	105	21,17
teatr	55	15	70	14,11
taniec	100	15	115	23,19
Gra na instrumencie	53	28	81	16,33
informatyka	25	72	97	19,56
sport	136	182	399	80,44
Inne:	38	30	60	12,10
jazda konna	7		7	1,41
muzyka	4		4	0,81
śpiew	7	1	8	1,61
sztuki walki	1		1	0,20
czytanie	1		1	0,20
gotowanie	1	2	3	0,60
pisanie opowiadań	6		6	1,21
prawo	2		2	0,40
biologia		2	2	0,40
basen	2		2	0,40
fotografia	1	1	2	0,40
mechanika	1	8	9	1,81
siatkówka	1		1	0,20
matematyka	1	1	2	0,40
jazda rowerem	1	2	3	0,60
języki obce	1	1	2	0,40
wędkarstwo	1	3	4	0,81
gra w piłkę		2	2	0,20
stolarka		1	1	0,20
tenis stołowy		1	1	0,20
historia		1	1	0,20
geografia		1	1	0,20

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017

elektryka		1	1	0,20
chemia		1	1	0,20
filmowanie		1	1	0,20
Brak odpowiedzi	5	5	10	2,02

Źródło: opracowanie własne

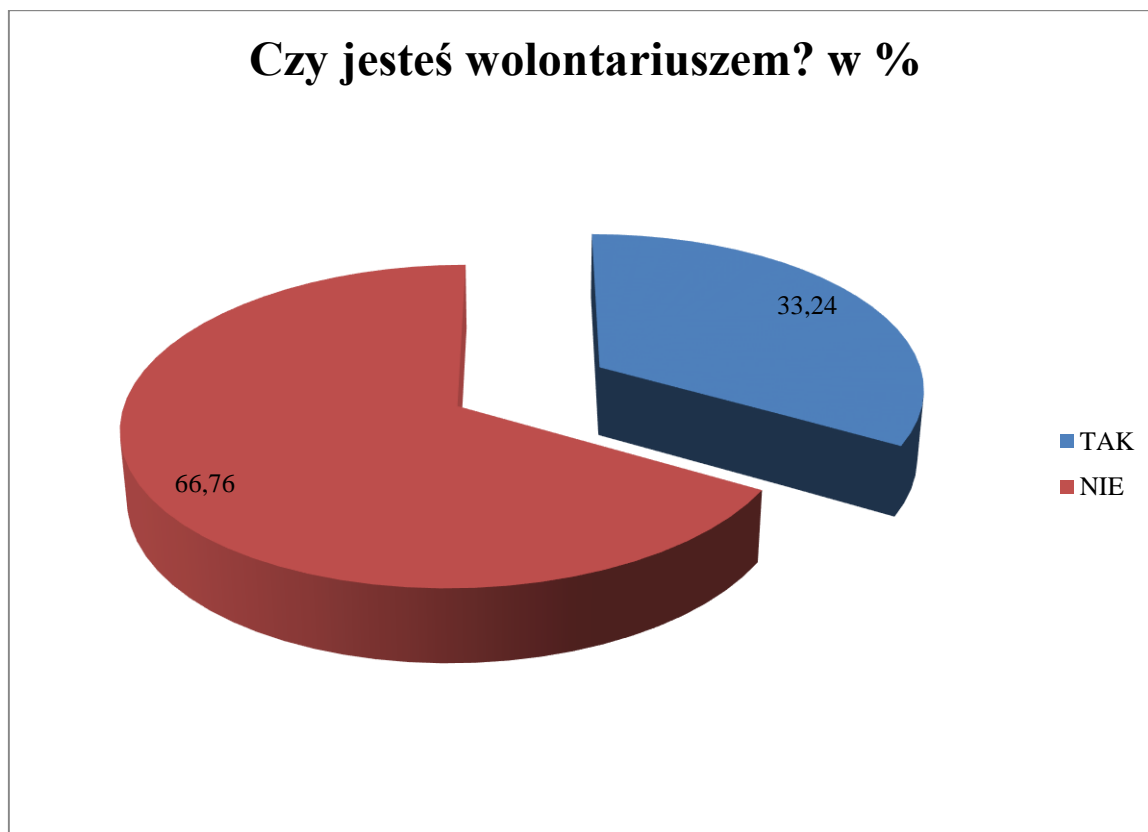
Źródło: opracowanie własne

Z powyższego wykresu wynika, że 80,44% ankietowanych interesuje się sportem, 23,19% tańcem, 21,17% ma zainteresowania plastyczne, 19,56% informatyczne, 16,33% interesuje się grą na instrumencie, 14,11% teatrem, 12,10% wymienia inne: mechanika 1,81%, śpiew 1,61%, jazda konna 1,41%, pisanie opowiadań 1,21%, wędkarstwo 0,81%, muzyka 0,81%, jazda rowerem 0,60%, gotowanie 0,60%, prawo 0,40%, biologia 0,40%, basen 0,40%, fotografia 0,40%, matematyka 0,40%, języki obce 0,40%, sztuki walki 0,20%, czytanie 0,20%, siatkówka 0,20%, stolarka 0,20%, tenis stołowy 0,20%, historia 0,20%, geografia 0,20%, elektryka 0,205, chemia 0,20%, filmowanie 0,20%. Na pytanie trzynaste nie udzieliło odpowiedzi 2,02% badanych.

Na pytanie: *Czy jesteś wolontariuszem?* Uczniowie odpowiadali:

Odpowiedź	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
TAK	130	35	165	33,24
NIE	119	212	331	66,76

Źródło: opracowanie własne

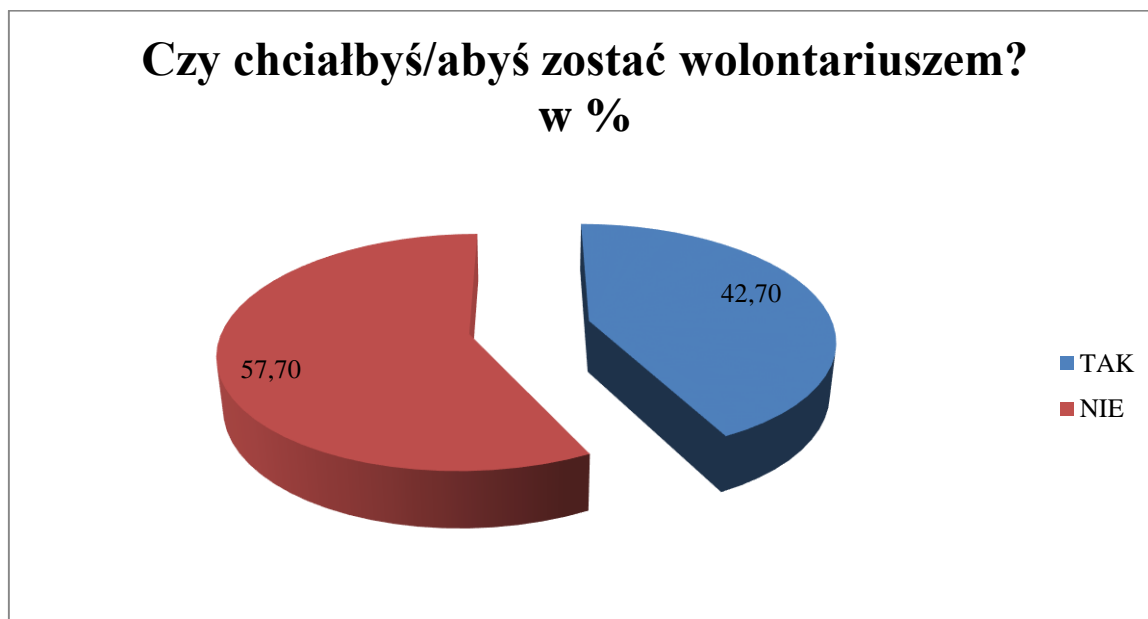
Źródło: opracowanie własne

Z powyższego wykresu wynika, że 66,76% ankietowanych nie jest wolontariuszem, 33,24% badanych jest wolontariuszem.

Na pytanie: *Czy chciałbyś zostać wolontariuszem?* Uczniowie odpowiedzieli:

Odpowiedź	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
TAK	90	50	140	42,30
NIE	41	150	191	57,70

Źródło: opracowanie własne

Źródło: opracowanie własne

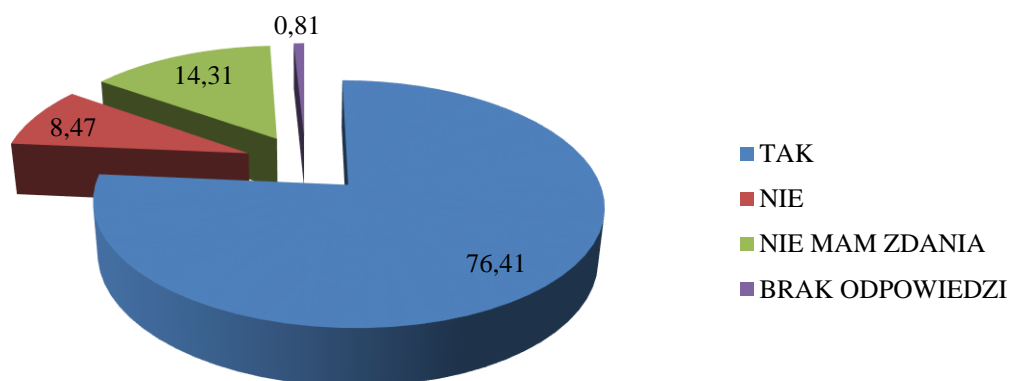
Z powyższego wykresu wynika, że 57,70% ankietowanych nie chciałoby zostać wolontariuszem, a 42,30% chciałoby.

Na pytanie: *Czy uważasz, że imprezy organizowane na terenie gminy są ciekawe i warto w nich uczestniczyć?* Uczniowie odpowiedzieli:

Odpowiedź	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
TAK	203	176	379	76,41
NIE	12	30	42	8,47
Nie mam zdania	34	37	71	14,31
Brak odpowiedzi		4	4	0,81

Źródło: opracowanie własne

Czy uważasz, że imprezy organizowane na terenie gminy są ciekawe i warto w nich uczestniczyć? w %

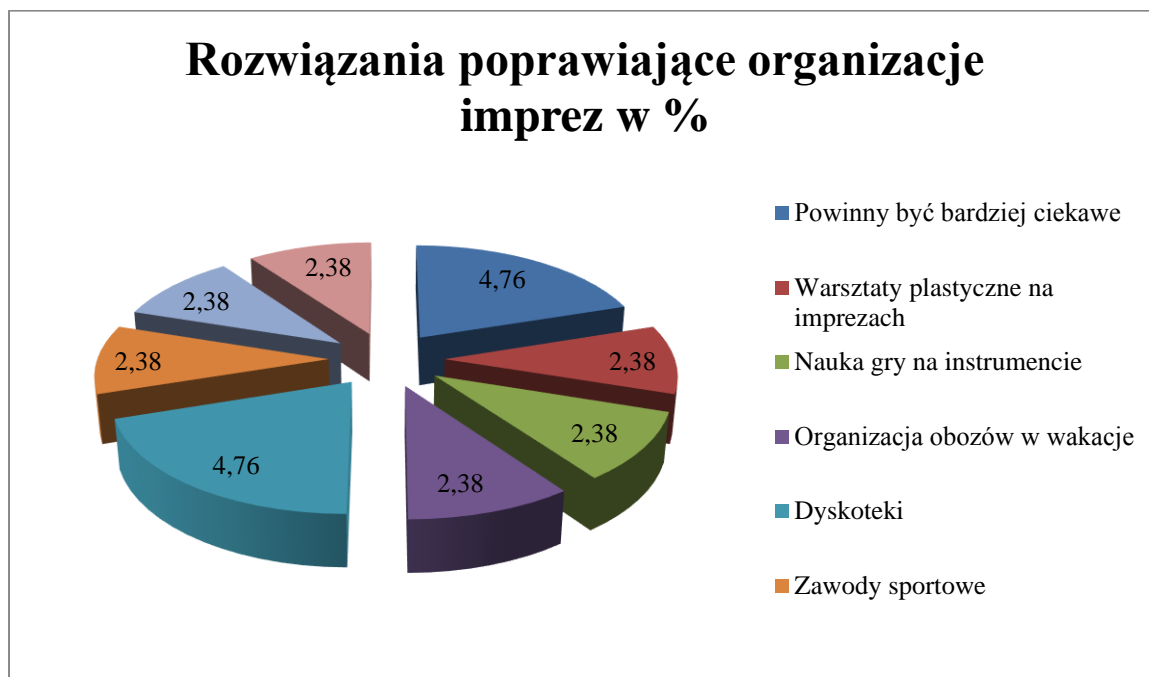
Źródło: opracowanie własne

Z powyższego wykresu wynika, że 76,41% badanych uważa, że imprezy organizowane na terenie gminy są ciekawe i warto w nich uczestniczyć, 14,31% nie ma na ten temat zdania, a 8,47% jest przeciwna tego typu imprezom, 0,81% ankietowanych nie udzieliło żadnej odpowiedzi.

Na pytanie: *Rozwiązania poprawiające organizację imprez*. Uczniowie odpowiedzieli:

Odpowiedź	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
Powinny być bardziej ciekawe	1	1	2	4,76
Warsztaty plastyczne na imprezach	1		1	2,38
Nauka gry na instrumencie	1		1	2,38
Organizacja obozów w wakacje	1		1	2,38
dyskoteki		2	2	4,76
Zawody sportowe		1	1	2,38
Zawody wędkarskie		1	1	2,38
Puchar Wójta dla młodzieży		1	1	2,38

Źródło: opracowanie własne

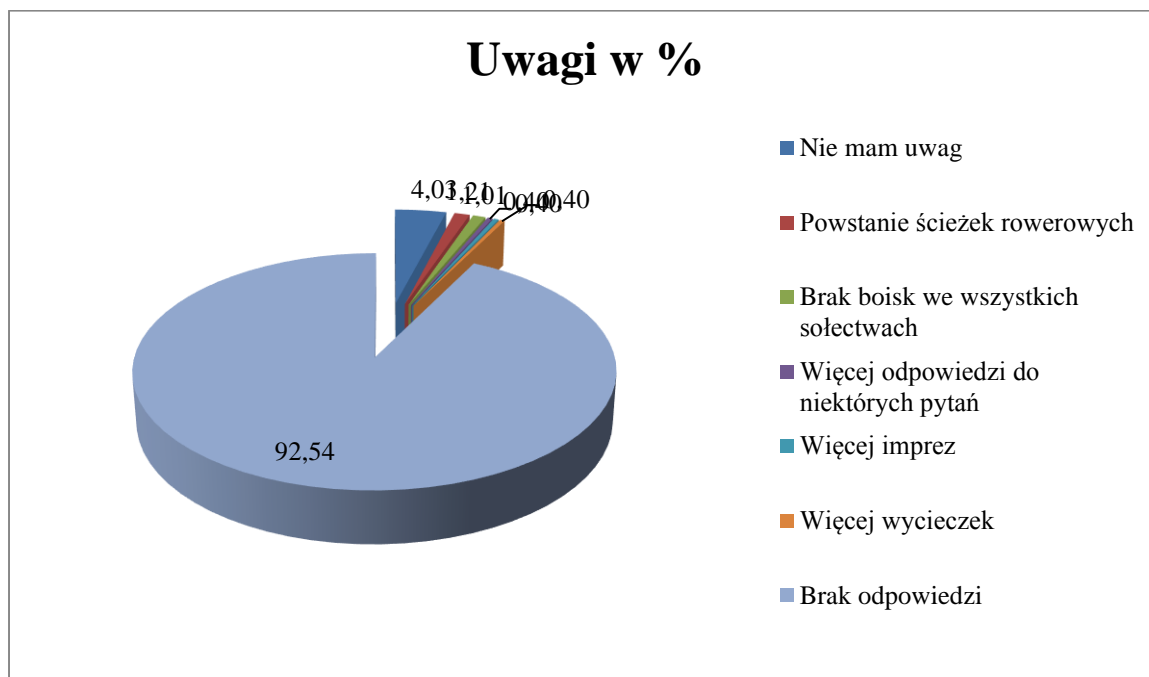
Źródło: opracowanie własne

Powyższy wykres przedstawia rozwiązania poprawiające organizację imprez są to dyskoteki 4,76% badanych udzieliło takiej odpowiedzi, imprezy powinny być bardziej ciekawe 4,76%, powinna być nauka gry na instrumencie 2,38%, warsztaty plastyczne 2,38%, organizacja obozów w wakacje 2,38%, zawody sportowe 2,38%, zawody wędkarskie 2,38% oraz Puchar Wójta dla młodzieży 2,38%.

Na pytanie: *Inne ważne uwagi związane, które chciałbyś zamieścić w ankiecie.* Uczniowie odpowiadali:

Odpowiedź	Liczba odpowiedzi			
	K	M	R	%
Nie mam uwag	13	7	20	4,03
Powstanie ścieżek rowerowych	6		6	1,21
Brak boisk we wszystkich sołectwach	1	4	5	1,01
Więcej odpowiedzi do niektórych pytań		2	2	0,40
Więcej imprez		2	2	0,40
Więcej wycieczek		2	2	0,40
Brak odpowiedzi	228	231	459	92,54

Źródło: opracowanie własne

Źródło: opracowanie własne

Z poniższego wykresu wynika, że 4,03% ankietowanych nie ma uwag do ankiety, 1,21% chce powstania ścieżek rowerowych, 1,01% dostrzega brak boisk we wszystkich sołectwach, 0,40% chciałoby więcej odpowiedzi do niektórych pytań, więcej imprez 0,40%, więcej wycieczek 0,40%, a 92,54% ankietowanych nie odpowiedziało na to pytanie.

Powyżej zobrazowano zagrożenia z jakimi młodzież się spotyka i ich oczekiwania wobec środowiska. Problemy dosięgające uczniów i ich rodziny to głębsza analiza pozostałych treści ankiet jak też wywiadów z ekspertami i obserwacji dorosłych uczestników procesu wychowawczego.

Nauczyciele wskazywali na bezradność opiekuńczo-wychowawczą, zwracali również uwagę na występowanie w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej problemów edukacyjnych, wychowawczych, które wynikają z nieefektywnego zagospodarowania czasu wolnego uczniów.

W odniesieniu do uczniów szkół podstawowych wskazywano na przypadki sięgania po alkohol, nikotynę, niszczenia mienia szkolnego oraz przejawy agresji, przemocy w rodzinie i zaniedbania przez dom. U młodzieży gimnazjalnej dominującym problemem był natomiast alkoholizm, także agresja i przemoc, odnotowano także przypadki udziału w grupach nieformalnych oraz palenia papierosów i sięgania po narkotyki.

Przeprowadzenie ankiety wśród dzieci, młodzieży, jak również ich rodziców pozwoli zdiagnozować zachowania negatywne w środowisku szkolnym i rodzinnym, w tym problemy ubóstwa, bezrobocia, uzależnień i agresji. Należy również dokładnie rozpoznać wykorzystywane przez rodziców metody wychowawcze oraz skutki ich stosowania. Zdaniem pedagogów warto także zdiagnozować sposoby spędzania czasu wolnego przez uczniów i ich rodziny kładąc szczególny nacisk na

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

wykorzystywanie komputera i Internetu. Określając działania profilaktyczne i naprawcze, które należałoby przeprowadzić w szkołach, należy wskazać głównie na potrzebę zwiększenia liczby realizowanych profesjonalnie programów profilaktycznych w zakresie uzależnień i zagrożeń płynących z Internetu. Pedagodzy podkreślali również znaczenie propagowania zdrowego stylu życia, m.in. poprzez zwiększanie liczby zajęć sportowych oraz prowadzenie profilaktyki zdrowotnej.

Przedstawiciele wszystkich placówek uznali współpracę z rodzicami uczniów za zadowalającą. W jej ramach odbywają się konsultacje indywidualne, rozmowy telefoniczne, zebrania, dyżury, pogadanki, spotkania w ramach Rady Rodziców i wizyty domowe, organizowane są imprezy i uroczystości szkolne, prowadzona jest częściowa pedagogizacja rodziców. Rodzice zachęceni są również do aktywnego uczestnictwa w życiu szkoły.

Przedstawiciele wszystkich placówek stwierdzili, że współpraca z instytucjami i organizacjami wspierającymi dzieci, młodzież i rodziny jest zadowalająca. Do podmiotów tych zaliczyli: Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, Policję, Straż Pożarną, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, lokalne parafie.

Wskazując najpilniejsze potrzeby dzieci i młodzieży, pedagodzy zwrócili uwagę na konieczność wsparcia finansowego dzieci, szczególnie z rodzin wielodzietnych. Za pożądane uznali także zapewnienie uczniom szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego oraz łatwiejszego dostępu do placówek kulturalno-oświatowych i obiektów rekreacyjno-sportowych. W tym kontekście sugerowali organizację zajęć pozalekcyjnych połączonych z dowozem uczniów. Aktualnie na terenie gminy brak instytucji, czy organizacji, która zajmowała by się budowaniem oferty dla młodzieży od 13 roku życia, szczególnie dla młodzieży powyżej 18 lat, osób uczących się i wchodzących na rynek pracy.

3.12.1. Analiza SWOT w zakresie sytuacji dzieci i młodzieży

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">- Poczucie bezpieczeństwa wśród rówieśników,- Zajęcia o charakterze profilaktycznym,- Organizowanie kolonii i wycieczek dla dzieci i młodzieży,- Promocja wolontariatu wśród dzieci i młodzieży.	<ul style="list-style-type: none">- Mała ilość otwartych imprez środowiskowych dla dzieci i młodzieży,- brak dostatecznej pomocy dzieciom i młodzieży z trudnościami w nauce przez, np. pedagogów,- Brak dostatecznej liczby wycieczek,- Brak boisk we wszystkich sołectwach.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none">- Prowadzenie profilaktyki zdrowotnej,	<ul style="list-style-type: none">- Sięganie po dopalacze, nikotynę, narkotyki, alkohol,

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

<ul style="list-style-type: none"> - Organizowanie darmowych korepetycji i warsztatów tematycznych, - Powstanie ścieżek rowerowych, - Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży, - Wsparcie finansowe dzieci z rodzin wielodzietnych, - Pomoc w rozwijaniu pasji i zainteresowań dzieci i młodzieży. 	<ul style="list-style-type: none"> - Bezradność opiekuńczo-wychowawcza, - Przejawy agresji wśród dzieci i młodzieży, - Zaniedbanie przez dom, przemoc w rodzinie.
---	--

3.13. OCHRONA ZDROWIA

Na stan zdrowia ludności wpływają w największym stopniu styl życia i zachowania prozdrowotne. Do czynników zagrażających zdrowiu należą przede wszystkim: mała aktywność fizyczna, nieprawidłowości w sposobie żywienia, palenie tytoniu, nadmierne spożycie alkoholu, używanie narkotyków, zły stan środowiska naturalnego, niewłaściwe warunki bezpieczeństwa pracy, wypadki drogowe oraz brak powszechnej profilaktyki.

W gminie Kowala funkcjonuje Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kowali z lekarzem rodzinnym, pediatrą, ginekologiem i stomatologiem, oraz laboratorium analitycznym. Budynek Przychodni jest przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych, dziewiętnastoosobowy personel, w tym siedmiu lekarzy i sześć pielęgniarek obsłużyło 27145 pacjentów (dane za 2013 rok). Prowadzone są corocznie programy profilaktyczne takie jak:

- 2012 rok - Profilaktyka próchnicy zębów, Populacyjny program profilaktyki raka szyjki macicy,
- 2013 rok - Profilaktyka próchnicy zębów, Populacyjny program profilaktyki raka szyjki macicy.

Pod opieką przychodni znajduje się 58 dzieci i młodzieży do 18 roku życia z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności, a pacjentów w wieku powyżej 60 roku życia jest 1060 osób.

Poniżej dane za 2012 i 2013 rok charakteryzujące tendencje zachorowań wśród mieszkańców gminy:

Tab. 9. Tendencje zachorowań wśród mieszkańców gminy Kowala (2012 r. i 2013 r.)

Choroba	2012	2013
Gruźlica	5	6
Dychawica oskrzelowa	198	121
Choroba układu pokarmowego	75	66

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

Choroba układu krążenia	916	1171
Cukrzyca	310	250
Nowotwory	75	67
Nerwica	85	145
Choroby psychiczne	98	93

Zródło: Samodzielny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kowali

Należy zaznaczyć, że obserwuje się istotny wzrost zachorowań na choroby układu krążenia (nadciśnienie tętnicze). W ośrodku brak danych dotyczących liczby osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków. Przepuszczalna liczba osób uzależnionych od nikotyny wynosi około 2000. W 2012 roku u dwóch osób odnotowano obrażenia w wyniku przemocy domowej. Należy podjąć starania o budowanie zbioru danych, które są niezwykle ważne do podejmowania decyzji związanych z działaniami profilaktycznymi.

W 2012 roku pod opieką Publicznego Zakładu Zdrowotnego było 21 dzieci i młodzieży z wadami postaw kręgosłupa, a w 2013 było ich 17. Z wadami wzroku w 2012 roku było 151 dzieci, a w 2013- 135. Wadę słuchu odnotowano w 2012 roku u 7 dzieci i w 2013 nie zmieniła się ta cyfra. Wadę wymowy w 2012 roku miało 26 dzieci, a w 2013 22.

3.13.1. Analiza SWOT w zakresie ochrony zdrowia

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - Prowadzenie corocznych programów profilaktycznych, - Zatrudnienie specjalistów, - Karetka do dyspozycji ośrodka, - Dostosowanie infrastruktury do osób niepełnosprawnych, - Możliwość wykonania badań podstawowych w ośrodku, - Wzrost świadomości zdrowotnej mieszkańców, - Wyposażenie w sprzęt diagnostyczny. - Obecność apteki na terenie, - Gabinet stomatologiczny, - Opieka lekarska i pielęgniarska nad szkołami. - Internetowy Punkt Informacyjny dla Osób Długotrwale Chorych i Niepełnosprawnych na stronie GOPS, 	<ul style="list-style-type: none"> - Niewystarczająca liczba lekarzy i pielęgniarek w stosunku do potrzeb, - Brak pełnej statystyki dotyczącej pacjentów, - Ograniczony dostęp do specjalistów (rehabilitant, psychiatra), - Brak edukacji o nowoczesnych metodach planowania rodziny i standardach odpowiedzialnego rodzicielstwa, - Brak środków na promocję zdrowia,

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

- Współpraca GOPS z organizacjami pozarządowymi wspierającymi osoby niepełnosprawne.	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - Zwiększanie liczby pacjentów, - Współpraca z innymi instytucjami z terenu, - Włączenie się w działania na rzecz osób w podeszłym wieku, - Stabilizacja prawa dotyczącego ochrony zdrowia, - Fundusze pomocowe jako źródła dofinansowania zakupu sprzętu medycznego lub stworzenie programów promujących zdrowie, - Szkolenie personelu medycznego, - Współpraca z placówkami oświatowymi, - W miarę potrzeb wspieranie w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Zwiększanie liczby pacjentów, - Zbyt wysokie wymagania standaryzacyjne, - Niestabilne prawo dotyczące ochrony zdrowia, - Oferty pracy dla lekarzy za granicą na warunkach korzystniejszych niż w kraju, - Wzrost liczby osób niepełnosprawnych.

3.14. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE I PRZEMOC W RODZINIE

Bezpieczeństwu publicznemu zagraża przestępczość, która jest zjawiskiem dynamicznym i, podobnie jak społeczeństwo, podlega rozwojowi. Choć stanowi margines życia społecznego, poprzez swą intensywność i częstotliwość może mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludności oraz odciskać dotkliwie piętno na jej funkcjonowaniu.

Gmina Kowala po likwidacji Posterunku Policji w Kowali jest pod nadzorem Komisariatu Policji III, który ma swoją siedzibę na ul. Batalionów Chłopskich 6/8 w Radomiu. Z danych z 2013 r. wynika, że zatrudnionych jest tam 82 pracowników w tym 13 dzielnicowych, z których 2 działa na terenie gminy Kowala.

Działania jakie najczęściej prowadzą policjanci to interwencje, monitorowanie terenu, działalność profilaktyczna w formie prelekcji w szkołach, realizacja programów prewencyjnych.

Tab. 10. Wypadki komunikacyjne na terenie gminy Kowala (2012 r. i 2013 r.)

	2012	2013
Wypadki komunikacyjne na terenie gminy Kowala:	254	314

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

w tym pod wpływem alkoholu	49	38
-----------------------------------	-----------	----

Źródło: opracowanie własne

Z zawartych w powyższej tabeli danych wynika, iż w 2012 roku było 254 wypadki komunikacyjne w gminie Kowala, w tym 49 spowodowanych przez kierowców pod wpływem alkoholu, natomiast w 2013 roku ogólna liczba wypadków zwiększyła się do 314, ale spowodowanych pod wpływem alkoholu zmniejszyła się do 38. Najczęściej występującymi przyczynami wypadków są: duża prędkość, jazda pod wpływem alkoholu oraz nieostrożność kierowców.

Tab. 11. Dane dotyczące przestępstw o charakterze kryminalnym (2011 r., 2012 r. i 2013 r.)

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba		
		2011	2012	2013
1.	Kradzież mienia	1711	1575	1428
2.	Kradzież z włamaniem	1063	959	742
3.	Nietrzeźwi kierujący	1620	1485	1223
4.	Uszkodzenie mienia	560	578	475
5.	Falszerstwo	302	280	289
6.	Bójki i pobicia	125	106	70
7.	Szalbierstwo	Brak danych (wykroczenie)		
8.	Znęcanie	431	428	430

Źródło: opracowanie własne

Przemoc w rodzinie.

Policjanci dzielnicowi przeprowadzają interwencje domowe na terenie gminy Kowala, które w większości dotyczą nieporozumień między małżonkami. W 2013 roku w 9 przypadkach stwierdzono przemoc w rodzinie, gdzie została założona Niebieska Karta. Dzielnicowi w ramach obchodu podległego rejonu służbowego, systematycznie dokonują kontroli rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty oraz sprawców przemocy domowej.

Komisariat Policji III współpracuje regularnie i w szerokim zakresie z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Kowali poprzez wymianę informacji o osobach, rodzinach patologicznych i zdarzeniach mających wpływ na bezpieczeństwo.

Alkoholizm

Jako zjawisko patologiczne występuje na terenie całej gminy. Interwencje dotyczą zarówno interwencji domowych jak również nietrzeźwych kierującymi pojazdami. Przeprowadzane są także

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017

działania w rejonie dyskoteki „Atlanta” znajdującej się w Maliszowie ukierunkowanych na eliminowanie z ruchu nietrzeźwych użytkowników dróg.

W obszarze uzależnień prowadzona jest ścisła współpraca z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Dokonano kontroli placówek handlowych na terenie gminy, gdzie stosowano środki oddziaływania poza karnego jak również były nakładane mandaty karne.

Tab. 12. Lokalny rynek napojów alkoholowych oraz działalność GKRPA w zakresie profilaktyki i rozwiązywanie problemów uzależnień w gminie w latach 2012-2014

Rok	2012	2013	2014
liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie	36	40	40
liczba przeprowadzonych kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych	13	12	13
liczba wydanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	7	15	8
liczba decyzji podjętych w sprawie cofnięcia zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	0	0	0
liczba pozytywnych opinii GKRPA w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	34	14	-
liczba negatywnych opinii GKRPA w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	0	0	0
liczba osób, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy interwencyjno-motywuujące w związku z nadużyciem alkoholu	40	38	12
liczba osób uzależnionych od alkoholu, wobec których GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	8	16	4
liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA	16	24	4
liczba sprawców przemocy w rodzinie, których GKRPA skierowała na terapię	16	24	4

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWALA
NA LATA 2015-2017

liczba sprawców przemocy w rodzinie, przeciwko którym GKRPA złożyła zawiadomienie do prokuratury o popełnieniu przestępstwa	0	0	0
--	---	---	---

Źródło: Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kowali

3.14.1. Analiza SWOT w zakresie bezpieczeństwa publicznego i przemocy w rodzinie

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - Obecność monitoringu, - Udział Policji w realizacji programów profilaktycznych, - Współpraca Policji z Zarządem Dróg i Urzędem Gminy, - Dobry stan oznakowania dróg na terenie gminy, - Dobra współpraca z instytucjami na terenie gminy, - Chodniki dla pieszych w większości sołectw. 	<ul style="list-style-type: none"> - Mała ilość dzielnicowych, - Niewystarczająca obsada w pionie prewencji, - Słaba jakość kamer. - Brak możliwości etatowych do pełnej realizacji profilaktyki, - Brak dostępu rodzin dotkniętych problemami przemocy do pomocy prawnej, - mała różnorodność działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, - Niepodejmowanie działań mających na celu kierowanie sprawców przemocy w rodzinie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - Prowadzenie profesjonalnej profilaktyki narkotykowej, - Przeznaczenie środków na realizację ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, - Ujednolicenie narzędzi do diagnozowania problemów narkotykowych, - Praca i rozmowy z osobami uzależnionymi od alkoholu. 	<ul style="list-style-type: none"> - Niewystarczające zabezpieczenie mieszkańców, - Pijący kierowcy, - Wzrost ujawnionej przemocy w rodzinie, - Brak diagnozy problemu narkotykowego na terenie gminy, - Wzrost liczby rodzin objętych poradnictwem i interwencją z powodu przemocy w rodzinie.

3.15. POMOC SPOŁECZNA

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

niezbędnych potrzeb i umożliwiał im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadania pomocy społecznej w gminie Kowala wykonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowali. Jednostka ta realizuje również zadania wynikające z innych, aniżeli ustawa o pomocy społecznej, aktów prawnych. Należą do nich w szczególności: ustawa o świadczeniach rodzinnych i ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawa o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, ustawa o powszechnym ubezpieczeniu społecznym, ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz ustawa o ochronie zdrowia psychicznego.

Z końcem 2013 roku kadre Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali stanowiło 1a osób. Dane szczegółowe na temat stanu zatrudnienia w ośrodku, potrzeb w tym zakresie oraz poziomu wykształcenia pracujących w nim osób przedstawiają poniższe tabele.

Tab. 13. Stan zatrudnienia w OPS-ie

rodzaj stanowiska	liczba pracowników 2012	liczba pracowników 2013	liczba pracowników 2014
kadra kierownicza	1	1	1
pracownicy socjalni	7	7	7
pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze	0	0	0
pracownicy wykonujący specjalistyczne usługi opiekuńcze	0	0	0
pozostali pracownicy	12	12	17

Zródło: Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali

Tab. 14. Wykształcenie kadry OPS-u na koniec 2013 roku

Rodzaj wykształcenia, dodatkowe kwalifikacje i zainteresowanie w tym zakresie	Liczba osób	
	kadra kierownicza	pracownicy socjalni
wyższe kierunkowe	1	6

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

wyższe niekierunkowe	-	-
średnie kierunkowe	1	1
średnie niekierunkowe	-	-
zawodowe i niższe	-	-
dodatkowe kwalifikacje		
specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej	1	3
specjalizacja I stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	-	3
specjalizacja II stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	1	1

Zródło: Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali

Na obecną chwilę wszyscy pracownicy ośrodka pomocy społecznej legitymują się wymaganym wykształceniem kierunkowym. Zarówno kadra kierownicza, jak i pracownicy socjalni i referenci posiadają wykształcenie wyższe.

Prawo do wsparcia udzielanego przez OPS mają osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. I tak np. w odniesieniu do świadczeń z pomocy społecznej jednym z nich jest kryterium dochodowe, które jest ustalone na poziomie 542 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej i 456 zł na osobę w rodzinie. Kryterium dochodowe stosowane jest również przy przyznawaniu zasiłków rodzinnych, które przysługują, jeśli dochód rodziny na osobę, albo dochód osoby uczącej się nie przekracza 574 zł, a gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym, albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeśli dochód ten nie przekracza 664 zł. W wykonywaniu zadań OPS współdziała z różnymi podmiotami, m.in. z organami wykonawczymi gminy i sołectw, innymi jednostkami organizacyjnymi gminy, służbą zdrowia, policją, kuratorami sądowymi oraz instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące kwot wydatkowanych przez GOPS na zasiłki dla mieszkańców w gminie w latach 2012-2014 (w tym świadczenia rodzinne i z funduszu alimentacyjnego).

Tab. 15. Środki finansowe wydatkowane przez GOPS na zasiłki dla mieszkańców gminy Kowala w latach 2012-2014 (w tym świadczenia rodzinne i z funduszu alimentacyjnego)

wielkość wydatków	2012 r.	2013 r.	2014 r.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

ogółem (w zł)	4 538 826,50 zł	4 619 935,13 zł	4 634 858,42 zł
na zadania własne gminy (w zł)	451 264,22 zł	553 446,53 zł	532 795,22 zł
na zadania zlecone gminie (w zł)	4 087 562,28	4 066 488,60 zł	4 102 063,20 zł

Źródło: Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali

Tab. 16. Ilość osób objętych pomocą społeczną z powodu trudnej sytuacji życiowej w gminie Kowala

Charakterystyka trudnej sytuacji życiowej	2013	2014
	Liczba rodzin	Liczba rodzin
Ubóstwo	8	29
Sieroctwo	0	0
Wielodzietność	39	78
Potrzeba ochrony macierzyństwa	54	67
Bezrobocie	338	410
Niepełnosprawność	160	145
Długotrwała choroba	70	138
Rodzina niepełna	67	69
Alkoholizm	40	72
Przemoc	5	22

Źródło: Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali

Z analizy powyższych danych wynika, że zmienia się struktura przyczyn, dla których ośrodek udziela pomocy. Znacznie zwiększa się problem rodzin niepełnych, jak również rodzin wielodzietnych. Na pierwszy plan wysuwa się problem niepełnosprawności i długotrwałej choroby, co natomiast bardzo często wiąże się z osobami starszymi i szerszym zjawiskiem jakim jest starzejące się społeczeństwo. Pojawiła się także bardzo duża różnica danych w kwestii pojawienia się problemu przemocy. Tę różnicę można tłumaczyć między innymi również zmianą podejścia do rozpoznania tego zjawiska i poprawy umiejętności rozpoznawania go przez pracowników socjalnych.

Najważniejszym problemem, który występował zarówno w 2013 i 2014 roku było bezrobocie.

Poniżej zamieszczono dane dotyczące liczby rodzin korzystających z pomocy ośrodka zależnie od miejsca zamieszkania. Liczba wspieranych jest zależna także od liczby mieszkańców danej miejscowości.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017

Tab.17. Liczba rodzin korzystających z pomocy GOPS w Kowali według miejscowości

Lp.	Nazwa miejscowości	2013 rok	2014 rok
1.	Augustów	31	26
2.	Bardzice	11	7
3.	Bukowiec	3	3
4.	Dąbrówka Zabłotnia	24	21
5.	Grabina	1	0
6.	Huta Mazowskańska	11	8
7.	Józefów	2	2
8.	Kończyce -Kolonia	20	16
9.	Kosów	24	16
10.	Kotarvice	32	25
11.	Kowała	25	19
12.	Kowała –Kolonia	12	7
13.	Kowałówka	2	3
14.	Ludwinów	26	21
15.	Maliszów	27	19
16.	Mazowszany	22	18
17.	Młodocin Mniejszy	34	24
18.	Osiek	3	3
19.	Parznice	37	31
20.	Romanów	28	24
21.	Rożki	27	21
22.	Ruda Mała	8	5
23.	Trablice	71	56
24.	Zenonów	18	12
Ogółem		499	387

Źródło: Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali

Jeśli chodzi o podział beneficjentów pomocy społecznej w gminie według aktywności zawodowej, najliczniejszą grupę stanowią głównie osoby pracujące dorywczo. Obecność tych osób w gronie beneficjentów OPS-u należy tłumaczyć uzyskiwaniem przez nie niskich dochodów uniemożliwiających utrzymanie siebie i swoich rodzin. Liczną grupą były również osoby bezrobotne niemające prawa do zasiłku. Pochodzące z rodzin, w których dominuje bezrobocie, dzieci, z racji niedoborów materialnych w domu, korzystają ze wsparcia w formie dożywiania w szkołach.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

Wszelkie zadania, poza specjalistycznymi usługami opiekuńczymi należą do zadań własnych gminy, z tym że zasiłki stałe, okresowe oraz składki zdrowotne pokrywane były przez dotację z budżetu państwa.

W 2013 roku wypłacono 69 osobom zasiłek stały na kwotę 272 616 zł. W 2014 roku wypłacono 71 zasiłków stałych na kwotę 277 796 zł. Głównie z tytułu niepełnosprawności.

Opłacano składki zdrowotne, które bezpośrednio przekazywane były do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, za osoby pobierające świadczenia z pomocy społecznej. Ich kwota w 2013 roku wynosiła 13 222 zł, a w 2014 roku 13 999 zł.

W 2013 roku udzielono pomocy w formie zasiłków celowych 329 osobom, natomiast w 2014 roku 277 osobom. Zasiłki celowe przeznaczone były głównie na: zakup opału, zakup żywności, pokrycie kosztów związanych z leczeniem, zakup obuwia i odzieży, zakup sprzętu gospodarstwa domowego, remonty, zdarzenia losowe.

Wypłacano również zasiłki okresowe. W 2013 roku z tej formy pomocy skorzystało 85 rodzin, a w 2014 roku 76. Zasiłki okresowe otrzymały głównie osoby i rodziny, w których występowało bezrobocie, niepełnosprawność lub długotrwała choroba.

W 2013 roku 2 osoby były objęte specjalistycznymi usługami opiekuńczymi na kwotę 20 328 zł, a w 2014 roku było tych osób również 2, a kwota ich owych usług wynosiła 11 385 zł. W 2014 roku były również 2 osoby objęte usługami opiekuńczymi na kwotę 2 729 zł (środki własne).

W 2013 roku jak również w 2014 6 osób przebywało w Domu Pomocy Społecznej. Ogółem za pobyt tych osób z zakwaterowaniem wydano w 2013 roku 188 343 zł, a w 2014 **184 256 zł**.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy m.in. realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia. Jednym z nich jest Rządowy Program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. W 2013 roku rzeczywista liczba osób objętych tym programem wynosiła 769, a w 2014 roku 670, w tym: w 2013 roku z posiłków w szkołach skorzystało 365 osoby, a z zasiłku celowego na zakup posiłku 404 osoby, natomiast w 2014 roku z posiłków w szkołach skorzystało 294 osoby, a z zasiłku celowego na zakup posiłku 376 osób. Poniesione koszty w 2013 roku to kwota 204 143 zł, a w roku 2014 178 892 zł. Dożywianie we wszystkich pięciu szkołach podstawowych i gimnazjum prowadzone jest w formie gorącego posiłku, średni koszt jednego posiłku wynosił w 2013 roku 2,85 zł, a w 2014 3,00 zł. Natomiast w Przedszkolu w Kowali całodzienny koszt wyżywienia wynosił w 2013 roku 5,70 zł. Ośrodek dożywia również uczniów zamieszkujących na terenie naszej gminy, ale uczęszczających do szkół poza terenem gminy, dzieci, które nie uczęszczają jeszcze do szkoły i osoby dorosłe niepełnosprawnych, które otrzymały w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” zasiłek celowy na zakup posiłku.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

Co roku najuboższym rodzinom z trojgiem i większą ilością dzieci, rodzinom niepełnym, osobom samotnie gospodarującym finansowane są paczki świąteczne na kwotę około 400zł. W skład paczek wchodzi zazwyczaj artykuły spożywcze, wędliny, artykuły chemiczne oraz artykuły tekstylne.

W 2013 r. ze środków budżetu państwa wydatki na świadczenia rodzinne wynosiły ogółem 3 813 894 zł z tego na wypłatę świadczeń rodzinnych 3 698 928 zł, a na składkę społeczną ogółem 114 966 zł. Natomiast w 2014 r. wydatki na świadczenia rodzinne wynosiły ogółem 3 903 033 zł z tego na wypłatę świadczeń rodzinnych 3 757 544 zł, a na składkę społeczną ogółem 145 489 zł. Zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych wypłacono w 2013 r. 847 rodzinom, a w 2014 r. 806 rodzinom, świadczenia pielęgnacyjne wypłacono w 2013 r. 126 rodzinom, a w 2014 r. 46 rodzinom, natomiast zasiłki pielęgnacyjne w 2013 r. wypłacono 247 niepełnosprawnym, a w 2014 r. 217 niepełnosprawnym.

W 2013 roku świadczenia z funduszu alimentacyjnego wypłacono 59 rodzinom na kwotę 367 741 zł, a w 2014 roku świadczenie to wypłacono 54 rodzinom na kwotę 345 160 zł. Ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów rozróżnia organ właściwy dłużnika i organ właściwy wierzyciela. Zgodnie z upoważnieniem Wójta Gminy Kowala, Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowali działa z ramienia organu właściwego wierzyciela, czyli zajmuje się całym postępowaniem związanym z przyznaniem świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Urząd Gminy jako organ właściwy dłużnika zajmuje się postępowaniem wobec dłużników alimentacyjnych. Na terenie naszej gminy w roku 2013 przebywało 60 dłużników alimentacyjnych, a w roku 2014 liczba ich zmniejszyła się do 59.

Pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali organizują akcję promującą wolontariat. Opracowano plakat oraz ulotki dotyczące usług wolontariatu, które rozdawane są zainteresowanym mieszkańcom naszej gminy podczas różnych spotkań, imprez lokalnych, dożynek i festynów. W wyniku podjętych działań do Ośrodka zgłosiły się dużo osób chętne do współpracy w ramach wolontariatu. We współpracy Caritas w Radomiu i z innymi instytucjami z terenu przeprowadzane są zazwyczaj co roku świąteczne akcje zbiórki żywności na terenie gminy Kowala.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowali realizował projekt systemowy „Pomoc Społeczna bardzo często skuteczna” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet VII „Promocja integracji społecznej” Działanie 7.1 „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji”, Poddziałanie 7.1.1 „Rozwój i upowszechnianie aktywne integracji przez Ośrodki Pomocy Społecznej”. Koszt projektu w roku 2013 wyniósł 350 000 zł, w tym środki własne wyniosły 36 750 zł, natomiast w 2014 r. koszt ten zwiększył się do 380 000 zł, w tym środki własne wyniosły 39 900 zł. Celem ogólnym projektu było zwiększenie aktywności zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, motywacji do działań, zaufania we własne siły i zdobycie kwalifikacji umożliwiających ponowne wejście na rynek pracy. W wyżej wymienionym projekcie w 2013 r. wzięło udział 44 osoby, w tym 18 kobiet i 12 mężczyzn, natomiast w 2014 r. uczestniczyło 42 osoby, w tym 24 kobiety i 18

mężczyzn. Uczestnicy byli objęci wsparciem indywidualnym psychologa, doradcy zawodowego oraz pracownika socjalnego. Projekt „Pomoc społeczna bardzo często skuteczna” realizowany jest do 2015 r.

Przy ośrodku od sierpnia 2009 roku działa Punkt – Konsultacyjno- Informacyjny dla osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin oraz osób i rodzin dotkniętych przemocą domową. W ramach punktu przyjmuje psycholog oraz konsultant AA - trzeźwy alkoholik.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowali współpracuje z kuratorami sądowymi, policją, dyrektorami szkół, pedagogami, radnymi, sołtysami, Gminną Komisją ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Caritas i PKPS w Radomiu.

GOPS pracuje wieloma metodami pracy socjalnej i stale poszukuje nowych form wspierania mieszkańców gminy i podejmowania na rzecz środowiska nowych usług.

Pomoc społeczna polega m.in. na prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej. Składają się na nią zarówno jednostki środowiskowe, jak i instytucjonalne. W gminie Kowala poza Ośrodkiem Pomocy Społecznej, działają świetlice środowiskowe świadczące wsparcie dzieciom i młodzieży oraz Klub Seniora przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Kowali obejmujący pomocą osoby starsze. Mieszkańcy gminy mają również możliwość korzystania z oferty jednostek, które funkcjonują w powiecie. Należy do nich m.in. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, która udziela wsparcia dzieciom i młodzieży w wieku od urodzenia do ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej. Najczęstszą przyczyną zgłaszania się rodziców z dziećmi są: trudności szkolne, problemy wychowawcze, zaburzenia emocjonalne i wady wymowy. Oferowana pomoc przybiera postać diagnozy psychologiczno-pedagogicznej i logopedycznej. Wydawane są opinie i orzeczenia dotyczące m.in. potrzeby nauczania indywidualnego, kształcenia specjalnego oraz wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. Dzieci oraz uczniowie objęci pomocą mają także możliwość korzystania z terapii pedagogicznej, pomocy psychologicznej i terapii logopedycznej.

Z oferty Poradni korzystają również uczniowie klas III gimnazjum, którzy mogą korzystać z pomocy w zakresie warsztatów z orientacji zawodowej. W ramach udzielanej pomocy prowadzone są badania przesiewowe „sześciolatków”, a także innych grup wiekowych, w zależności od zgłoszenia przez placówkę takiej potrzeby.

Inną jednostką oferującą wsparcie mieszkańcom gminy Kowala jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym oraz rodzinom adopcyjnym i zastępczym. Na terenie gminy Kowala brak zawodowych rodzin zastępczych, występuje możliwość przenoszenia dzieci do rodzin na terenie gmin Jedlnia Letnisko i Gózd.

W 2013 r. liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych wynosiła 6, natomiast w 2014 r. liczba ta wzrosła do 10 dzieci.

3.15.1. Analiza SWOT w zakresie pomocy społecznej

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - Dobra baza lokalowa GOPS, - Wystarczające wyposażenie ośrodka, - Dobra współpraca z instytucjami, - Niestandardowe usługi GOPS, - Różnorodność proponowanych form pomocy, - Otwartość na środowisko lokalne, - Prawdłowo wykwalifikowana kadra pracownicza, - Dobra znajomość środowiska, - Prowadzenie działań zapobiegających dysfunkcjom rodzin (m.in. asystent rodziny), - Współpraca z organizacjami pozarządowymi działających na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży, - Diagnozowanie problemu bezdomności, - Informowanie bezdomnych o przysługujących im prawach oraz dostępnych formach pomocy, - Zapewnianie osobom bezdomnym schronienia. 	<ul style="list-style-type: none"> - Brak socjalnych lokali zastępczych, - Niedostateczna opieka nad osobami wymagającymi stałej opieki w miejscu zamieszkania, - Brak działań uwrażliwiających mieszkańców na problemy osób bezdomnych, - Ograniczone środki finansowe na realizację działań pomocowych i profilaktycznych, - Obciążone stanowiska pracy, - Wymaganie ustawowe kładące nacisk na szeroką dokumentację i procedury.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - Wzmocnienie wolontariatu w GOPS, - Wydawanie prasy lokalnej, - Działalność Klubu Seniora, - Dostateczne rozpoznanie potrzeb rodzin, dzieci i młodzieży, - Wzrastająca liczba dzieci i młodzieży korzystających z oferty spędzania czasu wolnego, - Odpowiednia jakość usług świadczonych osobom bezdomnym, - Pozyskiwanie środków z Europejskiego Funduszu Socjalnego, - Współpraca z organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami, 	<ul style="list-style-type: none"> - Duża liczba osób z niepełnosprawnością, - Duża liczba osób bezrobotnych, - Wzrastająca liczba osób starszych, - Grupa osób niedoinformowanych, - Wzrost liczby rodzin dysfunkcyjnych, - Wzrost liczby rodzin wymagających wsparcia w formie poradnictwa specjalistycznego, - Brak grup i ośrodków wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci, - Wzrastająca liczba młodzieży dopuszczającej się aktów przemocy, chuligaństwa, - Ograniczone możliwości realizowania indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności,

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

<ul style="list-style-type: none"> - Zdobywanie nowych umiejętności i kwalifikacji przez pracowników GOPS, - Praca ze środowiskiem lokalnym i edukacja społeczeństwa w zakresie polityki społecznej, - Opracowanie i realizacja Programów Aktywności Lokalnej, - Promocja i wsparcie ekonomii społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> - Niski poziom społecznej akceptacji osób bezdomnych. - Ubożenie społeczeństwa, - Wzrastająca przestępczość i uzależnienia oraz patologizacja rodzin i innych środowisk społecznych, - Brak grup samopomocowych działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.
---	---

3.16. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Niepełnosprawność jest to długotrwały stan, w którym występują pewne ograniczenia w prawidłowym funkcjonowaniu człowieka. Ograniczenia te spowodowane są na skutek obniżenia sprawności funkcji fizycznych lub psychicznych. Jest to także uszkodzenie, czyli utrata lub wada psychiczna, fizjologiczna, anatomiczna struktury organizmu.

Utrata ta może być :

- całkowita,
- częściowa,
- trwała lub okresowa,
- wrodzona lub nabyta,
- ustabilizowana lub progresywna.

Schorzeniami, które najczęściej przyczyniają się do niepełnosprawności, są choroby układu krążenia oraz dysfunkcje narządu ruchu.

W 2014 roku w gminie Kowala mieszkało 1429 osób niepełnosprawnych. Udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w ogóle ludności gminy wynosił ponad 8 %.

W większości osoby niepełnosprawne posiadają niski poziom wykształcenia, co w istotny sposób utrudnia im funkcjonowanie na rynku pracy i podjęcie lub utrzymanie posiadanego zatrudnienia. Poniższa tabela przedstawia dane zgromadzone z ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Kowala dotyczących poziomu wykształcenia osób niepełnosprawnych.

Tab. 18. Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych w gminie Kowala w 2014 r.

Poziom wykształcenia	Liczba osób	Udział w ogóle niepełnosprawnych
Wyższe	1	1%
gimnazjalne	6	8%
Średnie ogólne	5	7%

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

Policealne, średnie zawodowe	5	7%
Zasadnicze zawodowe	26	36%
Podstawowe	30	41 %

Źródło: opracowanie własne

Z ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców terenu gminy Kowala w 2013 r. legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności, wynika, iż znaczna część posiada tylko wykształcenie podstawowe (41%), następnie zasadnicze zawodowe (36%), natomiast tylko 1 osoba posiada wykształcenie wyższe.

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych przez pracę stanowi bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. Zdecydowana większość osób dotkniętych niepełnosprawnością w gminie jest bierna zawodowo.

Urząd Gminy i Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowali realizują różne działania na rzecz osób niepełnosprawnych, są nimi między innymi:

Internet

Gmina Kowala po raz kolejny wychodząc naprzeciw potrzebom swoich mieszkańców przygotowała drugi wniosek, pn. „E-Kowala - Nowoczesna Gmina” (2013-2015) w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, Oś priorytetowa 8, Działanie 8.3 Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu e-Inclusion. Projekt współfinansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Głównym celem projektu jest zapewnienie bezpłatnego dostępu do Internetu dla 150 gospodarstw domowych z terenu gminy Kowala, zagrożonych wykluczeniem cyfrowym z powodu niepełnosprawności i trudnej sytuacji materialnej. Grupę docelową projektu stanowią:

- gospodarstwa domowe spełniające warunki upoważniające do otrzymania wsparcia w ramach systemu pomocy społecznej,
- gospodarstwa domowe spełniające warunki upoważniające do otrzymania wsparcia w ramach systemu świadczeń rodzinnych,
- osoby niepełnosprawne ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności lub z orzeczeniem równoważnym,
- dzieci i młodzież ucząca się z rodzin w trudnej sytuacji materialnej i społecznej uprawniających do uzyskania stypendiów socjalnych.

Drugim celem projektu jest ograniczenie zjawiska wykluczenia cyfrowego we wszystkich grupach społecznych i wiekowych poprzez otwarty dostęp do pracowni komputerowych z bezpłatnym Internetem w 2 szkołach podstawowych (30 zestawów komputerowych) i świetlicy wiejskiej (5 zestawów komputerowych), z których korzystać będą mieszkańcy wykluczeni cyfrowo stanowiący

grupę docelową. Celem lepszego przyswojenia wiedzy i umiejętności z zakresu obsługi komputera i korzystania z Internetu odbędzie się 25 trzydniowych szkoleń, w których udział wezmą wszyscy uczestnicy zakwalifikowani do projektu. Całkowita wartość projektu to kwota 1 501 145 zł, z czego 100% stanowi dofinansowanie z EFRR. Planowany termin realizacji projektu to marzec 2013 – wrzesień 2015. W ramach projektów realizowanych w latach 2011r. – 2015r. 69 rodzin, w których występuje problem niepełnosprawności otrzymało zestawy komputerowe wraz z bezpłatnym połączeniem internetowym.

Informator dla osób chorych i niepełnosprawnych

Od 2011r. na stronie internetowej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali istnieje zakładka informator dla osób niepełnosprawnych i chorych. Zawarto w niej informacje zarówno na temat ulg i uprawnień dla osób z poszczególnymi stopniami niepełnosprawności jak również ważne adresy oraz formy pomocy.

Punkt Informacyjny dla Osób Chorych i Niepełnosprawnych

Przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej od 2011r. działa Punkt Informacyjny dla Osób Chorych i Niepełnosprawnych.

Punkt czynny w pokoju nr 3:

poniedziałek w godz. 15:00 do 16:00

czwartek w godz. 8:00 do 10:00.

Oferta punktu:

- pomoc w wypełnianiu różnego rodzaju wniosków,
- dostarczanie ofert pracy dla osób z orzeczonym stopniem niepełnosprawności,
- wydawanie druków wniosków m.in. o ustalenie stopnia niepełnosprawności lub otrzymanie sprzętu rehabilitacyjnego,
- dostarczanie informacji o instytucjach i organizacjach udzielających wsparcia i pomocy finansowej,
- udzielanie skierowań po poradę prawną i psychologiczną,
- udzielanie poradnictwa socjalnego.

W ramach punktu wydanych zostało wiele wniosków do Powiatowego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności, wniosków o dofinansowania ze środków PFRON oraz udzielano informacji niezbędnych do ich wypełnienia. Ponadto Punkt Informacyjny współpracuje z organizacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych. Punkt prowadzi także tablicę informacyjną, na której zamieszczane są informacje dotyczące osób niepełnosprawnych.

Gminny Zespół do Spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

Zespół został powołany Zarządzeniem Wójta Nr 13/2013 z dnia 25 lutego 2013 roku w składzie sześciu osób. Zespół corocznie przygotowuje projekt Programu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych i Starszych, który jest przedstawiany Radzie Gminy. Na zadania w tym zakresie przeznaczają się rocznie ok. 8 tys. Ze środków własnych gminy. Zespół założył i prowadzi stronę internetową www.bezbarrier.kowala.pl, która na bieżąco informuje o działaniach podejmowanych na rzecz środowiska osób niepełnosprawnych.

Kowala wzięła udział w konkursie „Samorząd Równych Szans 2013” realizowanym przez Fundację Instytut Rozwoju Regionalnego. Gmina Kowala została jednym z dwudziestu czterech wyróżnionych samorządów. Wręczenie nagrody miało miejsce 15 listopada br. podczas uroczystej gali Ogólnopolskiego Forum Integracji Społecznej. Konkurs ten odbywa się pod patronatem honorowym Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, Ministra Edukacji Narodowej, Państwowej Komisji Wyborczej, Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Wicemarszałka Województwa Dolnośląskiego. Kowala był najmniejszą gminą, którą doceniono za jej pracę na rzecz likwidowania barier i działań podejmowanych na rzecz osób niepełnosprawnych. Wyróżnienie dotyczyło zwłaszcza projektów zmniejszających wykluczenie cyfrowe (trzy projekty współfinansowane z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka). Znaleźliśmy się w gronie takich miast jak: Łódź, Nowogard, Sanok, Zabrze, Warszawa - dzielnica Białołęka, Warszawa, Ostrów Wielkopolski, Choszczno, Dzierżonów, Gdańsk, Góra, Józefów oraz powiatów: Powiat Dąbrowski, Powiat Elcki, Powiat Kamiennogórski, Powiat Kościerski, Powiat Nowosądecki, Powiat Ostródzki, Powiat Policki, Powiat Wrocławski, Powiat Złotoryjski i województw: Kujawsko-Pomorskiego i Łódzkiego.

3.16.1. Analiza SWOT w zakresie sytuacji osób niepełnosprawnych

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">- Informator dla Osób Długotrwale Chorych i Niepełnosprawnych na stronie GOPS,- Punkt Informacyjny dla osób niepełnosprawnych w GOPS,- Ograniczenie zjawiska wykluczenia cyfrowego osób niepełnosprawnych,- Opanowanie wiedzy i umiejętności z zakresu obsługi komputera i internetu,- Łatwy kontakt pracowników GOPS z osobami niepełnosprawnymi,	<ul style="list-style-type: none">- Niski poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych,- Bezsilność osób niepełnosprawnych- Zjawisko wykluczenia społecznego osób niepełnosprawnych,- Brak infrastruktury transportowej dla osób niepełnosprawnych,- Brak placówki dziennej pomocy osobom niepełnosprawnym w stopniu znacznym,
Szanse	Zagrożenia

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

<ul style="list-style-type: none">- Uwrażliwianie społeczności lokalnej na problemy i potrzeby osób niepełnosprawnych,- Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych o zasięgu ponadgminnym,- Prowadzenie działań mających na celu zwiększenie wśród mieszkańców gminy akceptacji osób niepełnosprawnych,- Postępująca akceptacja osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym	<ul style="list-style-type: none">- Istnienie barier utrudniających osobom niepełnosprawnym codzienne życie,- Niewystarczająca liczba wolontariuszy wspierających osoby niepełnosprawne w codziennym życiu,- Niewielka wiedza wśród osób niepełnosprawnych o przysługujących im prawach i dostępnych formach wsparcia,- Brak grup wsparcia i instytucji wsparcia i doradztwa dla osób niepełnosprawnych,- Brak organizacji pozarządowych na terenie gminy działających na rzecz osób niepełnosprawnych.
---	---

3.17. PROBLEMY UZALEŻNIEŃ

Jednymi z największych problemów społecznych są: alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie. Zjawiska te powodują szkody we wszystkich obszarach życia człowieka, mając istotny wpływ zarówno na ogólny stan zdrowia, jak również, zdolność komunikacji międzyludzkiej, do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz na poczucie bezpieczeństwa społecznego, a w największym stopniu na relacje rodzinne i międzyludzkie.

Przyczynami jakie można zaliczyć do popadania w alkoholizm to nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych, także uwarunkowania społeczne, utratę zatrudnienia, natomiast narkomanii sprzyjają powszechność, coraz większa popularność środków odurzających oraz łatwa dostępność, panująca moda na ich zażywanie oraz fakt, że narkotyki często są traktowane jako ucieczka od codzienności, od życiowych problemów, jako środek obronny przed trudnościami, sposób na rozładowanie stresu i konfliktów oraz poszukiwanie nowych wrażeń i doznań. Przemoc w rodzinie to problem, który można bez wahania nazwać patologią, którą w większości przypadków powodują ubóstwo i uzależnienia, ale także bezradność życiowa i niemoc, które to wynikają z tempa życia jakiemu podlegamy i wysokich wymagań stawianych nam przez innych. Jej ofiarami są osoby słabe fizycznie, psychicznie, o niskim poczuciu własnej wartości, zależne w jakiś sposób od sprawcy. Na ogół należą do nich kobiety i dzieci, także osoby niepełnosprawne, starsze i chore.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków i dopalaczy oraz dotkniętych, z powodu ich nadużywania, problemem przemocy w rodzinie jest trudna do ustalenia. Dane szacunkowe przedstawione w tym zakresie przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zawiera poniższa tabela.

Tab. 19. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych w Polsce (dane szacunkowe).

		W Polsce 38,6 mln	W mieście 100 tys. mieszk.	W mieście 25 tys. mieszk.	W gminie 10 tys. mieszk.
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000 osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	Razem ok 2 mln osób: dorosłych i dzieci	ok. 5.300 osób: dorosłych i dzieci	Około 1.330 osób: dorosłych i dzieci	Okolo 530 osób: dorosłych i dzieci

Źródło: Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Do skutecznego i efektywnego przeciwdziałania problemom uzależnień i przemocy w rodzinie oraz eliminowania ich niekorzystnego wpływu na społeczeństwo, bez wątpienia potrzebne jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem owych problemów oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych. Na szczeblu gminnym działania te wyznaczane są w ramach gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii, a także przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, a ich inicjowanie należy do Gminnych Pełnomocników Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień oraz Zespołów Interdyscyplinarnych. W ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Przeciwdziałania Alkoholizmowi pracuje Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Komisja składa się z 6 osób. W skład Komisji wchodzi lekarz, policjant, przedstawiciel oświaty, przedstawiciel urzędu, przedstawiciel Rady Gminy i przedstawiciel środowiska lokalnego. Posiedzenia odbywają się dwa razy w miesiącu.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

W 2014 r. GKRPA odbyła 22 spotkania z uzależnionymi i współuzależnionymi (żony, matki, dorosłe dzieci) oraz 2 spotkania w celu kontroli punktów sprzedaży alkoholu. W 2014 r. wpłynęło do Komisji 10 wniosków o objęcie leczeniem uzależnionych, bądź pijących ryzykownie i szkodliwie, w stosunku do których podjęte były stosowne działania, a 12 spraw było kontynuowanych. Wśród zgłoszonych osób było 2 kobiety. Każda rozmowa pouczająco-motywuująca kończyła się konkretnymi ustaleniami, zadaniami dla uzależnionych. W wyniku nawiązania z uzależnionymi i ich rodzinami kontaktu psychologicznego, motywowania i doradzania 4 osoby zdecydowało się zażywać anticol według wskazań lekarza, 4 sprawy zostały skierowane do sądu z wnioskiem o przymusowe leczenie. 6 spraw Komisja zawiesiła czasowo na wniosek rodziny w związku z ograniczeniem nadużywania alkoholu a nawet abstynencja. W 3 przypadkach po abstynencji kilkumiesięcznej a nawet dłuższej problem uzależnienia w rodzinie powracał i wówczas na ponowny wniosek Komisja sprawę odwieszała i rozpoczynała pracę od nowa z osoba uzależnioną.

W opinii członków Komisji przyczynami nadużywania środków uzależniających są w pierwszej kolejności sytuacja rodzinna, choroby psychiczne, bezrobocie, sytuacja materialna, niezaradność życiowa, a na końcu tendencje środowiska i wzorce na sposób wypełniania wolnego czasu.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące środków finansowych przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych w gminie Kowala w latach 2009-2010.

Tab. 20. Kwoty przeznaczone na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień w gminie Kowala w latach 2012-2014

	2012 r.	2013 r.	2014 r.
na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych	8 776,00 zł	13 926,01 zł	13 320,00 zł
na przeciwdziałanie narkomanii	2 767,06 zł	2 800,00 zł	2 800,00 zł
na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	2 985,30 zł	6 000,00 zł	9 000,00 zł
razem	14 528,36 zł	22 726,01 zł	25 120,00 zł

Źródło: Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Wysokość środków na działania profilaktyczne od wielu lat różnią się nieznacznie, ale mają jednak tendencje wzrostu, co jest uwarunkowane opłatami za zezwolenia na sprzedaż alkoholu i napojów alkoholowych w punktach handlowych na terenie gminy.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

Poniżej przedstawiono wyniki z raportu z ogólnopolskich badań ankietowych ESPAD realizowanych 2011 r. ("Europejski Program Badań Ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków" realizowany przez Instytut Psychiatrii i Neurologii we współpracy z Radą Europy. Badanie sfinansowane przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii i PARPA) dotyczących problemu używania alkoholu przez młodzież.

Tab. 21. Młodzież i alkohol – 2011 r.

III klasa gimnazjum - 15-latkowie	Chłopcy	Dziewczęta
57,6% z nich pilo alkohol w ciągu 30 dni przed badaniem	62,3%	53,1%
14,4% z nich UPIŁO się w ciągu 30 dni przed badaniem	17,2%	11,6%
II klasa szkoły ponadpodstawowej - 17-latkowie		
80,4% z nich pilo alkohol w ciągu 30 dni przed badaniem	84,9%	75,6%
21,6% z nich UPIŁO się w ciągu 30 dni przed badaniem	26,8%	15,9%

Źródło: <http://www.cinn.gov.pl/portal>

Jak wspomniano powyżej, ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie odgrywa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Obok Komisji, w gminie Kowala działają inne jednostki i grupy wsparcia dla osób uzależnionych. Należą do nich: Punkt Konsultacyjno-Informacyjny dla osób uzależnionych i ich rodzin oraz osób dotkniętych przemocą przy GOPS, grupa AA oraz świetlica środowiskowa realizująca program opiekuńczo-wychowawczy przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej.

Pomoc osobom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie w gminie świadczy również Ośrodek Pomocy Społecznej. Pomoc ta udzielana jest rodzinom i osobom w rodzinach, które zmagają się z alkoholizmem i przemocą domową. W 2013 r. objęto pomocą 8 rodzin u których wykryto problem przemocy w rodzinie, natomiast w 2014 r. liczba tych rodzin bardzo wzrosła bo aż do 22 rodzin. W przypadku problemu alkoholizmu, liczba rodzin korzystających ze wsparcia była bardzo niestabilna i w przeciągu roku wzrosła ona o 31 rodzin tj. w 2013 r. wynosiła ona 40, a w 2014 r. było to już 71 rodzin.

Ważną rolę w profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w gminie odgrywa również policja. Współpracuje ona w powyższym zakresie z

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej oraz pedagogami szkolnymi i kuratorami sądowymi.

3.17.1. Analiza SWOT w zakresie problemu uzależnień

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (złożona z fachowców), - Ustalona częstotliwość spotkań i regularne rozwiązywania problemów, - Dobra współpraca z instytucjami na terenie gminy, - Współpraca z rodzinami, - Prowadzenie działań profilaktycznych wśród uczniów szkolnych i nauczycieli, oraz rodziców, - Kierowanie osób uzależnionych i współuzależnionych na leczenie odwykowe, - Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w gminie Kowala zatwierdzony przez Radę Gminy, - Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii w gminie Kowala. 	<ul style="list-style-type: none"> - Diagnostowanie kwestii inicjacji alkoholowej i narkotykowej wśród dzieci i młodzieży, - Brak kadry do pracy z osobami uzależnionymi, współuzależnionymi i dotkniętymi przemocą w rodzinie, - Brak działającej na terenie grupy terapeutycznej, lub duszpasterstwa, - Długa procedura skierowania osób na leczenie w zamkniętych placówkach, - Brak profesjonalnych akcji z udziałem psa i policji w ramach profilaktyki.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - Prowadzenie działań profilaktycznych dla rodzin, - Rozwijanie grup wsparcia, - Rozwijanie świetlic szkolnych i środowiskowych, - Zwiększająca się liczba rodzin korzystających ze wsparcia psychospołecznego i prawnego, - Zwiększająca się świadomość rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych co do zagrożeń uzależnieniami. 	<ul style="list-style-type: none"> - Instrumentalne traktowanie GKRPA przez członków rodzin, - Spowolnione reakcje sądu na wnioski GKRPA, - Biurokracja procedur, - Obniżanie się wieku osób sięgających po alkohol i narkotyki, - Wzrost liczby osób wymagających działań korekcyjno-edukacyjnych, - Brak wzrostu liczby osób uzależnionych i współuzależnionych objętych leczeniem odwykowym,

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

<ul style="list-style-type: none">- Zmniejszająca się skala zjawiska nielegalności sprzedaży napojów alkoholowych,- Wzrastająca wśród dzieci i młodzieży świadomość zagrożenia uzależnieniami,- Fundusze pomocowe jako źródło wsparcia działań profilaktycznych,- Współpraca instytucji na terenie zajmującymi się problemami uzależnień,- Dofinansowanie działań Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego,- Podniesienie kwalifikacji członków Komisji.	<ul style="list-style-type: none">- Duża dostępność alkoholu niewiadomego pochodzenia na rynku,- Niska świadomość problemów dotyczących uzależnień i brak samokrytyki,- Negatywne wzory propagowane przez media,- Obecność w środowisku szkodliwych stereotypów.
--	---

3.18. SEKTOR POZARZĄDOWY

Organizacje pozarządowe są przejawem społeczeństwa obywatelskiego, jedną z form aktywności społecznej. Odgrywają ważną rolę nie tylko w konsolidacji lokalnej społeczności, organizacyjnym wzmocnieniu władz lokalnych, lecz również zwiększają szanse rozwoju małych i średnich miejscowości. Dobrze zorganizowane środowisko może sprzyjać aktywizowaniu nie tylko pojedynczych osób i zepchniętych na margines grup społecznych, ale również ich lokalnego otoczenia, sprzyja budowaniu samowystarczalności społeczności lokalnych poprzez uruchomienie i wykorzystanie jej zasobów.

Na terenie gminy Kowala w 2013 roku funkcjonowało 9 organizacji pozarządowych, w tym dwa stowarzyszenia sportowe szkolne, dwa stowarzyszenia sportowe pozaszkolne, 5 stowarzyszeń posiadających wpis do Krajowego Rejestru Sądowego. W 2014 roku ilość organizacji pozarządowych wzrosła do 13, w tym dwa stowarzyszenia sportowe szkolne, cztery stowarzyszenia sportowe pozaszkolne oraz 7 stowarzyszeń posiadających wpis do Krajowego Rejestru Sądowego.

Gmina posiada uchwalany corocznie Program współpracy z organizacjami pozarządowymi na realizację, którego w 2013 r. wydano kwotę 116 747 zł, a w 2014 r. kwota ta wzrosła i wynosiła 139 444 zł. W Kowali działa również Pełnomocnik do spraw współpracy z organizacjami pozarządowymi. Zadania jakimi zajmują się organizacje pozarządowe to między innymi zadania z zakresu pomocy społecznej, zwłaszcza w zakresie udzielania pozafinansowych form wsparcia i opieki zagrożonym wykluczeniem społecznym, organizacja wolnego czasu, aktywizacja społeczna dzieci i młodzieży oraz ich wypoczynek letni i zimowy, zajęcia i współzawodnictwo sportowo-rekreacyjne dzieci, przeciwdziałanie patologiom społecznym, w tym działania na rzecz profilaktyki uzależnień i rehabilitacji osób uzależnionych, a także promocję i organizację wolontariatu oraz wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych.

W budżecie gminy w 2014 roku zarezerwowano środki w następujący sposób:

- Sport szkolny - 43 000zł
- Sport pozaszkolny - 72 000zł
- Integracja społeczna - brak
- Imprezy kulturalne - brak
- Wsparcie osób niepełnosprawnych – 5 000

Gmina ogłasza otwarte konkursy na realizację zadań publicznych dla organizacji pozarządowych na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. Organizacje jeszcze w niewielkim procencie korzystają ze środków zewnętrznych na realizację różnych zadań, do których zostały powołane.

Gmina jest członkiem Lokalnej Grupy Działania "Wspólny Trakt", która jest trójsektorowym partnerstwem, w którego skład wchodzi przedstawiciele sektora publicznego, społecznego i gospodarczego. Teren naszej LGD obejmuje obszar trzech gmin leżących w granicach województwa mazowieckiego: Kowala, Skaryszew i Wierzbica. Głównym celem działalności Stowarzyszenia jest wspólne działanie na rzecz szeroko pojętego rozwoju obszarów wiejskich regionu. Stowarzyszenie jest dobrowolnym, samorządnym i trwałym zrzeszeniem o celach niezarobkowych, mającym na celu działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, aktywizowanie ludności wiejskiej, realizację lokalnej strategii rozwoju (LSR) opracowanej przez lokalną grupę działania (LGD) oraz prowadzenie innych działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich położonych na terenie gmin.

Istnieją wspólne pola działań dla Stowarzyszeń są to: sport, rozwój lokalny, edukacja, pomoc społeczna, działania kulturalno – rozrywkowe. Jednak mała jest promocja działań stowarzyszeń i słaba integracja w tym partnerstwo. Bardzo różne jest także zaangażowanie członków, stąd obserwowany jest niewielki wzrost liczby członków, ale przy tym zwiększanie się liczby stowarzyszeń. Dużą rolę w realizacji zadań przez organizacje pozarządowe odgrywa wolontariat. Organizacje w większości nie posiadają własnej strategii czy dalekosiężnych planów, większość organizacji, zwłaszcza sportowych korzysta ze środków publicznych – duża pomoc gminy. Nie zawsze organizacje są rozpoznawalne, a przy tym cechuje je skrajnie różny stopień rozwoju organizacyjnego. Ich atutami są dobra promocja gminy, ambitne plany bieżące, aktywizacja młodych mieszkańców, duży potencjał, zaangażowanie wolontariuszy, a słabością, słaba promocja własnych działań mimo zainteresowania np. mediów, nie zawsze efektywna współpraca i słabe partnerstwo, małe zaangażowanie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych. Nieregularność spotkań organizacji pozarządowych także nie sprzyja integracji, podobnie jak zbyt małe grupy aktywistów.

3.18.1. Analiza SWOT w zakresie sektora pozarządowego

Mocne strony	Słabe strony
--------------	--------------

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

<ul style="list-style-type: none"> - Program współpracy z organizacjami pozarządowymi, - Pełnomocnik do spraw współpracy organizacji pozarządowych, - Duża liczba członków różnych stowarzyszeń, - Znacząca grupa osób społecznie aktywnych, - Dobra współpraca stowarzyszeń z instytucjami na terenie gminy, - Działalność świetlic środowiskowych. - Podejmowanie różnorodnych zadań opiekuńczo-wychowawczych przez świetlice, - Wykorzystywanie zasobów środowiska do prac w świetlicach, - Różnorodna oferta dla dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych proponowana przez organizacje pozarządowe. 	<ul style="list-style-type: none"> - Brak rejestru stowarzyszeń zwyczajnych, brak wiedzy na ten temat, - Brak wiedzy na temat powstawania stowarzyszeń, - Brak aktywności stowarzyszeń w ramach Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi, - Niewystarczająca obsada wychowawców i animatorów pracujących na świetlicach i ze społecznością lokalną.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - Promocja zakładania stowarzyszeń, - Zwiększenie liczby uczniowskich stowarzyszeń, - Zdobywanie środków zewnętrznych na realizację różnego typu projektów, - Promowanie działań świetlic, - Integracja społeczności lokalnej. 	<ul style="list-style-type: none"> - Brak biura obsługi Pełnomocnika organizacji pozarządowych, - Niewielkie środki na integrację lokalnych społeczności, - Mała aktywność na rzecz zdobywania grantów na działania lokalne, - Niewielki poziom współpracy stowarzyszeń sportowych z pozostałymi organizacjami, - Brak możliwości rozwoju stowarzyszeń działających poza promocją sportu z powodu małych środków na utrzymanie.

4. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ WRAZ Z WNIOSKAMI

Diagnoza jest punktem wyjściowym i podstawą do planowania celów i kierunków działania. Diagnozę sporządzono w oparciu o dane zarówno z pomocy społecznej, a także dane dotyczące struktury demograficznej, sytuacji gospodarczej, rynku pracy, ochrony zdrowia, oświaty, mieszkalnictwa, bezpieczeństwa publicznego. Istotnym elementem diagnozy jest prognoza stanu przyszłego, na podstawie, której powinny być zatwierdzane decyzje dotyczące celów i planu działania. Żeby zdobyć pełną diagnozę społeczną przeprowadzono ankiety wśród mieszkańców, co dało

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

możliwość poznania spojrzenia i wyobrażenia jakie ma społeczeństwo na temat problemów społecznych.

Ankiętę dotyczącą opinii na temat lokalnych uwarunkowań i problemów społecznych dla potrzeb opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych przeprowadzono w 2014 roku wśród mieszkańców gminy Kowala. **Wśród ankietowanych było 119 mężczyzn i 559 kobiet, razem 678 osób.** Grupa respondentów była zróżnicowana pod względem wiekowym jak również pod względem wykształcenia.

Spośród problemów społecznych wymienionych przez ankietowanych, według stopnia ważności, najwięcej odpowiedzi otrzymały: bezrobocie, alkoholizm, emigracja młodych i dobrze wykształconych ludzi oraz bieda, problemami które zostały również wspomniane, ale już w mniejszym stopniu były mała aktywność środowisk lokalnych, starzejące się społeczeństwo, chuligaństwo, niż demograficzny, przemoc w rodzinie niepełnosprawność, narkomania, przestępczość i inne problemy, które określali sami ankietowani takie jak: pomoc zdrowotna, brak posterunku policji, zazdrość i dokuczliwość sąsiedzka, jak również brak lokali mieszkalnych.

Odpowiedzi na pytanie: *Jakie problemy społeczne występują na terenie gminy? Proszę zaznaczyć trzy z niżej wymienionych, które uważa Pan/i za najpoważniejsze.*

L.p.	Wyszczególnione problemy	K	M	R
1	Bieda	163	41	204
2	Bezrobocie	467	92	559
3	Przestępczość	20	6	26
4	Alkoholizm	298	58	356
5	Przemoc w rodzinie	40	12	52
6	Narkomania	25	7	32
7	Niepełnosprawność	38	6	44
8	Chuligaństwo	105	22	127
9	Mała aktywność środowisk lokalnych	158	43	201
10	Emigracja młodych i dobrze wykształconych osób	222	49	271
11	Starzejące się społeczeństwo	120	27	147
12	Niż demograficzny	75	22	97
13	Inne (jakie?) pomoc zdrowotna	0	1	1
14	Inne (jakie?) brak posterunku policji	1	0	1
15	Inne (jakie?) zazdrość i dokuczliwość sąsiedzka	1	0	1
16	Inne (jakie?) brak lokali mieszkalnych	1	0	1

Źródło: Opracowanie własne

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

Institucje i organizacje odpowiedzialne za zaangażowanie na rzecz rozwiązywania problemów społecznych to między innymi ośrodek pomocy społecznej i policja. W dalszej kolejności jest to Urząd Pracy, Powiatowe Centrum Pomocy Społecznej.

Wszyscy ankietowani, mężczyźni jak również kobiety, wskazali w ankiecie odpowiedź na pytanie *Jaka jest Pana/i ocena warunków życia w gminie?* 5=bardzo dobra, 4=dobra, 3=przeciętna, 2=zła, 1=bardzo zła. Odpowiedzi przedstawia poniższa tabela.

Pytanie/Ocena	5			4			3			2			1		
	K	M	R	K	M	R	K	M	R	K	M	R	K	M	R
Lokalny rynek pracy	3	0	3	47	13	60	239	44	283	172	43	215	86	13	99
Szkolnictwo podstawowe	88	24	112	320	66	382	125	24	149	11	3	14	3	0	3
Szkolnictwo gimnazjalne	53	16	69	302	60	362	140	27	167	32	3	35	4	2	6
Edukacja przedszkolna	104	22	126	275	51	326	117	26	143	35	6	41	11	0	11
Pomoc społeczna	32	13	45	149	31	180	259	46	305	63	14	77	21	7	28
Opieka zdrowotna	15	7	22	153	37	190	243	41	284	81	21	102	35	6	41
Mieszkalnictwo socjalne	3	3	6	96	12	108	226	46	252	97	29	126	61	12	73
Bezpieczeństwo mieszkańców	6	5	11	221	43	264	237	45	282	58	17	75	12	4	16
Dostępność do kultury i rozrywki	15	5	20	150	27	177	212	51	263	129	23	152	33	5	38
Dostępność do sportu i rekreacji	36	12	48	182	42	224	203	36	239	80	18	98	20	1	21
Dostępność do Internetu	82	26	108	255	36	291	140	28	168	50	13	63	16	2	18
Wodociągi i jakość wody	91	31	122	308	66	374	109	11	120	21	8	29	7	3	10
Stan dróg	29	11	40	203	47	250	192	39	231	81	14	95	37	4	41
Komunikacja lokalna	14	9	23	151	29	180	197	36	233	106	25	131	73	3	76
Stan środowiska naturalnego	17	8	25	244	48	292	208	47	255	51	9	60	11	1	12
Placówki handlowe	34	8	42	255	43	298	206	36	242	32	6	38	8	2	10
Placówki usługowe	17	9	26	168	18	186	246	54	300	78	21	99	18	5	23
Inne (jakie?)															
kościół	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0
opłaty za śmieci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1

Źródło: Opracowanie własne

Respondenci mogli również wypowiedzieć się na temat obszarów, które są największym problemem gminy. Odpowiedzi były następujące.

L.p.	Obszary problemowe	K	M	R
1	Zły stan dróg	184	34	218

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

2	Zanieczyszczone środowisko	82	29	111
3	Słabo rozwinięta sieć przedszkoli	130	29	159
4	Słaby dostęp do opieki zdrowotnej	221	45	266
5	Godziny otwarcia świetlic szkolnych, środowiskowych	82	22	104
6	Dostęp do Internetu	57	22	79
7	Budowa sieci kanalizacyjnej	237	53	290
8	Brak dostępu do środków komunikacji publicznej	180	32	212
9	Brak ścieżek rowerowych	294	68	362
10	Brak ogólnodostępnego placu zabaw dla dzieci	257	47	304
11	Inne (jakie?) dzikie wysypiska śmieci	0	1	1
	brak utwardzenia dróg lokalnych	0	1	1
	brak chodników	3	0	3
	brak ogólnodostępnego placu zabaw	1	0	1
	wysokie opłaty za śmieci	1	0	1

Źródło: Opracowanie własne

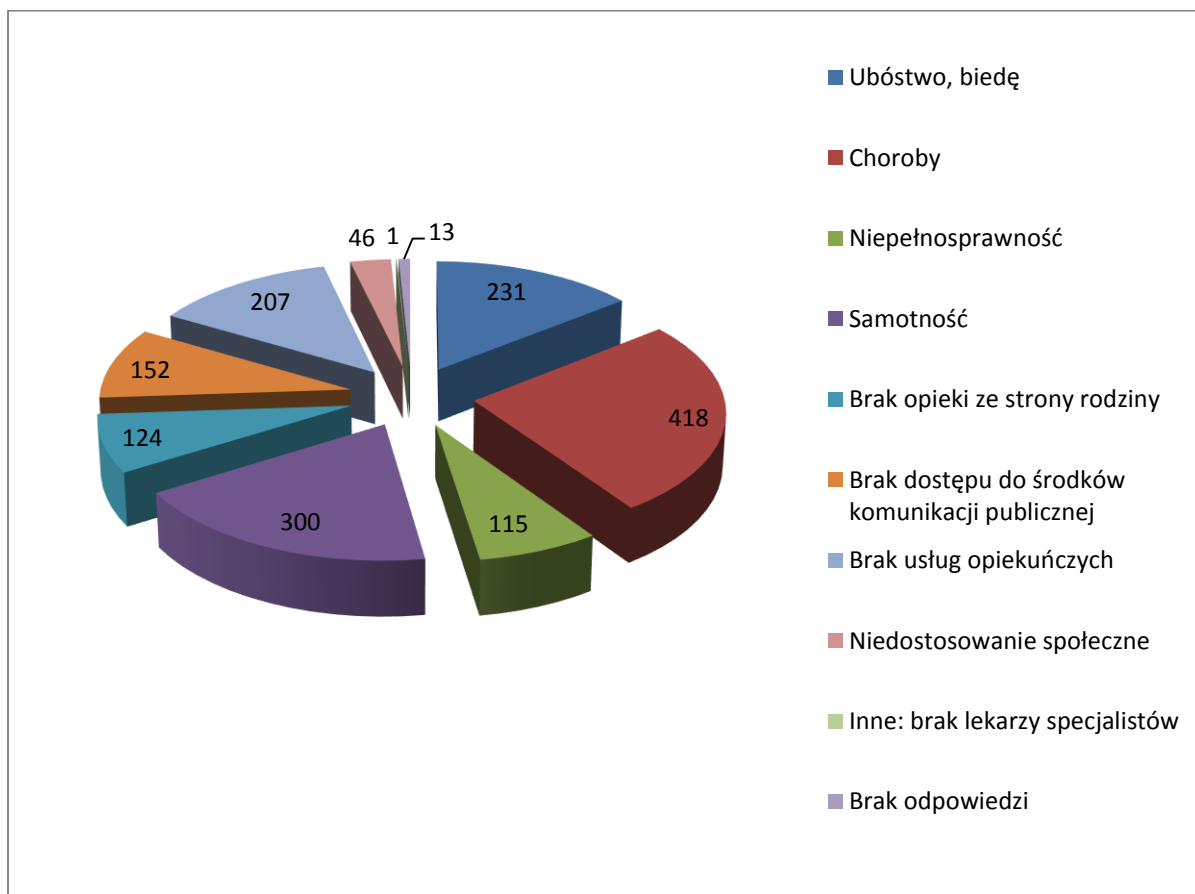
Z powyższych tabel można wywnioskować, iż obszarami, które stanowią spory problem dla gminy są: brak ścieżek rowerowych, brak ogólnodostępnego placu zabaw dla dzieci, budowa sieci kanalizacyjnej oraz słaby dostęp do opieki zdrowotnej.

Reasumując odpowiedzi ankietowanych pod względem pomocy osobom starszym respondenci odpowiadali, iż osoby starsze najczęściej potrzebują pomocy ze względu na:

1. **ubóstwo, biedę- 231 osób**
2. **choroby- 418 osób**
3. niepełnosprawność- 115 osób
4. **samotność- 300 osób**
5. brak opieki ze strony rodziny- 124 osoby
6. brak dostępu do środków komunikacji publicznej- 152 osoby
7. **brak usług opiekuńczych- 207 osób**
8. niedostosowanie społeczne- 46 osób
9. inne (jakie?) brak lekarzy specjalistów 1 osoba

Odpowiedzi nie udzieliło 13 osób.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

Źródło: opracowanie własne

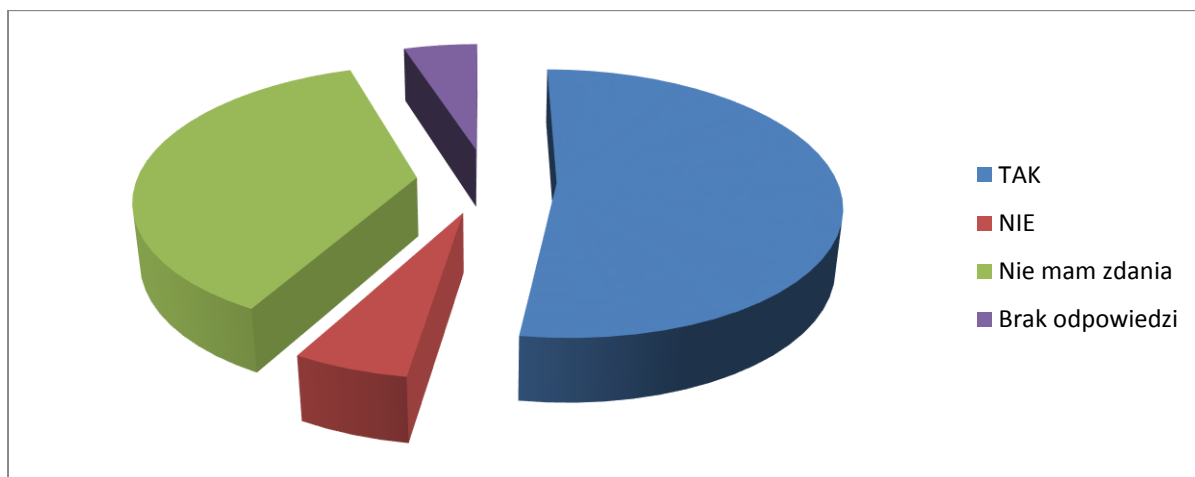
Na pytanie, czy na terenie gminy jest zapotrzebowanie na świadczenia usług opiekuńczych dla osób starszych? uzyskano odpowiedzi:

- **tak - 293 osoby**

- nie - 31 osób

- nie mam zdania- 207 osób

Nie odpowiedziało 28 osób.

Źródło: opracowanie własne

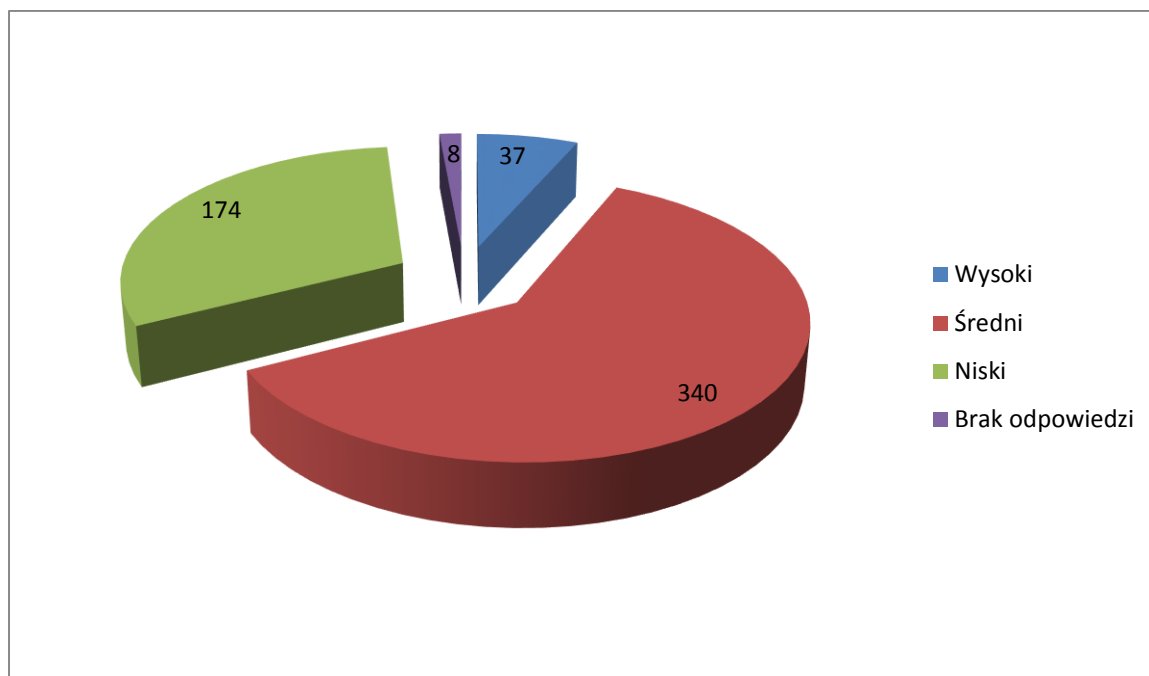
W ankiecie były poruszone także sprawy świetlic środowiskowych. Ankietowani twierdzą, że jest ich za mała liczba jak na całą gminę, że w tych świetlicach, które funkcjonują powinien być wydłużony czas pracy, uznano również za bardzo potrzebne zatrudnienie pomocy dydaktycznej, psychologa, pedagoga, organizowanie kursów językowych oraz prowadzenie kółka teatralnego.

Ankietowani pomyśleli również o dorosłych w wieku produkcyjnym i pozytywnie odpowiedzieli na pytanie dotyczące kursów jakie mogłyby być organizowane na terenie gminy Kowala, a byłyby to między innymi kursy zawodowe, językowe, kulinarne, komputerowe oraz prawa jazdy.

Respondenci ocenili poziom współpracy między mieszkańcami, a władzami gminy jako:

- wysoki odpowiedziało 37 osób,
- **średni** odpowiedziało **340 osób**,
- niski odpowiedziało 174 osoby.

Brak odpowiedzi 8 osób.

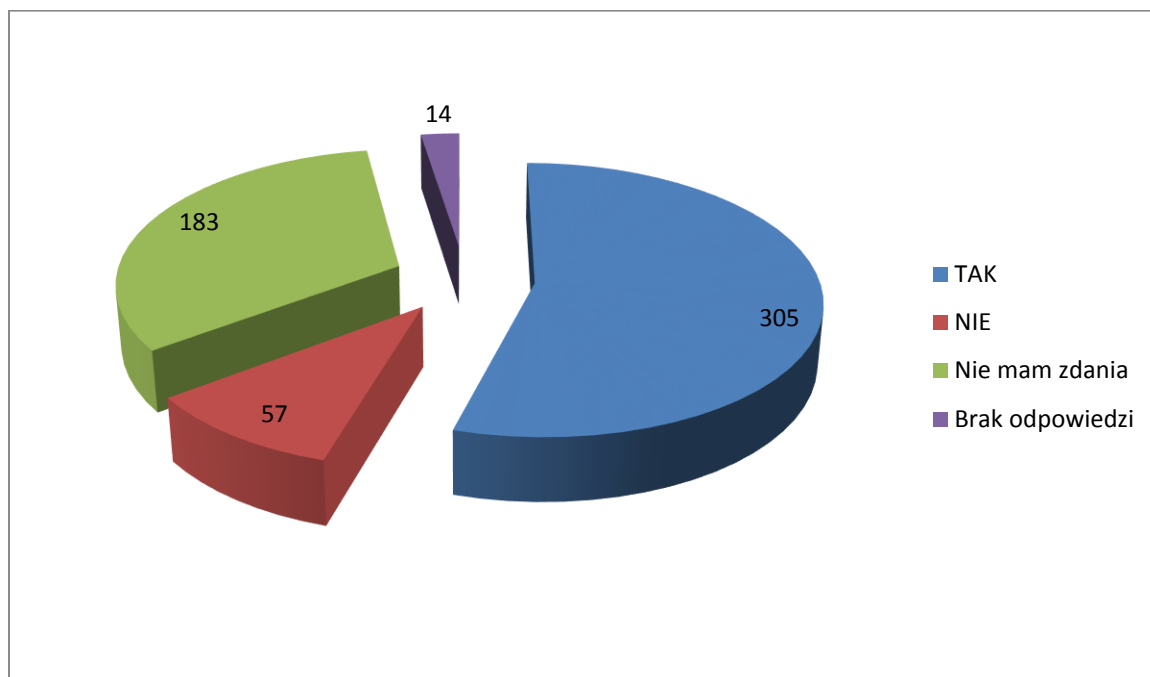

Źródło: opracowanie własne

W ankiecie umieszczono pytanie dotyczące ngo: *Czy jest Pan/i za tym, aby powstawały stowarzyszenia i organizacje pozarządowe w gminie zajmujące się sprawami społecznymi?*

- tak odpowiedziało 305 osób
- nie odpowiedziało 57 osób
- nie mam zdania odpowiedziało 183 osoby

Brak odpowiedzi 14 osób.

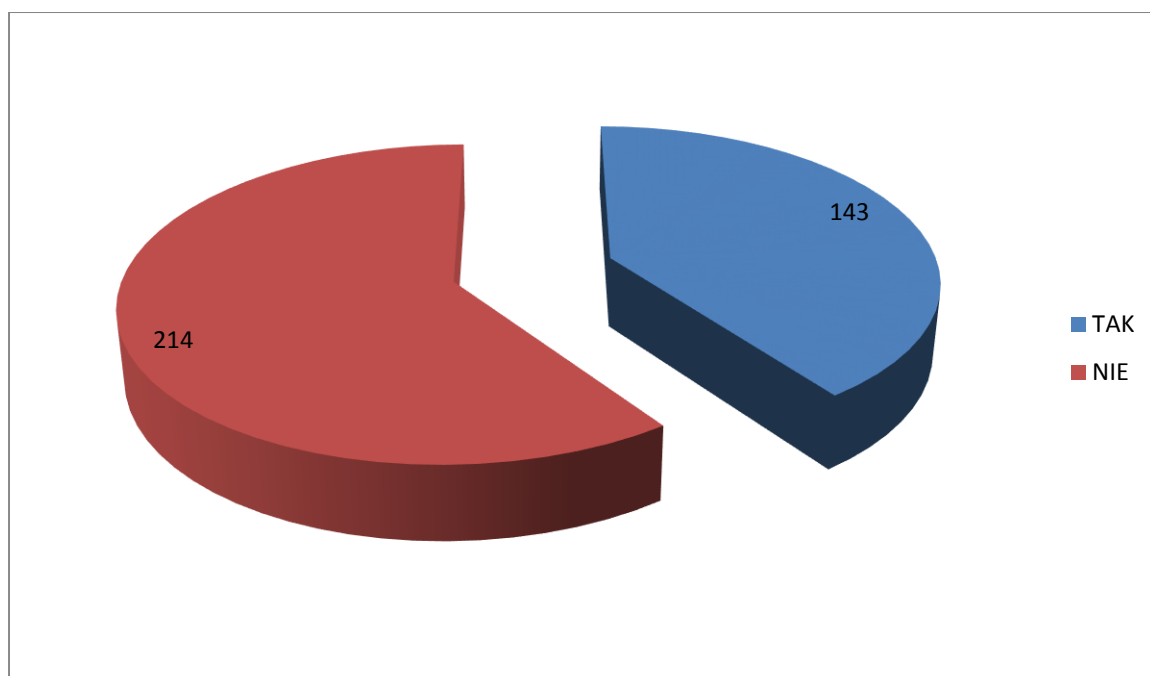

Źródło: opracowanie własne

Jeśli tak, to czy chciałby/aby Pan/i być członkiem takiego stowarzyszenia?

- tak odpowiedziało 143 osoby

- nie odpowiedziało 214 osób.

Źródło: opracowanie własne

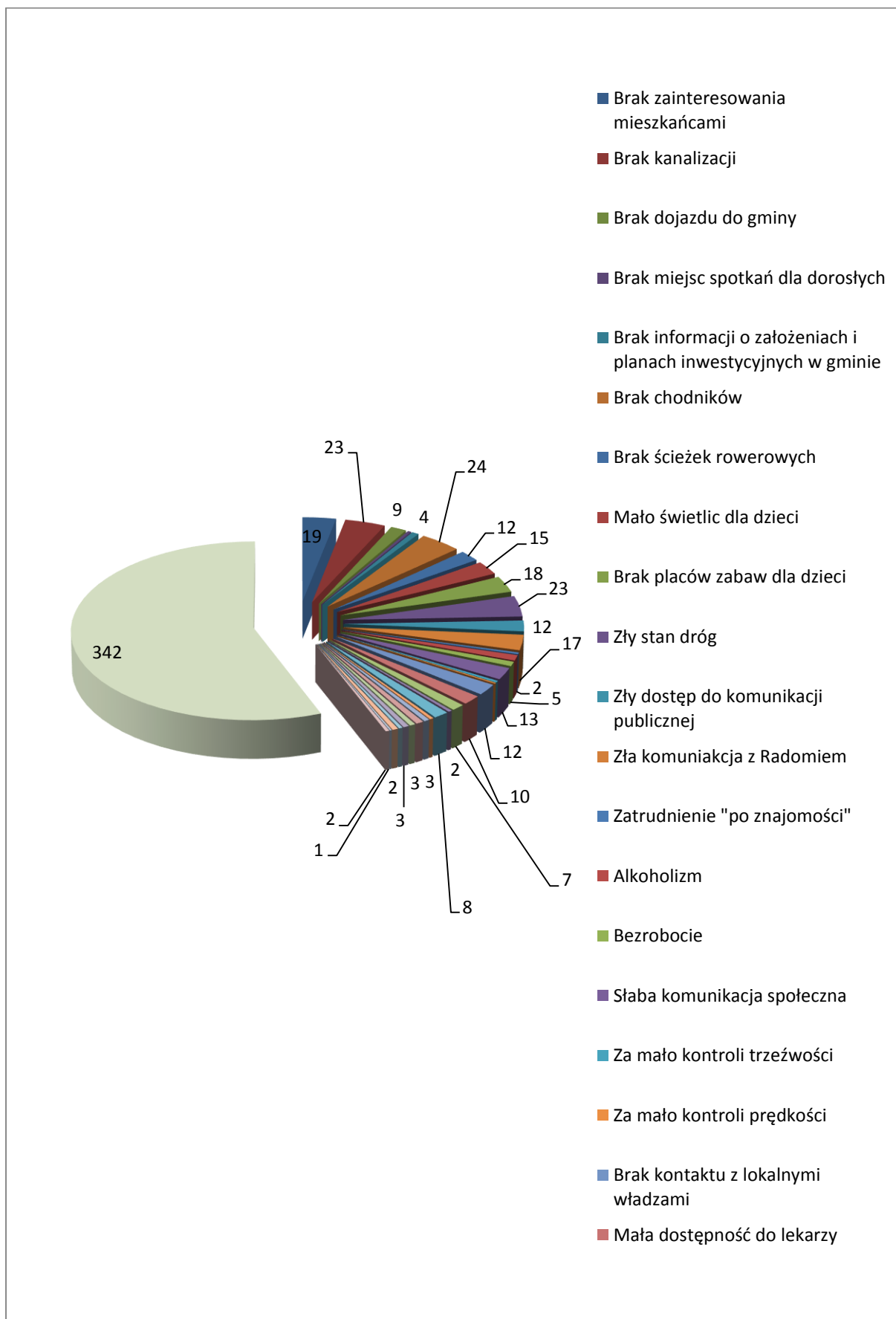
STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

Pytanie: *Co Pana/i zdaniem jest najsłabszą stroną sołectwa, w którym Pan/i mieszka?* zawierało następujące odpowiedzi:

- brak zainteresowania mieszkańcami 19 osób
- brak kanalizacji 23 osoby
- brak dojazdu do gminy 9 osób
- brak miejsc spotkań dla dorosłych 2 osoby
- brak informacji o założeniach i planach inwestycyjnych w gminie 4 osoby
- brak chodników 24 osoby
- brak ścieżek rowerowych 12 osób
- mało świetlic dla dzieci 15 osób
- brak placów zabaw dla dzieci 18 osób
- zły stan dróg 23 osoby
- zły dostęp do komunikacji publicznej 12 osób
- zła komunikacja z Radomiem 17 osób
- zatrudnienie „po znajomości” 2 osoby
- alkoholizm 6 osób
- bezrobocie 5 osób
- słaba komunikacja społeczna 13 osób
- za mało kontroli trzeźwości 2 osoby
- za mało kontroli prędkości 1 osoba
- brak kontaktu z lokalnymi władzami 12 osób
- mała dostępność do lekarzy 10 osób
- brudne i zarośnięte rowy 7 osób
- nieodśnieżone chodniki 2 osoby
- mała ilość przedszkoli 8 osób
- brak żłobka 2 osoby
- duże podatki za działki budowlane 3 osoby
- brak organizacji 4 osoby
- słaby dostęp do internetu 3 osoby
- brak boiska przy gimnazjum 3 osoby
- brak inicjatyw sołtysa 2 osoby
- brak osób przeprowadzających dzieci przez ulice 3 osoby
- brak gazociągu 1 osoba
- brak przejścia przez tory 2 osoby

Brak odpowiedzi 342 osoby.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

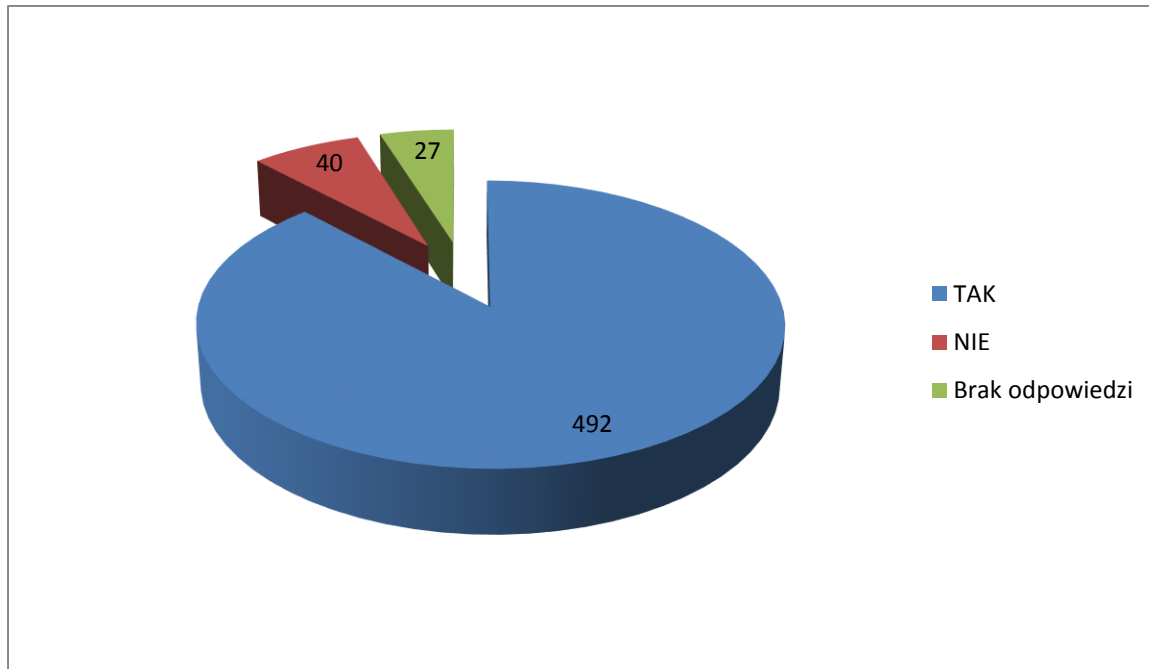
Źródło: opracowanie własne

Pytanie: *Czy problem rozwoju gminy jest dla Pana/i ważny?*

- **tak** odpowiedziało **492 osoby**

- nie odpowiedziało 40 osób

Brak odpowiedzi 27 osób.

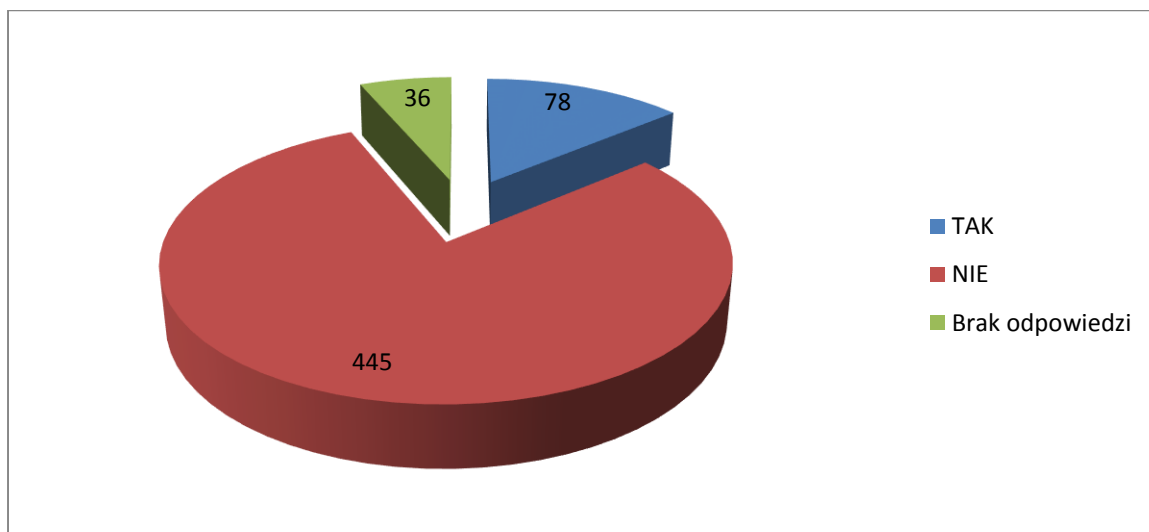
Źródło: opracowanie własne

Pytanie: *Czy zna Pan/i założenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Kowala na lata 2015-2017?*

- **tak** odpowiedziało **78 osób**

- **nie** odpowiedziało **445 osób**

Brak odpowiedzi 36 osób.

Źródło: opracowanie własne

Podsumowując ankietowanym mieszkańcom zależy na rozwoju gminy, potrzebują bliskiego kontaktu z zarządzającymi, potrzebują zgłaszać im swoje problemy i potrzeby. Respondenci widzą wiele problemów społecznych, którymi są zaniepokojeni i oczekują propozycji ich rozwiązania. Doceniają dobrze pracujące instytucje oraz prace organizacji pozarządowych.

5. PROGNOZA ZMIAN

Ludzie XXI w. są to istoty, które pędzą przez życie by dogonić rozwijającą się technologię, by nie zostać za bardzo w tyle, by chociaż trochę zbliżyć się do tego ideału, którym chcą być tzn. mieć dobrą, satysfakcjonującą pracę, zarabiać na tyle pieniędzy, aby można było utrzymać siebie samego i własną rodzinę, aby nic im nie brakowało, aby wszyscy mieli dach nad głową.

Przez ten pęd do „doskonałości” bardzo często staje się tak, że zapominamy być po prostu ludźmi, ludźmi dobrymi, którzy zwracają uwagę na innych, na tych którzy potrzebują naszej uwagi, naszego dobrego słowa, po prostu zwykłej rozmowy w miłej i kojącej atmosferze. Rodzice bardzo często skupiają się na pracy, na pieniądzach nie zauważając tego, że ich dzieci potrzebują właśnie rozmowy, poświęcenia im nawet chwili czasu. Przez to uciekają się w inne bardzo złe nawyki jakimi są narkotyki, alkohol, chuligaństwo. Rodzic dopiero po tym jak stanie się coś złego zauważa to, że nie poświęcał swoim dzieciom czasu i że ważniejsze od nich stały się pieniądze i praca.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kowala ma pokazać wszystkim jej mieszkańcom, że jest mnóstwo możliwości i rozwiązań, aby nasze życie nie było tylko gonitwą za dniem jutrzejszym, za przyszłością, ale było życiem, które jest szczęśliwe wśród osób bliskich.

Strategia jest dokumentem, który pokazuje mieszkańcom ich prawa, ukazuje szanse na lepsze i godne życie w gminie Kowala. Zawarte są w niej również możliwe zmiany jakich można dokonać by wszystkim żyło się lepiej i sytuacje rodzinne, społeczne ulegały poprawie.

Gmina Kowala ma być miejscem, w którym jej mieszkańcy będą czuli się bezpiecznie, będą mogli rekreacyjnie, a także kreatywnie spędzać wolne chwile razem ze swoimi rodzinami i bliskim sąsiedztwem. Ma ona zapewniać wszystkim dobrą opiekę medyczną, edukację. Pomoc społeczna to aktywizowanie do samodzielności, wiary we własne siły, wsparcie w trudnych momentach, interwencja, ale przede wszystkim profilaktyka zachowań dysfunkcyjnych. Ważnym elementem życia społecznego jest integracja społeczności lokalnej. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej jako Centrum Aktywności Lokalnej pracujący metodą Organizacji Społeczności Lokalnej będzie starał się umacniać tę integrację i odbudowywał więzi pomiędzy różnymi społecznościami gminy także poprzez spotkania, imprezy środowiskowe, konkursy. Obraz przyszłości rozwoju obejmuje osoby niepełnosprawne, i te które są wykluczone ze społeczeństwa, albo są zagrożone wykluczeniem, dzieci i młodzież, osoby starsze, bezrobotne, rodziny wielodzietne oraz niepełne, każdą grupę społeczną z jej indywidualnymi potrzebami, ale priorytetem będzie dbałość o rodzinę, która jest fundamentem wszelkiego dobra społecznego i od jej kondycji zależy, czy zmiana społeczna będzie rozwojem, czy degradacją.

6. MISJA

Wspólne działanie osób, instytucji i organizacji, w celu podniesienia jakości życia rodzin w gminie Kowala.

7. PRIORYTETY

Uwzględniając charakterystykę terenu gminy Kowala oraz diagnozę jej problemów społecznych, kierując się misją, która wskazuje kierunek działań polityki społecznej, sformułowano cel strategiczny dla obszarów:

1. Obszar Bezrobocie/aktywizacja zawodowa.
2. Obszar Pomoc społeczna.
3. Obszar Rodzina: edukacja, pedagogizacja, wsparcie.
4. Obszar Wychowanie i edukacja.
5. Obszar Niepełnosprawność i osoby starsze.
6. Obszar Bezpieczeństwo.
7. Obszar Przemoc w rodzinie.
8. Obszar Ochrona i promocja zdrowia.
9. Obszar Aktywność Lokalna.
10. Obszar Profilaktyka uzależnień.
11. Obszar Organizacje pozarządowe.

Cel strategiczny:

Wzmacnianie rodziny poprzez edukację, aktywizację i działania profilaktyczne.

Cel strategiczny został wyznaczony na podstawie priorytetów działań ustalonych w trakcie prac Zespołu do spraw Opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Kowali.

Za priorytetowe uznano takie działania jak:

1. Edukacja

2. Aktywizacja

3. Profilaktyka

4. Bezpieczeństwo

5. Integracja

6. Niwelacja

Kolejność ustalono według wagi jaką nadano działaniom, aby z powodzeniem można było realizować misję i cel główny Strategii.

Następnie zostały określone cele główne dla każdego obszaru.

8. CELE STRATEGICZNE

8.1. Obszar Wychowanie i Edukacja

Cel:

Wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży.

Cele szczegółowe:

1. Wsparcie dzieci i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju.
2. Rozbudzanie kreatywności i aktywności społecznej.
3. Propagowanie właściwych wzorców postaw.
4. Podnoszenie świadomości dzieci i młodzieży w dziedzinie zagrożeń społecznych.
5. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.
6. Działalność w ramach wolontariatu.

Kierunki działań:

1. Rozszerzenie dożywiania dzieci uczęszczających do placówek oświatowych działających w gminie.
2. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.
3. Zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, w tym sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych, organizowanie wypoczynku, remontowanie i rozbudowę obiektów sportowych, budowę nowych ścieżek rowerowych.
4. Rozwijanie oferty świetlic w gminie, w tym środowiskowej i szkolnych.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

5. Zintegrowanie działań na rzecz rodziny i dziecka w gminie poprzez stałą współpracę placówek oświatowych i kulturalnych, jednostek pomocy społecznej i służby zdrowia, sądu rejonowego i kuratorów sądowych, policji, organizacji pozarządowych i kościoła.
6. Zwiększenie dostępności poradnictwa specjalistycznego dla dzieci i młodzieży oraz rodziców, w tym pomocy psychologiczno-pedagogicznej i terapeutycznej .
7. Promowanie idei wolontariatu.

L.p.	Sposoby realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy	Odpowiedzialni	Źródło finansowania	Wskaźniki realizacji działań
1.	Akcje w ramach działalności Szkolnego i Gminnego Wolontariatu	2015 - 2017	Wolontariat Gminny - Szkolne Koła Wolontariatu,	Wolontariat Gminny - Szkolne Koła Wolontariatu,	Budżet GOPS	- sprawozdania z przeprowadzonych akcji - protokoły ze spotkań podsumowujących roczną pracę Szkolnych Kół Wolontariatu
2.	Praca w Samorządzie Uczniowskim	2015 - 2017	Samorzady Szkolne PG w Parznicach	Opiekunowie Szkolnego Samorządu PG w Parznicach	bezkosztowo	- protokoły z zebrań Samorządu Szkolnego - notatki z działalności Samorządu Gminnego
3.	Treningi, zawody wewnętrzzszkolne i międzyszkolne	2015 - 2017	Uczniowski Klub Sportowy „GIM” Parznice, Gminne Kluby Sportowe	Uczniowski Klub Sportowy „GIM” Parznice, Gminne Kluby Sportowe	Budżet Urzędu Gminy w Kowali	- protokoły z zebrań władz klubowych, - sprawozdania z zawodów i imprez sportowych

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWALA
NA LATA 2015-2017**

4.	Wyjścia do kina, teatru, muzeum, spotkania z ludźmi kultury i sztuki	2015 - 2017	Publiczne Gimnazjum w Parznicach Świetlice Środowiskowe, stowarzyszenia, GOPS	Publiczne Gimnazjum w Parznicach Świetlice Środowiskowe, stowarzyszenia, GOPS	Budżet Urzędu Gminy w Kowali	- dokumentacja szkolna, - sprawozdania z działalności stowarzyszeń
5.	Korzystanie z zasobów biblioteki szkolnej	2015 - 2017	Szkolna Biblioteka, Filia Biblioteki Publicznej	Szkolna Biblioteka, Filia Biblioteki Publicznej	Budżet Urzędu Gminy w Kowali	- liczba wypożyczonych książek - udział w Konkursach Czytelniczych - sprawozdania z Konkursów Czytelniczych
6.	Warsztaty dla młodzieży, spotkania o charakterze szkoleniowym ze specjalistami od uzależnień od nikotyny, narkotyków, alkoholu	2015 - 2017	Publiczne Gimnazjum, pedagog, psycholog szkolny, GOPS	Publiczne Gimnazjum, pedagog, psycholog szkolny, GOPS	Budżet Urzędu Gminy w Kowali	- udział w warsztatach, spotkań - liczba odbytych spotkań, warsztatów - ulotki, plakaty
7.	Praca w ramach Szkolnego Koła Promującego Zdrowie, spotkania ze specjalistami zajmującymi się zdrowym odżywianiem, m.in. dietetykiem	2015 - 2017	Szkolny Koordynator ds. Promocji Zdrowia, wychowawcy klas, opiekunowie świetlic środowiskowych	Szkolny Koordynator ds. Promocji Zdrowia wychowawcy klas, opiekunowie świetlic środowiskowych	Budżet Urzędu Gminy w Kowali	- dokumentacja szkolna, - liczba odbytych spotkań

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

8.	Udział w zajęciach dodatkowych, udział w konkursach, przedstawieniach	2015 - 2017	Publiczne Gimnazjum, świetlice środowiskowe, stowarzyszenia	Publiczne Gimnazjum, świetlice środowiskowe, stowarzyszenia	Budżet Urzędu Gminy w Kowali	- dokumentacja szkolna, - sprawozdania
9.	Współpraca z policją (spotkania, prelekcje, warsztaty), spotkania szkoleniowe dotyczące przepisów ruchu drogowego, pierwsza pomoc przedlekarska	2015 - 2017	Komisariat Policji, Publiczne Gimnazjum	Komisariat Policji, Publiczne Gimnazjum	Budżet PG, Policji	- liczba spotkań, prelekcji - ulotki, plakaty - sprawozdania
10.	Działalność Szkolnego Koła PTSM, udział w rajdach, wycieczkach, imprezach plenerowych	2015 - 2017	Szkolne Koło PTSM, świetlice środowiskowe, stowarzyszenia	Szkolne Koło PTSM, świetlice środowiskowe, stowarzyszenia	Budżety: Urzędu Gminy, Szkoły, instytucji	- liczba wycieczek, rajdów - sprawozdania

8.2. Obszar Ochrona i Promocja Zdrowia

Cel:

Zdrowe społeczeństwo, świadome zagrożeń, aktywne i sprzyjające integracji z innymi.

Cele szczegółowe:

1. Zapewnienie mieszkańcom równego dostępu do usług medycznych.
2. Promocja zachowań prozdrowotnych.
3. Podnoszenie świadomości społeczeństwa w dziedzinie zagrożeń zdrowotnych.
4. Podnoszenie poczucia odpowiedzialności za swoje zdrowie.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

5. Zaspakajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia.

Kierunki działań:

1. Podnoszenie jakości świadczonych usług medycznych.
2. Zwiększenie dostępności do podstawowych usług medycznych i poradnictwa specjalistycznego.
3. Prowadzenie profilaktyki zdrowotnej.
4. Zabezpieczanie świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa, ginekologii i stomatologii, zgodnie z minimalnym planem zabezpieczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej.
5. Podejmowanie działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców, w tym opracowywanie i realizowanie programów zdrowotnych.
6. Inicjowanie przedsięwzięć lokalnych mających na celu zaznajomienie mieszkańców z czynnikami szkodliwymi dla zdrowia oraz ich skutkami.
7. Profilaktyka chorób cywilizacyjnych.
8. Zwiększenie opieki nad osobami starszymi we współpracy z innymi instytucjami z terenu.

L p.	Sposoby realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy	Odpowiedzialni	Źródło finansowania	Wskaźniki realizacji działań
1.	Rozbudowa lokalowa Ośrodka Zdrowia w celu poszerzenia pakietu specjalistycznego (pozyskanie nowych lokali lub rozbudowa już istniejącego), prace remontowe istniejących pomieszczeń-dostosowanie ich do wymogów obowiązujących w przepisach prawa	2015-2017	SPZOZ, Urząd Gminy	kierownik SPZOZ-u	Budżet Gminy, Budżet SPZOZ, Fundusze pomocowe	-ilość lokali poddanych remontom, -ilość pozyskanych lokali lub rozbudowanych
2.	Modernizacja oraz zakup nowych	2015-2017	SPZOZ, Urząd Gminy	Kierownik SPZOZ	Budżet SPZOZ,	-liczba urządzeń podlegających

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWALA
NA LATA 2015-2017**

	urządzeń medycznych				Budżet Urzędu Gminy	modernizacji, -liczba zakupionych nowych urządzeń
3.	Wdrożenie programu profilaktycznego w zakresie chorób układu krążenia, raka szyjki macicy, wad postawy, próchnicy u dzieci i młodzieży	2015-2017	SPZOZ UG Placówki powiatowe	Specjalista pediatra, Specjalista chorób wewnętrznych, Lekarz stomatolog, Położna środowiskowa, pielęgniarka medycyny szkolnej, asystent stomatologa	Budżet Urzędu Gminy Budżet SPZOZ Fundusze pomocowe	-liczba pacjentów uczestniczących w danych programach profilaktycznych
4.	Wdrożenie programu edukacji zdrowotnej dla poszczególnych grup wiekowych w celu obniżenia ryzyka chorób cywilizacyjnych	2015-2017	SPZOZ	specjalista chorób wewnętrznych	Budżet SPZOZ, Budżet UG, Fundusze pomocowe	-ocena poziomu świadomości pacjentów na podstawie ankiety, -liczba pacjentów, którzy wzięli udział w programie
5.	Permanentne szkolenie personelu medycznego w zakresie koniecznym do świadczonych usług medycznych	2015-2017	SPZOZ	kierownik SPZOZ-u pielęgniarka koordynująca	Budżet SPZOZ, Budżet UG, Fundusze pomocowe	-certyfikaty uczestnictwa, -liczba osób przeszkolonych, -liczba szkoleń w skali roku
6.	Udział w profilaktycznych działaniach	2015-2017	SPZOZ, GOPS, GKRPA,	kierownik SPZOZ	Budżet Gminy,	-ilość wspólnie podjętych zadań,

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWALA
NA LATA 2015-2017**

	podczas różnych spotkań lokalnych mieszkańców, np. Festynu Rodzinnego w Kowali		UG		opłaty za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, Budżet SPZOZ	-liczba mieszkańców, którym udzielono porad
7.	Kontynuacja i usprawnienie opieki medycznej nad osobami przewlekle chorymi	2015-2017	SPZOZ, UG, GOPS	kierownik SPZOZ, pielęgniarka środowiskowa, pielęgniarka środowiskowo-rodzinna	Budżet Gminy, Budżet SPZOZ	-procentowy udział osób podlegających opiece, -katalog świadczonych usług
8.	Udział w Zespole Interdyscyplinarnym w realizowaniu ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.	2015-2017	GKRPA, GOPS, SPZOZ, Komenda Policji, Szkoły, Stowarzyszenie	kierownik SPZOZ, pielęgniarka środowiskowo-rodzinna	Budżet Gminy, Budżet SPZOZ	-liczba podjętych interwencji

8.3. Obszar Pomoc Społeczna

Cel:

1. Profesjonalne służby społeczne wzmacniające świadomość społeczną, podnoszące jakość życia mieszkańców, rodzin i lokalnych społeczności, mobilizujące siły zewnętrzne na rzecz integracji.
2. Utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym.

Cele szczegółowe:

1. Wzmacnianie rodzin, podnoszenie poziomu ich funkcjonowania.
2. Pomoc rodzinom będącym w kryzysie; rozwijanie systemu wsparcia.
3. Wsparcie bezrobotnych i poszukujących pracy.

4. Promocja przedsiębiorczości w tym ekonomii społecznej i aktywności zawodowej jako drogi do samorealizacji.
5. Zapewnienie ubogim bezpieczeństwa socjalnego.
6. Usprawnianie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki.
7. Ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych.
8. Wzmacnianie kadry pomocy społecznej oraz rozwijanie infrastruktury socjalnej.
9. Wyzwalanie aktywności obywatelskiej.
10. Wspólne diagnozowanie problemów społecznych i potrzeb mieszkańców.
11. Wzmocnienie trwałości rodziny, jej świadomości wychowawczej i przeciwdziałanie dezintegracji oraz zjawiskom patologicznym.

Kierunki działań:

1. Promowanie w gminie prawidłowego modelu rodziny oraz edukowanie rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, m.in. przez pracowników OPS-u i placówek oświatowych.
2. Zintensyfikowanie pracy socjalnej z rodzinami, w szczególności dotkniętymi bezradnością opiekuńczo-wychowawczą.
3. Udzielanie przez OPS pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej z systemu pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych.
4. Zwiększenie dostępności poradnictwa specjalistycznego dla rodzin oraz osób samotnie wychowujących dzieci, w tym pomocy psychologiczno-pedagogicznej, terapeutycznej i prawnej
5. Promowanie idei wolontariatu.
6. Rozwijanie oferty świetlic środowiskowych w gminie.
7. Podejmowanie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i stażach oraz organizacji robót publicznych, prac interwencyjnych i zatrudnienia socjalnego.
8. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami bezrobotnymi, w tym w oparciu o kontrakt socjalny.
9. Zmniejszanie skutków bezrobocia poprzez pomoc finansową udzielaną przez OPS.
10. Pozyskiwanie inwestorów (m.in. poprzez promowanie gminy oraz wprowadzenie systemu preferencji) oraz wspieranie małej i średniej przedsiębiorczości.
11. Opracowywanie i realizowanie projektów służących aktywizacji osób bezrobotnych, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.
12. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi o zasięgu ponadgminnym działającymi na rzecz osób bezrobotnych.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA NA LATA 2015-2017

13. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich, m.in. poprzez organizowanie dla nich dożywiania w szkołach, wypoczynku letniego i zimowego, wyposażenie ich w podręczniki i pomoce szkolne oraz odzież, przyznawanie im stypendiów szkolnych, a także zapewnienie im dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
14. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi i niepełnosprawnymi.
15. Udzielanie przez OPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym i niepełnosprawnym.
16. Podnoszenie jakości usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.
17. Rozwijanie aktywnych i zdrowych form spędzania czasu wolnego przez osoby starsze i niepełnosprawne – zaspokajanie ich potrzeb kulturalno-społecznych, rekreacyjnych i edukacyjnych, w tym organizowanie cyklicznych imprez i spotkań integracyjnych, wycieczek, m.in. przy wykorzystaniu działającego w gminie Klubu Seniora.
18. Podejmowanie współpracy z PCPR-em, PUP-em i PFRON-em w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, m.in. przy likwidacji barier architektonicznych oraz uzyskaniu i utrzymaniu odpowiedniego zatrudnienia.
19. Rozwijanie współpracy z podmiotami wspierającymi osoby z zaburzeniami psychicznymi.
20. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi o zasięgu ponadgminnym działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych oraz z kościołem.
21. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne w codziennym życiu.
22. Doksztalcanie i zwiększanie kadry pomocy społecznej poprzez udział w szkoleniach i kursach oraz zatrudnianie specjalistów.
23. Rozwijanie infrastruktury socjalnej w gminie poprzez poszerzenie oferty już działających jednostek oraz utworzenie, w razie potrzeby, nowych.
24. Zachęcanie mieszkańców do udziału w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych oraz wspieranie inicjatyw społecznych.
25. Zwiększenie dostępu mieszkańców gminy do informacji o możliwościach uzyskania i dostępnych formach świadczeń pomocowych, m.in. przez sieć Internet.
26. Coroczne informowanie decydentów, w tym radnych, o występujących w gminie problemach społecznych i istniejących potrzebach społecznych.
27. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami zagrożonymi i dotkniętymi bezdomnością.
28. Udzielanie przez OPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom zagrożonym i dotkniętym bezdomnością, opracowywanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności.
29. Tworzenie w gminie mieszkań socjalnych.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

30. Zapewnianie osobom bezdomnym schronienia.

31. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi o zasięgu ponadgminnym działającymi na rzecz osób bezdomnych.

L.p	Sposoby realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy	Odpowiedzialni	Źródło finansowania	Wskaźniki realizacji działań
1.	Opracowanie i realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny	2015	GOPS, Szkoły, Publiczne Przedszkole, SPZOZ, ngo	Koordynator Poradni „Przystań”, kierownik GOPS	Budżet GOPS, budżet wojewody, granty, środki unijne	- dokument, - liczba zrealizowanych działań, -liczba osób, którym udzielono wsparcia, -roczne sprawozdanie
2.	Poszerzanie warsztatu pracownika socjalnego poprzez opracowanie autorskich narzędzi pracy socjalnej	2016-2017	GOPS	kierownik GOPS	bezkosztowo	- liczba powstałych narzędzi, - liczba spotkań roboczych, - protokoły ze spotkań
3.	GOPS jako Centrum Aktywności Lokalnej	2015-2017	GOPS, ngo, UG, Szkoły, Posterunek Policji, sołectwa	kierownik GOPS	Budżet GOPS, środki pomocowe, granty, dotacje	- liczba podejmowanych działań środowiskowych, -sprawozdania z projektów, - liczba uczestników
4.	Opracowanie i wdrożenie Programów Aktywności	2015-2017	GOPS Kowala, ngo	kierownik GOPS liderzy z GOPS	Budżet GOPS, środki pomocowe, granty,	- liczba podejmowanych działań środowiskowych,

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

	Lokalnej dla różnych grup społecznych				dotacje, sponsorzy	-sprawozdania z projektów, - liczba uczestników
5.	Opracowanie i Wdrożenie Programu Promocji Wolontariatu	2015-2017	GOPS Kowala	kierownik GOPS koordynator Centrum Wolontariatu	Budżet GOPS, środki pomocowe, granty, dotacje, sponsorzy	- liczba podejmowanych działań środowiskowych, -sprawozdania z projektów, - liczba uczestników
6.	Koordynowanie działań aktywizujących osoby starsze poprzez Gminny Program Wspierania Osób Niepełnosprawnych i Starszych w tym Klub Seniora	2015-2017	GOPS Kowala	Koordynator Klubu Seniora, kierownik GOPS, Dyrektorzy Szkół	Budżet GOPS, środki pomocowe, granty, dotacje, sponsorzy	- liczba spotkań Klubu, - lista uczestników Klubu, - liczba podejmowanych działań, -sprawozdania z wydarzeń
7.	Inicjatywa na Rzecz Młodzieży w gminie Kowala – społeczna diagnoza i poszukiwanie oferty rozwoju i wsparcia społecznego.	2015-2017	PSP i PG, GOPS Kowala, ngo	Lider z GOPS, Dyrektorzy Szkół	Budżet GOPS, środki pomocowe, granty, dotacje, sponsorzy, budżety Szkół	- liczba spotkań, - sprawozdanie z podjętych akcji, - liczba uczniów biorących udział w działaniach, -zdjęcia, -scenariusze spotkań
8.	Punkt Wsparcia Osób Długotrwale	2015-2017	GOPS Kowala, ngo, SPZOZ	Koordynator Punktu Informacyjnego	Budżet GOPS, środki pomocowe,	- informacje na stronie www.,

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

	Chorych i Niepełnosprawnych			dla Osób Niepełnosprawnych i Długotrwale Chorych,	granty, dotacje,	-liczba osób, które skorzystały z porady, -liczba spotkań grupy wsparcia
9.	Punkt Poradnictwa Obywatelskiego	2016-2017	GOPS Kowala, ngo	Lider z GOPS, kierownik GOPS	Budżet GOPS, środki pomocowe, granty,	- informacje na stronie www., -liczba osób, które skorzystały z porady,
10.	Opracowanie i wdrożenie procedur motywowania klientów ośrodka pomocy społecznej do podnoszenia kwalifikacji i rozwiązywania własnych problemów	2016-2017	GOPS Kowala	Kierownik GOPS	Budżet GOPS	-dokument określający procedury, - liczba osób uczestniczących w grupie wsparcia dla bezrobotnych, - liczba spotkań grupy
11.	Opracowanie i wdrożenie programu pokonywania bezradności społecznej i podnoszenie świadomości opiekuńczo-wychowawczej rodziców.	2016-2017	GOPS Kowala, ngo	kierownik GOPS	Budżet GOPS, środki pomocowe, granty, dotacje,	- dokument Programu, - liczba osób uczestniczących w programie, - sprawozdanie z wykonania zadania, - ankiety ewaluacyjne
12.	Organizowanie zdrowych form wypoczynku i spędzania wolnego czasu	2015-2017	PSP i PG, GOPS Kowala, świetlice	kierownik GOPS	Budżet GOPS, środki pomocowe, granty, dotacje,	-liczba dzieci, które skorzystały z pomocy, -program pobytu

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

	dzieci i młodzieży.		środowisko we			- wysokość budżetu realizującego zadania
13.	Przygotowanie i realizacja programu profilaktyczno-terapeutycznego dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych i dotkniętych patologią.	2016-2017	PSP i PG, GOPS Kowala, świetlice środowisko we	kierownik GOPS	Budżet GOPS, środki pomocowe, granty, dotacje,	-liczba dzieci, które skorzystały z pomocy, - dokument programu, -sprawozdanie z realizacji
14.	Poszerzenie oferty i realizacja usług pielęgnacyjno-opiekuńczych dla osób starszych i przewlekle chorych takich jak Dom Dziennego Pobytu lub podobnych form.	2016-2017	GOPS Kowala, UG	kierownik GOPS	Budżet GOPS	-liczba zatrudnionych opiekunek, - liczba osób objętych pomocą, - koszt wykonanych usług
15.	Utworzenie Poradnictwa rodzinnego psychologiczno - pedagogicznego	2015-2017	GOPS Kowala, ngo	Koordinator Poradni „Przystań”, kierownik GOPS	Budżet GOPS, środki pomocowe, granty, dotacje,	- liczba osób, które otrzymały poradę, - liczba zatrudnionych specjalistów, - wysokość budżetu
16.	Opracowanie i wdrażanie programu	2016-2017	GOPS Kowala,	kierownik GOPS	Budżet GOPS, środki pomocowe,	-liczba dzieci uczestniczących w projekcie,

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

	edukacyjno-wychowawczego dla dzieci w wieku do 7 lat.		ngo, świetlice		granty, dotacje	- sprawozdanie z wykonania zadania, - zdjęcia
17.	Przygotowanie i realizacje programów pomocowych i interwencyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy.	2016-2017	GOPS Kowala, Posterunek Policji, GKRPA	Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego, koordynator grup roboczych	Budżet GOPS, środki pomocowe, granty, dotacje	- liczba osób, które skorzystały z interwencji, - liczba spotkań edukacyjnych
18.	Utworzenie miejsca wychodzenia z bezrobocia dla mieszkańców gminy typu CIS, KIS lub podobne.	2016-2017	GOPS Kowala, ngo, UG,	kierownik GOPS	Budżet GOPS, środki pomocowe, granty, dotacje	- dokument stwierdzający powstanie podmiotu, - budżet projektu, - liczba osób uczęszczających do ośrodka
19.	Promocja ekonomii społecznej i innych form przedsiębiorczości.	2015-2017	GOPS Kowala, ngo, UG	kierownik GOPS	Budżet GOPS, środki pomocowe, granty, dotacje	- liczba szkoleń, warsztatów, - liczba uczestników, - program warsztatów, szkoleń
20.	Opracowanie i Realizacja Programu Profilaktycznego „Na Marginesie”	2017	GOPS Kowala, PG, PSP	kierownik GOPS	Budżet GOPS,	-liczba godzin szkoleniowych i warsztatów, -liczba uczestników, - program warsztatów
21.	Pomoc mieszkańcom w poprawie warunków zamieszkania	2016-2017	GOPS Kowala, UG	kierownik GOPS	Budżet UG	-liczba lokali socjalnych, - liczba przeprowadzonych remontów,

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

	(doradztwo, dofinansowanie)					-liczba udzielonych porad
22.	Pomoc mieszkańcom w poprawie warunków życia (w ramach obowiązującej ustawy o pomocy społecznej)	2015-2017	GOPS Kowala	kierownik GOPS	Budżet GOPs, Budżet UG, dotacje	- liczba osób, którym udzielono pomocy, - budżet różnorodnych form pomocy, -liczba zawartych kontraktów, -liczba wydanych decyzji
23.	Opracowanie i wdrożenie procedur współpracy z osobami z nerwicami i chorymi psychicznie	2016-2017	GOPS Kowala, SZOZ	kierownik GOPS	Budżet GOPs, Budżet UG, dotacje	- liczba osób, którym udzielono pomocy, - liczba osób, które uzyskały poradę, - opracowanie procedury
24.	Doskonalenie kadry Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej uwzględniające nowoczesne techniki pracy socjalnej i potrzeby zmieniających się realiów środowiska lokalnego	2015-2017	GOPS Kowala	kierownik GOPS	Budżet GOPs, środki unijne	- liczba otrzymanych certyfikatów, - liczba godzin szkoleniowych, - tematyka szkoleń

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

25.	Modernizacja i rozwój bazy lokalowej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej	2016-2017	GOPS Kowala, UG	Kierownik GOPS	Budżet GOPS, Budżet UG, dotacje	- liczba wyremontowanych lokali, - budżet zadania, - uzasadnienie do zmian
26.	Niwelowanie skutków bezrobocia poprzez udostępnianie różnych zastępczych form zatrudnienia, pomoc finansową i możliwości zdobywania nowych umiejętności	2015-2017	GOPS Kowala, UG	kierownik GOPS, koordynator z UG	Budżet GOPS, środki unijne	- liczba osób, które skorzystały z prac społecznie użytecznych lub innych form zatrudnienia, - liczba osób, które przeszły kursy zawodowe, - liczba godzin szkoleniowych
27.	Organizowanie grup wsparcia dla bezrobotnych, niepełnosprawnych, uzależnionych i innych grup szukających wsparcia	2015-2017	GOPS Kowala	kierownik GOPS	Budżet GOPS, środki unijne	- charakterystyka grup samopomocowych, - liczba grup, - liczba osób uczestniczących w grupach
28.	Zapobieganie dyskryminacji kobiet na rynku pracy poprzez programy rozwijające umiejętności	2015-2017	GOPS Kowala, ngo, UG	kierownik GOPS, koordynator z UG.	Budżet GOPS, środki unijne	- treść programu, - liczba osób objętych programem, - liczba kursów,

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

	społeczne i kwalifikacje zawodowe.					- wysokość wydatkowanych środków
--	------------------------------------	--	--	--	--	----------------------------------

8.4. Obszar Organizacje Pozarządowe

Cel:

Kształtowanie lokalnego społeczeństwa obywatelskiego i wspomaganie rozwoju społeczności lokalnych.

Cele szczegółowe:

1. Podnoszenie skuteczności i efektywności działań w sferze zadań publicznych poprzez budowanie partnerstwa między administracją samorządową i organizacjami pozarządowymi.
2. Prowadzenie nowatorskich efektywnych działań na rzecz gminy.
3. Zwiększenie aktywności organizacji w wykorzystaniu środków pozabudżetowych na rzecz mieszkańców gminy.

Kierunki działań:

1. Wspieranie lokalowe powstających w gminie organizacji pozarządowych, promowanie ich działalności oraz udzielanie im pomocy w nawiązaniu współpracy
2. Propagowanie idei wolontariatu oraz pozyskiwanie wolontariuszy do udziału w realizacji zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.
3. Zapewnienie dzieciom i młodzieży alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
4. Rozwijanie poczucia przynależności do społeczności lokalnej.
5. Promocja postaw obywatelskich i prospołecznych.
6. Zwiększenie udziału mieszkańców w rozwiązywaniu problemów lokalnych.
7. Przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniu społecznemu.

Lp	Sposoby realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy	Odpowiedzialni	Źródło finansowania	Wskaźnik realizacji działań
1.	Organizowanie turniejów i zawodów z różnych dziedzin sportu.	2015-2017	Klub Sportowy „Zorza”, „Luks”, „Jaskółka”	Prezisi Stowarzyszeń	Budżet Stowarzyszenia, darowizny, dotacje, granty	- liczba osób, - liczba grup, - zdjęcia

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

2.	Organizacja Forum Organizacji Pozarządowych.	2015-2017	Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Gminy Kowala, GOPS Kowala	Prezes Stowarzyszenia	Budżet Stowarzyszenia, darowizny, dotacje, granty	- prowadzenie forum, - informowanie o działalności organizacji pozarządowych
3.	Organizacja wystaw związanych z historią i tradycją	2015-2017	Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Gminy Kowala	Prezes Stowarzyszenia	Budżet Stowarzyszenia, darowizny, dotacje, granty	- promowanie historii i tradycji wśród mieszkańców,
4.	Wspieranie działań świetlicowych.	2015-2017	Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Gminy Kowala, GOPS Kowala	Prezes Stowarzyszenia	Budżet Stowarzyszenia, darowizny, dotacje, granty	- pomoc w organizacji, - wsparcie,
5.	Przeciwdziałanie marginalizacji i ubóstwu poprzez dostarczanie żywności w naturze do najbardziej potrzebujących mieszkańców gminy	2015-2017	Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Gminy Kowala, GOPS Kowala	Kierownik GOPS	Budżet Stowarzyszenia, darowizny,	- bank żywności, - pomoc w naturze, - osoby ubogie,
6.	Animowanie działań historycznych, edukacyjnych i środowiskowych w Domu Pamięci Ks. R. Kotlarza	2015-2017	Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Gminy Kowala, GOPS	Prezes Stowarzyszenia, Kierownik GOPS	Budżet Gminy	- zdjęcia, - nauka historii lokalnej, - pamięć o zasłużonych którzy odeszli

8.5. Obszar Profilaktyka uzależnień

Cel strategiczny:

Zbudowanie skutecznego systemu zapobiegania i rozwiązywania problemów uzależnień.

Cele szczegółowe:

1. Zwiększenie dostępności do pomocy psychologicznej, terapeutycznej i rehabilitacji dla osób uzależnionych od alkoholu.
2. Zwiększenie dostępności do pomocy psychologicznej i prawnej dla rodzin, w których występują problemy alkoholowe, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.
3. Zwiększenie świadomości na temat uzależnień różnych grup społecznych poprzez kampanie informacyjne i edukacyjne w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii w szczególności dla dzieci i młodzieży.
4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień.

Kierunki działań:

1. Poszukiwanie współpracy i partnerstw w zakresie dostępności mieszkańców gminy do specjalistów z dziedziny uzależnień.
2. Prowadzenie profilaktycznych kampanii społecznych dotyczących ważnych problemów związanych z uzależnieniami i zdrowym stylem życia.
3. Przeprowadzenie aktualnej diagnozy zjawiska narkomanii i alkoholizmu na terenie gminy wśród różnych grup wiekowych, w szczególności wśród dzieci i młodzieży.
4. Promowanie zdrowego stylu życia.
6. Poszukiwanie środków finansowych na specjalistyczne poradnictwo poprzez wnioskowanie o środki zewnętrzne, w tym unijne.
7. Rozwijanie pomocy socjoterapeutycznej wśród dzieci i młodzieży.

Lp.	Sposoby realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy	Odpowiedzialni	Źródło finansowania	Wskaźniki realizacji działań
1.	Prowadzenie punktu konsultacyjno-informacyjnego	zadanie stałe	GOPS w Kowali	Lider z GOPS	opłaty za wydanie zezwoleń na sprzedaż	- liczba udzielonych porad i przeprowadzon

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

	dla osób zagrożonych uzależnieniami, uzależnionych i ich rodzin.				napojów alkoholowych	ych interwencji w zakresie uzależnień i współuzależnienia
2.	Prowadzenie rozmów interwencyjno-motywujących z osobami uzależnionymi i członkami ich rodzin w celu nakłonienia ich do podjęcia leczenia odwykowego	zadanie stałe	GKRPA GOPS	Przewodniczący GKRPA , Lider z GOPS	bezkosztowo	- liczba osób, z którymi przeprowadzono rozmowy, - liczba przeprowadzonych spotkań rodzinnych.
3.	Kierowanie na terapię osób uzależnionych i współuzależnionych	zadanie stałe	GKRPA GOPS	Lider z GOPS Przewodniczący GKRPA	opłaty za wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	- liczba wydanych skierowań
4.	Zorganizowanie grupy wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych	2015-2017	GOPS	Lider z GOPS	opłaty za wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	-liczba osób objętych pomocą w ramach grupy wsparcia
5.	Zatrudnienie terapeuty do prowadzenia zajęć terapeutycznych	2015-2017	GOPS	kierownik GOPS	opłaty za wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	- liczba osób objętych pomocą terapeutyczną, -liczba specjalistów.
6.	Prowadzenie kampanii edukacyjnych - zakup i rozprowadzanie	Zadanie stałe	GOPS, GKRPA Ośrodek Zdrowia	Kierownicy jednostek	opłaty za wydanie zezwoleń na sprzedaż	

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWALA
NA LATA 2015-2017**

	ulotek, broszur, plakatów, itp.		Biblioteka Publiczna Stowarzyszenia Szkoły		napojów alkoholowych	
7.	Zdiagnozowanie problemu narkomanii i alkoholizmu na terenie gminy i opracowanie planu działań profilaktycznych.	2015-2017	PG w Parznicach Szkoły podstawowe GOPS, GKRPA Policja	GOPS kierownicy jednostek	opłaty za wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	Opracowanie /dokument
8.	Gminny telefon zaufania Dobra Linia	2015-2017	Urząd Gminy GOPS	kierownik GOPS	opłaty za wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	Liczba udzielonych porad telefonicznych
9.	Dożywanie w miesiącach jesienno-zimowych dzieci uczestniczących w zajęciach w świetlicy integracji środowiskowej „Szansa”	okresowo	Świetlica środowiska wa „Szansa” Stowarzyszenie na Rzecz Wspierania Rozwoju Gminy	Wychowawca świetlicy Szansa, kierownik GOPS	opłaty za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	- liczba dożywianych dzieci, - liczba zakupionych posiłków
10.	Prowadzenie bieżącej działalności świetlicy integracji środowiskowej „Szansa”	zadanie stałe	GOPS	kierownik GOPS	opłaty za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	-liczba dzieci korzystających z pomocy świetlicy, -liczba dzieci biorących udział w grupie socjoterapeutycznej,

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

						-liczba podjętych akcji przez świetlicę
11.	Pomoc w organizowaniu „zielonych szkół”, obozów, kolonii zawierających w ich programach elementy profilaktyki uzależnień lub program zdrowego stylu życia.	co roku	Szkoły GOPS GKRPA	kierownik GOPS	opłaty za wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	-liczba dzieci korzystających z wyjazdów z elementami profilaktyki uzależnień
12.	Udział w ogólnopolskiej profilaktycznej kampanii „Zachowaj Trzeźwy Umysł”	co roku	Szkoły	kierownik GOPS dyrektorzy szkół	opłaty za wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	-liczba szkół, biorących udział w kampanii, -liczba dzieci objętych zadaniami profilaktycznymi
13.	Organizacja trzeźwych Spotkań Pod Choinką	co roku	Świetlica środowiska wa „Szansa”, GOPS	Lider GOPS	opłaty za wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	-liczba osób uczestniczących w spotkaniu
14.	Organizacja Gminnego Konkursu Trzeźwości i Profilaktyki	2016	Szkoły	dyrektor PSP w Bardzicach	opłaty za wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	- liczba szkół biorących udział w konkursie, - liczba dzieci biorących udział w konkursie

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

15.	Przeгляд małych form teatralnych o tematyce profilaktycznej	2015	Szkoły	Dyrekcja PSP w Mazowszanych	opłaty za wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	- liczba wystawionych form teatralnych, - liczba uczestników Przeglądu
16.	Organizowanie spotkań, prelekcji ze specjalistami w dziedzinie profilaktyki	zadanie stałe okresowo	Szkoły GKRPA, GOPS Świetlica „Szansa” Ośrodek Zdrowia	kierownik GOPS dyrektorzy szkół	opłaty za wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	-liczba spotkań, prelekcji, warsztatów, -liczba dzieci i młodzieży, które wzięły udział w edukacji
17.	Organizowanie i finansowanie warsztatów, seminariów dla nauczycieli i rodziców z zakresu zachowań problemowych dzieci i młodzieży	zadanie stałe cyklicznie	GOPS, GKRPA Szkoły	kierownik GOPS dyrektorzy szkół	opłaty za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	-liczba spotkań, prelekcji, warsztatów, -liczba osób, które wzięły udział w edukacji
18.	Organizowanie i finansowanie szkoleń dla podmiotów realizujących Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Przeciwdziałania Narkomanii i Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	cyklicznie	GOPS, GKRPA Stowarzyszenie	kierownik GOPS Przewodniczący GKRPA	opłaty za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych , środki zewnętrzne	- liczba odbytych szkoleń, -liczba uczestników szkoleń

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

19.	Prowadzenie działań edukacyjnych skierowanych do sprzedawców alkoholu oraz działań kontrolnych i interwencyjnych	Corocznie	GKRPA Policja	Przewodniczący GKRPA	opłaty za wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	- liczba przeprowadzonych kontroli, -liczba przeprowadzonych rozmów profilaktycznych
20.	Wspieranie działań profilaktycznych polegających na organizowaniu lokalnych imprez o charakterze integracyjnym, prozdrowotnym	zadanie stałe	Urząd Gminy GKRPA, GOPS Świetlica „Szansa” stowarzyszenia	kierownik GOPS Sekretarz UG Przewodniczący GKRPA	środki budżetowe z promocji Gminy, opłaty za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	-liczba zorganizowanych imprez, - liczba uczestników wydarzeń
21.	Organizowanie udziału w Ogólnopolskich Spotkaniach Trzeźwościowych	co roku	GOPS, GKRPA	Lider Przewodniczący GKRPA	środki własne prywatne, opłaty za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	-liczba uczestników Spotkań,

8.6. Obszar Bezpieczeństwo

Cel:

Podniesienie poziomu bezpieczeństwa w gminie.

Cele szczegółowe:

1. Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich.
2. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

3. Rozwijanie współpracy z instytucjami statutowo zajmującymi się pracą środowiskową z rodziną oraz dziećmi i młodzieżą.
4. Zmniejszenie zjawisk patologicznych.
5. Ograniczenie wypadków drogowych na terenie gminy.
6. Profilaktyka w zakresie bezpieczeństwa na terenie gminy.

Kierunki działań:

1. Zapewnienie rodzinom dotkniętym problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie szerszego dostępu do wsparcia psychologicznego, prawnego i społecznego.
2. Zintensyfikowanie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie, w szczególności skierowanej do dzieci i młodzieży.
3. Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
4. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia.
5. Opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.
6. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi o zasięgu ponadgminnym, działającymi na rzecz dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie.
7. Patrolowanie i wizytowanie miejsc publicznych w gminie.
8. Podejmowanie przez jednostki gminne i jej mieszkańców współpracy z instytucjami o zasięgu ponadgminnym, policją, prokuraturą rejonową, sądem rejonowym, kuratorami sądowymi i organizacjami pozarządowymi na rzecz przeciwdziałania przestępczości.

L.p.	Sposoby realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy	Odpowiedzialni	Źródło finansowania	Wskaźniki realizacji działań
1.	Przeprowadzenie Kampanii Społecznej „Stop włamaniom”	2015	Komisariat Policji III w Radomiu, UG w Kowali	Komendant KP III w Radomiu	Budżet Policji	- liczba rozprawionych ulotek, plakatów, - protokoły ze spotkań Komisji Bezpieczeństwa i Porządku publicznego,

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

						- liczba odbytych spotkań
2.	Wypracowanie metod sprawnej komunikacji z administracją samorządową	2015 - 2017	Komisariat Policji III w Radomiu, UG w Kowali	Komendant KP III w Radomiu	Bez kosztów	- protokoły ze spotkań z sołtysami, radnymi, - liczba odbytych spotkań - protokoły ze spotkań
3.	Propagowanie idei „Reaguj, powiadom, nie toleruj” jako zachęty do systematycznego zawiadamiania policji o przestępstwach i patologiach.	2015 - 2017	Komisariat Policji III w Radomiu, dzielnicowi	Komendant KP III w Radomiu	Budżet Policji	- liczba rozprawionych ulotek, plakatów, - liczba odbytych spotkań z sołtysami, - protokoły ze spotkań
4.	Organizacja spotkań dzieci i młodzieży z pracownikami policji, sanepidu, poradni uzależnień, sądu rodzinnego itp.	2015 - 2017	Komisariat Policji III w Radomiu, Sanepid, GKRPA, GOPS	Komendant KP III w Radomiu, GKRPA	Budżet Policji oraz Urzędu Gminy	- liczba rozprawionych ulotek, plakatów, - protokoły ze spotkań Komisji Bezpieczeństwa i Porządku publicznego, - liczba odbytych spotkań
5.	Organizacja szkoleń	2015 - 2017	Komisariat Policji III w Radomiu,	Komendant KP III w Radomiu	Bez kosztów	- protokoły

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

	z psychologiem, pedagogiem, pracownikiem policji, sądu, sanepidu dla rodziców, nauczycieli i zainteresowanych mieszkańców gminy.		Sanepid, GKRPA, GOPS			ze spotkań z sołtysami, radnymi, - liczba odbytych spotkań - protokoły ze spotkań
6.	Podejmowanie działań w celu wyeliminowania ze szkół przemocy oraz innych negatywnych zjawisk (palenia papierosów, spożywania alkoholu, dystrybucji narkotyków),	2015 - 2017		Komendant KP III w Radomiu, Wójt Gminy Kowala (wydział edukacji), Dyrektorzy szkół,	Budżet Policji oraz Urzędu Gminy	- liczba rozprawionych ulotek, plakatów, - protokoły ze spotkań Komisji Bezpieczeństwa i Porządku publicznego, - liczba odbytych spotkań z osobą uzależnioną, forma warsztatów,
7.	Współpraca z placówkami oświatowymi w zakresie propagowania profilaktyki, informacji i udzielania wsparcia dla osób dotkniętych przemocą.	2015 - 2017	Komisariat Policji III w Radomiu, Pedagog szkolny, GOPS,	Komendant KP III w Radomiu, Dyrektorzy Szkół, UG Kowala	Bez kosztów	- liczba odbytych Spotkań, - protokoły ze spotkań,

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

8.	Prowadzenie działań prewencyjnych, zapewniających bezpieczeństwo ofiarom przemocy, represyjnych wobec sprawców przemocy lub osób, co do których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc oraz działań profilaktycznych (pogadanki, spotkania, akcje np. Tydzień Pomocy Ofiarom Przystępstw).	2015 - 2017	Komisariat Policji III w Radomiu, GOPS	Komendant KP III w Radomiu	Bez kosztów	Liczba sporządzonych Niebieskich Kart: Liczba pokrzywdzonych w tym; - kobiety, - mężczyźni, - małoletni do lat 13, - małoletni, poniżej lat 13. Liczba sprawców, w tym; - kobiety, - mężczyźni,
9.	Kontrola: miejsc sprzedaży alkoholu pod kątem dostępu do niego osób małoletnich, punktów dystrybucji substancji psychoaktywnych oraz miejsc gromadzenia się osób, które środki tego typu zażywają.	2015 - 2017	Komisariat Policji III w Radomiu, (dzielnicowi), GKRPA,	Komendant KP III w Radomiu	Bez kosztów	Liczba sprawców pod wpływem alkoholu, w tym; - kobiety, - mężczyźni, - nieletni, Liczba interwencji domowych ogółem. Liczba wykonanych kontroli GKRPA oraz Dzielnicowego (protokół),

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

10.	Udział w ogólnopolskich kampaniach profilaktycznych.	2015 - 2017	Komisariat Policji III w Radomiu oraz GKRPA	Komendant KP III w Radomiu, Wójt Gminy Kowala	Bez kosztów	- liczba rozprawionych ulotek, plakatów, - liczba odbytych spotkań
11.	Działania prewencyjne – kierowanie osób uzależnionych od alkoholu do GKRPA	2015 - 2017	Komisariat Policji III w Radomiu oraz GKRPA	Komendant KP III w Radomiu, Wójt Gminy Kowala	Bez kosztów	- protokoły ze spotkań z sołtysami, radnymi, - liczba odbytych spotkań - protokoły ze spotkań
12.	Realizacja dodatkowych przedsięwzięć służących poprawie bezpieczeństwa w ramach działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej: (prewencja społeczna)	2015 - 2017	Komisariat Policji III w Radomiu, dzielnicowi oraz GKRPA	Komendant KP III w Radomiu, Wójt Gminy Kowala	Bez kosztów	- liczba rozprawionych ulotek, plakatów, - liczba odbytych spotkań - protokoły ze spotkań
13.	Organizacja spotkań z mieszkańcami gminy, gdzie poruszana jest tematyka bezpieczeństwa osób i mienia.	2015 - 2017	Komisariat Policji III w Radomiu, GOPS, partnerzy, Instytucje.	Komendant KP III w Radomiu, Wójt Gminy w Kowali	Budżet Gminy i Policji	- liczba rozprawionych ulotek, plakatów, - protokoły ze spotkań Komisji Bezpieczeństwa i Porządku publicznego, - liczba odbytych spotkań,

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

14.	Organizowanie przedsięwzięć profilaktycznych kierowanych do dzieci, młodzieży, rodziców oraz pedagogów dot. patologii społecznych – konkursy, spotkania.	2015 - 2017	Komisariat Policji III w Radomiu oraz GKRPA	Komendant KP III w Radomiu, Wójt Gminy Kowala	Bez kosztów	- protokoły ze spotkań z sołtysami, radnymi, - liczba odbytych spotkań, - protokoły ze spotkań, - liczba zorganizowanych festynów,
15.	Kurs pierwszej pomocy.	2015 - 2017	Komisariat Policji III w Radomiu, (Dzielnicowi) , GOPS, OSP Kowala, Ośrodek Zdrowia	Komendant KP III w Radomiu, Wójt Gminy Kowala, GOPS, OSP Kowala	Budżet Gminy i Policji	- liczba rozprawionych ulotek, plakatów, - liczba odbytych Spotkań i szkoleń, - protokoły ze spotkań,
16.	Prowadzenie systematycznych wspólnych policyjno-samorządowych kontroli stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Gminy w miejscach ustalonych jako niebezpieczne,	2015 - 2017	Komisariat Policji III w Radomiu, GOPS, partnerzy, Instytucje.	Komendant KP III w Radomiu, Wójt Gminy w Kowali	Budżet Gminy i Policji	- liczba rozprawionych ulotek, plakatów, - protokoły ze spotkań Komisji Bezpieczeństwa i Porządku publicznego, - liczba odbytych spotkań,
17.	Podniesienie na wyższy poziom współpracy Dzielnicowego z mieszkańcami i	2015 - 2017	Komisariat Policji III w Radomiu oraz partnerzy,	Komendant KP III w Radomiu, Wójt Gminy Kowala	Bez kosztów	- protokoły ze spotkań z sołtysami, radnymi gmin, - liczba odbytych

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

	jednostkami organizacyjnymi gminy tj. GOPS, GKRPA,					spotkań, - protokoły ze spotkań,
18.	Przeciwdziałanie zjawiskom patologii społecznej występującej na terenie gminy Kowala,	2015 - 2017	Komisariat Policji III w Radomiu, (Dzielnicy), GOPS, partnerzy,	Komendant KP III w Radomiu, Wójt Gminy Kowala, GOPS,	Budżet Gminy i Policji	- liczba rozprawionych ulotek, plakatów, - liczba odbytych spotkań, - protokoły ze spotkań,

8.7. Obszar Niepełnosprawność i osoby starsze.

Cel:

Edukacja społeczna w zakresie potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych, integracja ze społecznością lokalną oraz likwidacja barier w gminie Kowala.

Cele szczegółowe:

1. Diagnoza i analiza środowisk osób niepełnosprawnych i starszych.
2. Edukacja instytucji oraz społeczności lokalnej w zakresie niepełnosprawności.
3. Integracja osób starszych i niepełnosprawnych ze społecznością lokalną.
4. Wspieranie instytucji i organizacji w organizowaniu działań na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.
5. Wzmocnienie wiary we własne siły osób niepełnosprawnych i starszych.
6. Promocja działań skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych.
7. Likwidacja barier architektonicznych.
8. Promowanie działań Klubu Seniora działającego przy GOPS w Kowali.

L.p.	Sposoby realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy	Organizatorzy	Źródło Finansowania	Wskaźnik realizacji działań
1.	Diagnoza środowiska osób niepełnosprawnych i starszych.	I-XII. 2015r.	GOPS, Urząd Gminy	Kierownik GOPS	Środki własne	-liczba osób niepełnosprawnych,

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

						- liczba osób starszych,
2.	Choinka integracyjna	10.II. 2015r.	GOPS, Gminny Zespół do Spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym	Kierownik GOPS, Pracownik GOPS	Środki własne, darowizny	-organizacja, -pomoc, -zdjęcia,
3.	Spotkania grupy wsparcia dla rodziców dzieci niepełnosprawnych.	II-XII. 2015r.	GOPS	Kierownik GOPS	Środki własne	-liczba osób objętych pomocą, -liczba spotkań,
4.	Szkolenia z zakresu wiedzy nt. niepełnosprawności.	IV – XI.2015r.	Urząd Gminy, GOPS, Zespół do Spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym	Kierownik GOPS	Środki własne	-liczba osób biorących udział w szkoleniu, -liczba odbytych szkoleń,
5.	Prowadzenie strony internetowej.	I.2015r. – XII. 2015r.	Urząd Gminy, GOPS, Zespół do Spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym	Kierownik GOPS, pracownik GOPS	Środki własne	-informacje nt. niepełnosprawności, -prowadzenie strony, - monitorowanie
7.	Konferencja dla osób niepełnosprawnych	3.XII. 2015r.	GOPS, Urząd Gminy, Zespół do Spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym	Kierownik GOPS	Środki własne, Środki EFS	-liczba uczestniczących, -organizacja, -zdjęcia,

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

8.	Dzień Serca	28.IX. 2015r.	GOPS, Zespół do Spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym	Kierownik GOPS	Środki własne, darowizny	-liczba uczestniczących, -zdjęcia,
9.	Cudowne Ogrody – przegląd twórczości osób niepełnosprawnych	X.2015r.	GOPS, Zespół do Spraw Pomocy Osobom Niepełnosprawnym	Kierownik GOPS	Środki własne	-liczba osób, -liczba występujących, -zdjęcia, -organizacja,
10.	Współpraca w ramach realizacji projektu „e – Kowala – nowoczesna gmina”	I. 2015r. – XII. 2015r.	GOPS, Urząd Gminy	Kierownik GOPS, Wójt Gminy Kowala	Środki własne	
11.	Prowadzenie punktu informacyjnego dla osób chorych i niepełnosprawnych.	I- XII. 2015r.	GOPS	Pracownik GOPS, Kierownik GOPS	Środki własne	-liczba zainteresowanych, -liczba uczestniczących,
12.	Realizacja projektu skierowanego dla osób starszych	VII – XII.2015r.	Klub Seniora działający przy GOPS w Kowali, Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Gminy Kowala.	Pracownik GOPS, Kierownik GOPS	Środki własne, grant, darowizny	-liczba uczestniczących, -przesłanie projektu,
13.	Spotkania Klubu Seniora.	I- XII. 2015r.	Klub Seniora działający przy GOPS w Kowali	Pracownik GOPS, Kierownik GOPS	Środki własne	-liczba uczestniczących, -liczba spotkań,

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOWAŁA
NA LATA 2015-2017**

14.	Organizacja Dnia Seniora	14.XI. 2015r.	Klub Seniora działający przy GOPS, Urząd Gminy,	Pracownik GOPS, Kierownik GOPS	Środki własne	-liczba osób biorących udział,
15.	Wyjazd integracyjny dla osób niepełnosprawnych.	VIII. 2015r.	Klub Seniora działający przy GOPS, GOPS w Kowali, Urząd Gminy.	Pracownik GOPS, Kierownik GOPS	Środki własne	-liczba uczestniczących, -zdjęcia, -miejsce,
16.	Wyjazd integracyjny dla osób starszych	IV - IX. 2015r.	Klub Seniora działający przy GOPS, GOPS w Kowali, Urząd Gminy	Pracownik GOPS, Kierownik GOPS	Środki własne	-liczba uczestniczących, -zdjęcia, -miejsce,

9. WDRAŻANIE STRATEGII I MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kowala jest dokumentem, który określa przebieg i kierunek prac i zaangażowania władz lokalnych w obszarze polityki społecznej na najbliższe lata. Wykonanie i urzeczywistnienie celów zawartych w Strategii zleca się instytucjom działającym w poszczególnych obszarach, tj. szkołom, ośrodkowi zdrowia, organizacjom pozarządowym, ośrodkowi pomocy społecznej i innym instytucjom samorządowym pracującym na rzecz mieszkańców.

By Strategia mogła być wdrażana w życie musi być przyjęta przez władze lokalne czyli Radę Gminy Kowala.

Realizacją Strategii zarządza Wójt Gminy Kowala lub osoba, której udzieli pełnomocnictwa w tym zakresie. Wójt określa również sposób nadzorowania i kontrolowania oraz oceny. Zgodnie z wolą ustawodawcy wyrażoną w art. 110 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej, realizacją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych koordynuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Podczas wykonywania tej funkcji Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zbiera każdego roku od realizatorów poszczególnych zadań zapisanych w Strategii materiały analityczne oraz dane z monitoringu i ewaluacji programów w celu dokonania oceny stopnia efektywności ich realizacji przez radnych. Wyniki analiz będą także pomocne w podejmowaniu decyzji w poszczególnych etapach realizacji Strategii.

Strategia jest dokumentem dynamicznym, co oznacza, że wprowadzanie zmian w jej zapisach jest możliwe, a nawet właściwe, a w niektórych sytuacjach wręcz konieczne. Wprowadzając

jakiegokolwiek zmiany należy pamiętać o zasadniczych kierunkach Strategii, które nie mogą ulec żadnym zmianom. Najczęściej, modyfikacjom, powinny być poddawane zapisy w części operacyjnej dokumentu, ze względu na zmieniające się uwarunkowania zarówno wewnątrz gminy, jak i w jej otoczeniu.

Jednak najlepszą metodą na wprowadzenie zmian w zapisach Strategii jest jej weryfikacja w społecznym procesie zbliżonym do tego, jaki towarzyszył jej tworzeniu, powtarzającym w regularnych cyklach. Uspołeczniony sposób weryfikacji (np. z wykorzystaniem ankiet) dokumentu służyć będzie ocenie realizacji oraz uaktualnieniu zapisu Strategii, zwłaszcza jej niezrealizowanej części. W czasie weryfikacji mogą powstawać zupełnie nowe cele szczegółowe i projekty dotyczące tych aspektów życia w gminie, których aktualnie autorzy nie byli w stanie przewidzieć. Pamiętać jednak należy o konsekwentnym dążeniu do poprawy jakości życia mieszkańców zawartych w wizji, celu nadrzędnym oraz celach głównych, te bowiem elementy Strategii nie powinny być poddawane zmianom i modyfikacjom.

10. UWAGI KOŃCOWE

„We wzorcowym społeczeństwie obywatelskim występuje obfitość kapitału społecznego, czyli zaufania, zasad postępowania i woli współpracy. W społeczeństwie obywatelskim ludzie sobie ufają i zrzeszają się w celu realizacji zbiorowych celów. Mogą się różnić poglądami i przekonaniami, ale szanują się nawzajem i są tolerancyjni wobec odmienności. Obywatele uważają innych za równych sobie i wierzą w równość szans, mając przy tym świadomość, że idealna równość wyników jest nieosiągalna. Stosunki między ludźmi są przede wszystkim poziome: każdy człowiek ma taką samą godność, takie same obowiązki, takie same uprawnienia i równość ta jest zapisana w prawie. Jednostki są prawdziwymi obywatelami, to znaczy interesują się sprawami publicznymi i zależy im na pomyślności całej wspólnoty. W swoim postępowaniu do pewnego stopnia kierują się duchem publicznym. Podobnie jak kapitalizm nie jest to utopia, lecz system zgodny z egoistycznymi elementami ludzkiej natury. *Ludzie biorą pod uwagę interesy innych między innymi ze względu na wiarę w to, że większość innych obywateli będzie się zachowywała podobnie.* Wiara ta nie wynika wyłącznie z zaufania do kultury obywatelskiej, ale także z istnienia silnych i skutecznych instytucji publicznych, które nagradzają postawy obywatelskie i zachęcają do nich.” (Diamond L.)

Strategia to z pewnością dokument, ale proces jego powstawania czyni go niezbędnym narzędziem wszystkich działań w sferze polityki społecznej na danym terenie. To tekst, który powinien być najczęściej używany spośród innych ważnych aktów sprawczych. Winien być jasnym, konkretnym zapisem społecznych założeń, tłumaczeniem marzeń i ideałów na język praktyk i zasad. Misja nie jest wydumaniem upiększeniem tekstu, ale osiągnięciem wspólnoty terytorialnej, jest światłem na końcu drogi, którą pragnie podążać dana społeczność. Strategia nie może być wydumaniem, sztucznym aktem prawa miejscowego, nie zrozumiałym dla większości, albo wręcz niedostępnym, ale zrozumiałym dla

mieszkańców tekstem, z którego można rozliczyć władze terenowe i osoby odpowiedzialne za jej realizację w poszczególnych działaniach zamieszczonych w harmonogramie. Może być także przyczynkiem do tego, aby zrobić rachunek sumienia ze swoich własnych społecznych poświęceń. Ile w nas mandatu zaufania, woli współpracy, może pomóc w zweryfikowaniu ocen, czy to, że jakieś działanie upadło nie zależało również od naszej postawy, kompleksów, przekonania, że wszyscy działają na naszą szkodę i „na pewno się nie uda”, dlatego nie angażowaliśmy się w żadne oddolne akcje.

Strategia oznacza:

- **Spoleczeństwo**-obywatelskie, kapitał ludzki z zaufaniem do własnych możliwości i instytucji publicznych, z wolą współpracy, chętnych do sąsiedzkich spotkań w działaniach na rzecz wspólnych korzyści lub wspólnie uznawanych ideałów.
- **Tworzenie**-przygotowywanie, sporządzanie, projektowanie, urzeczywistnianie, przeprowadzanie, realizowanie –działanie na rzecz innych lub wspólnie z innymi, znajdowanie w tym tworzeniu możliwości realizacji własnych celów.
- **Rozwiązanie**-znalezienie właściwego rozstrzygnięcia, wyjście z jakiejś sytuacji, wykonanie czegoś w myśl założeń, planu itp., sposób, wynik załatwienia czegoś, poszukiwanie nowych, trafnych odpowiedzi na stare pytania, poszukiwanie z wiarą we wspólne siły, w pozytywny skutek wysiłków, odnajdywanie rozwiązań dla prostych problemów, budowanie doświadczenia.
- **Aktywność**- inicjatywę, branie żywy udział w czymś, czynną postawę wobec życia i działania, rezygnację z narzekania i krytykowania, jeśli samemu przyjmuję postawę bierną. Aktywność ku czemuś, rozwijaniu siebie wśród innych i pomaganie innym dla siebie.
- **Twórczość**- inicjowanie, projektowanie, wnioskowanie, dawanie nowych pomysłów, reformowanie, tworzenie innej atrakcyjnej rzeczywistości, patrzenie w dal, rozmawianie z ideałami, czynienie piękna. Także dzielenie się swymi talentami, umiejętnościami z innymi członkami społeczeństwa. Tworzenie na rzecz dobrobytu wspólnego, dla poczucia dumy z tego miejsca gdzie mieszkamy, naznaczenie swą twórczością tej rzeczywistości, aby swoją społeczność wyróżnić na tle innych.
- **Energię**- skłonność i zdolność do intensywnego działania, która uznawana jest za cechę ludzką. To porzucenie zachowań dotkniętych bezradnością i niezaradnością. Energia i wiara we własne siły, motywacja w działaniu wspólnymi celami i już zdobytymi osiągnięciami pozwala na dotrzymanie kroku pierwszym biegaczom w maratonie do przyszłości. Przekonanie, że możemy być w czołówce, nie musimy kazać sobie pomagać, możemy pomagać innym. Energia walczy z przeszkodami usuwając je z drogi, nie poddaje się porażkom.
- **Gminę**- podstawowa jednostkę podziału administracyjnego i samorządu terytorialnego kraju, także mieszkańców w obrębie tej jednostki. Miejsce na ziemi. Najlepiej z cechami domu i poczucia przynależności do niego. Może być miejscem, dla którego chce się przeznaczać swój

cenny czas, mieć z tego satysfakcję, obserwować owoce swych działań i motywować się do kolejnych. Dobrze, abyśmy myśleli o niej w kategoriach „u nas”.

- **Inspirację**- natchnienie, zapal twórczy, wpływ wywierany na kogoś, sugestię, To inspirowanie jeden drugiego. Strategia może być inspiracją wielu naszych działań, jednocześnie nasze doświadczenie społeczne może inspirować jej zapisy i jej realizację. Tworzyć nowe cele i zamierzenia.
- **Akceptację**- aprobatę, formalną zgodę na coś, uznanie czyichś cech, czyjegoś postępowania za zgodne z oczekiwaniami. To również zaakceptowanie siebie w społeczności gminnej i poczucie przynależności, akceptacji ze strony tej społeczności. To również przyjęcie za wspólny dokument Strategii, który z naszym udziałem, za naszą zgodą, powinien zmieniać naszą rzeczywistość, realizując nasze cele.

11. SPIS TABEL

Tab. 1. Statystyka ludności gminy Kowala,

Źródło: Referat Spraw Obywatelskich Urzędu Gminy w Kowali

Tab. 2. Ludność według płci,

Źródło: Referat Spraw Obywatelskich Urzędu Gminy w Kowali

Tab. 3. Struktura ludności według płci i wieku (stan na 2012 r.),

Źródło: Referat Spraw Obywatelskich Urzędu Gminy w Kowali

Tab. 4. Informacje o gospodarstwach rolnych w gminie Kowala,

Źródło: Referat Budownictwa, Inwestycji, Rolnictwa i Ochrony Środowiska Urzędu Gminy w Kowali

Tab. 5. Bezrobotni zarejestrowani w PUP,

Źródło: Dane PUP w Radomiu

Tab. 6. Udział procentowy bezrobotnych w populacji gminy Kowala,

Źródło: Dane PUP w Radomiu

Tab. 7. Ludność gminy według edukacyjnych grup wiekowych w 2013 r.,

Urząd Statystyczny w Warszawie

Tab. 8. Edukacja,

Urząd Statystyczny w Warszawie

Tab. 9. Tendencje zachorowań wśród mieszkańców gminy Kowala (2012 r. i 2013 r.),

Źródło: Dane Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Kowali

Tab. 10. Wypadki komunikacyjne na terenie gminy Kowala (2012 r. i 2013 r.),

Źródło: opracowanie własne

Tab. 11. Dane dotyczące przestępstw o charakterze kryminalnym (2011 r., 2012 r. i 2013 r.),

Źródło: opracowanie własne

Tab.12. Lokalny rynek napojów alkoholowych oraz działalność GKRPA w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w gminie Kowala w latach 2012 – 2013,

Źródło: Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kowali

Tab. 13. Stan zatrudnienia w OPS-ie oraz potrzeby w tym zakresie na 2013 r. i 2014 r.,

Źródło: Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali

Tab. 14. Wykształcenie kadry OPS-u oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2013 r.,

Źródło: Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali

Tab. 15. Środki finansowe wydatkowane przez GOPS na zasiłki dla mieszkańców gminy Kowala w latach 2012 – 2014,

Źródło: Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali

Tab. 16. Ilość osób objętych pomocą społeczną z powodu trudnej sytuacji życiowej w gminie Kowala,

Źródło: Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali

Tab. 17. Liczba rodzin korzystających z pomocy GOPS w Kowali według miejscowości,

Źródło: Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowali

Tab. 18. Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych w gminie Kowala,

Źródło: opracowanie własne

Tab. 19. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych w Polsce (dane szacunkowe),

Tab. 20. Kwoty przeznaczone na profilaktykę i rozwiązania problemów uzależnień w gminie Kowala w latach 2012 – 2014,

Źródło: Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kowali

Tab. 21. Młodzież i alkohol,

Źródło: www.parpa.pl/analiza,badania,raporty/statystyki